

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

Early European Books, Copyright © 2017 ProQuest LLC.

Images reproduced by courtesy of Det Kongelige Bibliotek / The Royal Library (Copenhagen)

560

582

DA BOX

N°. 582.

= LN 1083

ex. 1

H

Box

Kongens Bøtke

CC

Trois

son
blanc

De

notte

Neff

Mari

Jordan

Princ

CVM GRA

REG

Den
Christelige
Trois Hoffuets Article/
som wi skulle forsuare/ oc
bliffue ved/ imod Passuen
oc Hellsuedis
porte.

De der hos trende saare
nyttelige smaa Bøger/ huer
Naffn oc Titeler findis
paa det andet
Blad.

Mart: Luth: Pitenb:

Jordansket aff Hans Mogenssen.

Prentet vdi Rijbenhaffn/

**CVM GRATIA ET PRIVILEGIO
REGIAE MAIESTATIS.**

1 5 7 8.

I.

Den Christelige Trois
Hoffuet Artickel / som ere at for-
suare oc ved at bliffue / imod Pass-
uen oc Hellsuedis porte.

2.

Troens Bekiendelse/
Doct: Mart: Lutheri.

3.

Om den rette oc falske
Kircke / oc huor ved de ere at kiende
fra hinanden.

4.

De trende Symbola/
eller Christelige Trois Bekiendel-
se / som i Kircken endrectelige bru-
gis.

Doct : Mar-
tini Lutheri
Fortale.

Eg haßuer sam-
mensæt disse Artick-
le/oe denneim offuer-
antvordet dem som
ere paa vor side/de
haßue ocsaa anammet dennem/
oc endrectelige bekient oc besluttet/
at der som Passuen met sit Sel-
skab vilde en gang bliffue saa dri-
stig/ at hand vden Løgn oc Be-
dregeri met ret alßuere oc Sand-
hed/vilde holde it frist christeligt
Concilium,som hand vel vaare plie-
tig til/da skulde mand obenbare
A a ij offuer

Martini Lutheri

offuerantuoerde disse Artickle / oc
der met fremsatte vor Trois be-
kiendelse.

Men effterdi at den Rømerske
Hoff/saa gruelige frycter sig for it
frijt christeligt Concilium, oc saa
skendelige slyer for Liuset / at hand
ocsaa haffuer taget Modet fra
alle dem/som ere paa hans side/ at
de icke foruente/ at hand nogen tid
skulde ville lide noget frijt christe-
ligt Concilium, meget mindre / at
hand selff skulde holde det / paa
huilcket de saare forarge sig / som
ret er/oc icke lidet der offuer besua-
ris/ saa som de der her aff kunde
mercke/at Passuen vilde heller see/
at den gantske Christenhed vaare
fortabt/ oc alle Eixle fordømde/
heller

Lutheri
se Articke/ oc
vor Trois bo

t den Rømerske
e frycter sig for it
Concilium, oc saa
Liuset / at hand
aget Modet fra
paa hans side / at
at hand nogen tid
noget frijt chris
aget mindre / at
holde det / paa
vrage sig / som
der offuer besuø
er her aff kunde
vilde heller see/
iffenhed vaare
ale fordømde/
heller

Sortale.

heller end hand vilde lade sig oc li
det reformere / oc lade vere Maade
met sit Tiranni.

Saa haaffuer ieg alligeuel i den
Mening / vilde lade disse Articke/
obenbare ved Prenten komme til
Liuset / at der som ieg io skulde dø/
for end her bliffuer holdet noget
Concilium (huileket ieg oc aldelis
forseer mig oc haabis til) effterdi at
de huegelsindede oc uistadige Skel
mere / tage sig saa stor wimage til/
at forhale oc forhindre it frijt chris
teligt Concilium: At de da som skul
de leffue oc bliffue effter mig / kunde
haaffue mit Bidnesbyrd oc Bekien
delse at fremsatte / offuer den Be
kiendelse / som ieg tilforn haaffuer

Anno 23.

ladet vdgaa / paa huileken ieg end

Ala iij nu

Martini Lutheri

nu her til haaffuer staaet fast/oc vil
fremdelis bliffue staaendis / met
Guds Naadis hielp.

Men huad skal ieg sige? Huad
skal ieg klage? Jeg er end nu i Liff-
ue/scriffuer/predicker/oc læs dagli-
ge/Alligeuel findis her saadanne
forgifftige Folk/icke aleniste iblant
vore Modstandere / men ocsaa
falske Brødre / iblant dem som
ville vere paa vor side / huilcke
der vnderstaa sig / at føre min
Scrifft oc Lærdom/ret tuert imod
mig selff/Lade mig see oc høre der
paa/alligeuel at de vel vide / at ieg
lærer anderledis/oc ville smykke de-
ris Forgifft met mit Arbejde / oc
vnder mit Naaffn forføre det arme
Folk. Huad vil der da bliffue aff
effter min Død?

Ja

Ja ieg
ret til alt
Men tuert
tand ieg a
uelsen M
dem (Jaa s
som huilcke
huad wi scr
ne sig der v
sendelige t
daffue ver
ve. Saad
Duffuelen
søst/ Guds
tiene.

Jeg ten
gede Gerte
mand skul
gt gaat.

Fortale.

Ja ieg skulde vel / met rette / suare
 re til alting den stund ieg leffuer.
 Men tuert om igien / Huorledis
 kand ieg alene stoppe alle Dieff-
 uellsens Munde? Beshnderlige paa
 dem (saa som de alle ere forgissne)
 som huereken ville høre eller mercke
 huad wi scriffue / Men aleniste øff-
 ue sig der vdi met all flid / at de
 skendelige kunde foruende oc for-
 dærffue vore Ord i alle Bogstaf-
 ue. Saadant Folk lader ieg
Dieffuelen suare / eller oc paa det
 sidste / Guds vrede / som de for-
 tiene.

Jeg tencker tit oc øffte / paa den
 gode Gerson / hand tuilede / Om Gerson
 mand skulde obenbare scriffue no-
 get gaat. Gior mand det icke / da
 Na iiii bliffue

Martini Lutheri

bliffue mange Siæle forsomde / som
mand vel kunde redde. Gior mand
det / da er Dieffuelen strax tilstæ-
de met wtallige forgiftige onde
Munde / som forgiffue oc foruen-
de alting / saa at Fructen oc Gaff-
net / som der aff skulde komme / bliff-
uer forhindret. Men huad de dog
vinde der paa / det seer mand klar-
lige / thi effterdi / at de hassue sørt
saa skendige Løgner imod oss / oc
hassue vildet opholde Folket met
Løgn / da hassuer Gud drossuet
sin Gierning io meere oc meer
frem / oc giort deris Hob io lenger
oc mindre / oc vor io større oc stør-
re / oc ladet dem bliffue til skamme
met deris Løgn / som de endnu bliff-
ue io lenger oc meer.

Jeg

Jeg ma
rie: De
Stender
temberg / h
off / at har
mere end v
vaar ingen
hed / intet
naar blande
at vi leffue
maatte gior
Tend nu
vdi sin tid
Domstol /
hassue gior
Landskab
groffue Lø
for idel S
lis vor H

JEg maa her opregne en Histo-
rie: Der vaar en Doctor aff
Frænckerige/forſkicket hid til Vit-
temberg/ hand ſagde obenbare for
off / at hans Konge vaar viſſ oc
mere end viſſ der paa / at hos off
vaar ingen Kircke / ingen Offrig-
hed / intet Ectekaff / men alting
vaar blandet iblant huer andet/
at wi leſſuede lige ſom Sæ / oc huer
maatte giøre huad hand vilde.

Venck nu til/huorledis ſkulle de
vdi ſin tid anſee off for Chriſti
Domſtoel/ſom met deris ſcrifft/
haſſue giort Kongen oc andre
Landſkab ſaa viſſ / paa ſaadanne
groffue Løgner / at de holde dem
for idel Sandhed? Chriſtus al-
lis vor **HERR** oc Dommere/

A a v veed

Jeg

Martini Lutheri

veed io vel at de liue / oc haffue
loget / Hans Dom skulde de oesaa
hore igien / det veed ieg foruist.
Gud omuende alle dem som staa
til at omuende / Met de andre skal
det hede: Ach oc vee / Jodut oc ou /
til euig tid.

DE at ieg nu fand komme til
Sagen igien / vilde ieg i Sand-
hed gierne see it ret christelig *Conci-*
lium, Icke at wi haffue det behoff /
Ehi vore Kircker ere nu / aff Guds
Naade / saa opliuste oc bestickede /
met Guds reene Ord / oc Sacra-
menteris rette brug / met alle
haande Stater oc retsindige
Gierninger / saa at wi for vor egen
skyld / acte intet *Concilium*, oc wi vi
De i

Sortale.

de i disse Stycker / intet bedre at
forhaabe oc foruente aff noget
Concilio.

Men der vdi Biscopsdomme
ne / see wi mange Sogner staa
tomme oc øde / at ens Hierte maat-
te bryste der ved / oc dog skotte huer-
cken Bisper eller Canicker der om /
huorledis de arime Folck enten leff-
ue eller dø / for huilcke Christus er
død / oc de kunde icke høre hannem
tale met dem / saa som den rette
Hiurde met sine Saar / At ieg
gruer oc befrycter / at hand en
gang lader gaa it Engle Concilium
offuer Tyskland / som vil fordærff-
ue oss alle i grund / lige som Sodo-
ma oc Gomorrhæ / effterdi at wi
saa traadseltge bespaatte hannem
met Concilio.

Sor

Martini Lutheri

Foruden saadanne nyttige Sager / som Kircken er anrørendis /
 vaare der oc saa wtallige mange
 vicktige Stycker / vdi Verdslige
 Stater at forbedre. Der er Wenighed
 iblant Førster oc Herrer /
 Ager oc Gerighed er indflodne /
 lige som en Syndflod / oc ere bleffne
 til idel Røt / Gienstridighed /
 Wtuct / Hoffmod met Kladedract /
 Graadzeri / Daabel oc Spil /
 Praal / oc allehaande Wdyd oc
 Ondskab / Wldighed iblant Bn-
 dersaattene / Tiunde oc Arbeydere /
 alle Embedis oc Haanduercfis oc
 arme Bønders fortrengeelse (Huo-
 kand opregne det altsammen?)
 Hassue saa faact offuerhaand / at
 mand icke met ti Concilys , oc tiue
 Herres

Fortale.

Herredage / skulde komme det til
rette igien.

Der som mand vdi *Concilio* skul-
de forhandle saadanne Hoffuets
snycker / vdi *Vandelig* oc *Verdslig*
Stat / som ere imod Gud / da skul-
de mand faa nock at giøre / oc alle
Henderne fulde / at mand vel skulde
forglemme den *Barneleeg* oc *Nar-*
reuerck / met lange oc side *Kiorte*
ler / *store Plette* / *brede Belter* / *Bi-*
scops oc *Cardinalers Hatte* oc
Staffue / oc andet saadant *Kaag-*
leri. Der som wi først kunde faa
vdræt Guds Bud oc Befalning
vdi *Vandelige* oc *Verdslige Sta-*
tér / saa vilde wi vel siden faa tid
nock / at reformere *Mad* / *Klader* /
Plette / *Gysel* oc andet saadant.
Men

Martini Lutheri

Men der som wi vilde opsluge
Camelerne oc affsige Moggene/
lade Biecken sidde / oc drage
Stæffuen vd/ da kunde wi vel oc
saa vere til freds / oc lade oss nøye
met *Concilio*.

Derfaare hæffuer ieg beskicket
nogle saa Artickler/thi wi hæff-
ue, dog derforuden / aff Guds be-
falning / saa meget at giøre i Kir-
cken/i Øffrigheds Stat / oc Hus-
regiment / at wi aldrig kunde vd-
rette det. Huor til skal det da? El-
ler huor til er det nyttigt / at mand
der offuer giør saa mange Dece-
ter oc Stickelser vdi *Concilio*? Be-
synderlige effterdi at mand icke æt-
ter eller holder disse Hoffuetsky-
cker/

Fortale.

eller/som Gud haffuer bødet oc be-
falet. Lige som at hand vaare
plictig til/at holde aff vort Raag-
leri / fordi at wi træde hans alff-
uerlige Bud vnder Fødder. Men
vore Synder trengte oc nagge oss/
oc lade Gud icke vere oss naadig/
Thi wi omuende oss icke / oc bedre
oss / oc end da ville wi forsuare all
Bederstyggelighed.

Ach kiere H E R R E J E S U
Christe / holt du selff *Concilium*, oc
forløs dine / ved din herlige Til-
kommelse. Det er slet vde met
Passuen oc hans Selstab/de skot-
te intet om dig / hielp du oss arme
oc ælendige Nømmiske/wi som sucke
til dig/oc lede effter dig met alffue-
re/

Fortale.

re/effter den Naade som du haff-
uer giffuet oss / formedelt den hel-
lig Aand / som met dig oc Faderen
leffuer oc regerer / oc bør Åre
oc Loff til euig tid /
Amen.

Forma.

Formaning

til Læseren/ om Guds ord
at elske oc affholde/ med Vnder-
visning/ huor til denne oc an-
dre saadanne Bøger
ere nyttige.

Hans Mogenssøn.

Sapient: 16.

Huercken Vrter oc en Varm-
baand sagte dennem: Men dit
Ord/ HERRER / som alting hel-
breder.

Prouerb: 29.

Naar Prophetien (det er Guds
ord oc tieniste) bliffuer borte/ da
vredis Land oc Folk.

B 6

Det

Formaning

Et er io saa stor Raanf /
at gieme / som at auffle.
Oc det gode som mand
bekommet / oc i Hende
haffuer / ick ret oc viisselige at bru
ge / er it ophoff til at miste oc om
bare det. Naar det da bliffuer off
affhendigt / *amissam ex oculis requirit
mus inuidi*, da haffuer mand it frijt
effterseende / oc sagner det / met an
ger / fortræd oc skade.

Det allerhønest Gode (god
hiertige oc christelige Læsere) som
Mennisten i denne Verden kand
tilkomme / er viisselige Guds ord /
som er dyrebarere oc ædlere / end
Guld / Ja alt fint Guld / Huor
imod all Lycke / Rigdom / Velde oc
Ære / er ick vden som Affner oc
Skelde lignet ved reent Korn / el
ler

til Læseren.

ler som Sand oc Jord/ ved Kleno-
die oc adle Stene.

Det giffuer den milde Gud/ oc
sender det i Verden / aff Naade/
uden forskylling oc bekostning / oc
der met sig selff / met alt det hand-
er en Herre offuer i Euighed. Men
det haffuer offte oc mængstedes/
veret ilde giennt oc foruaret. Der
effter er kommet Ach oc Bee / som
den første Verdens/ Sodoma/ oc
Jodernis vndergang / vduiser/ oc
Asia / Gracia/ oc Europa/ en stor
part/ i dag kunde beuise.

Derfaare haffue den hellige
Kirckis Lærere/ i alle tide/ ladet de-
ris største flid vere i disse tuende
Stykker besynderlige / Først: at
Guds ord oc vilie skulde bliffue
Mennisten idelige / altid oc heffte-
lige

B b ij

Formaning

lige faaregiffuen: De siden at den
ne himmelske Skat/ lenge maatte
bliffue beuaret oc vsforruct / imod
Dieffuelens Arrighed/ baade i de
ris tid / oc deris Effterkommeris.

Det første behøffuer vel all mō
gelig flitighed / for Menniskens
vanarts skyld / som altid henger
effter det onde / oc behøffuer stedse
Vnderuising/ Straff oc Forma
ning. De fordi at Menniskene al
mindelige bliffue verre aff Euan
gelij hørelse/ falde i Seckerhed/ oc
leffue frijt hen effter Verden/ oc det
onde Hiertis begiering/ bliffuens
dis formastige paa Guds offuer
flodige Naade som vdi Euangelio
forkyndis oc berømmis.

Det andet vil oc vere fornøden/
fordi at Dieffuelen met all sin
Raans

til Læseren.

Kaanst oc Nact/ legger sig imod
den HErris Christi Rige/ hans
Euangelium oc Kircke/ den reene
Lærdom oc Liffsens ord at forsals
ste / oc dennem at forlede (som hi
ne Lyttemend om Nattetide) som
ere paa rette Vey i denne mørcke
Dal/ oc vandre effter Guds ords
Lius oc Lycte. Huor met hand/ vi
dere stunder effter Bro oc forstør
ring at anrette/ i Christi Guds
Eons arime oc vsuulige Rige/
som hand oc altid hassuer giort/
aff begyndelsen.

Nu maa wi bekiende (oc Gud
giffue/ at wi kunde kiende det) at
Gud hassuer rigelige beteed sin vs
sigelige Barmhiertighed imod oss
i Danmarks Rige/ der hand
hassuer taget oss aff det tycke oc
V b iij sorte

Formaning

sorte Mørck/ det alendige oc ynckel
lige Passuedomme/ oc fort off til
det salige. Lius vdi HÆXren/ oc
giort off til Liffens Børn. Saa
at wi nu kunde i dette Naadens
Lius/ see ind i Gud Faders hulde
Hierte/ oc vide huad wi off til
hannem/ aff Naade/ vdi Troen
kunde forsee/ oc vide met huordan
Hellighed oc Retsfardighed/ hand
vil dyrckis oc tienis/ vdi en god
Samuittighed.

Til ydermere Naadis offuer
flodighed/ vdsender oesaa den Her
re Guds Søn/ fra Faderens høn
re Haand/ Arbendere vdi sin Høst/
oc giffuer velbegaffuede Lærere/
ved huilcke hand lader sit saliggis
rendis Ord rundelige oc rigelige
predickis oc faaregiffuis dennem
som

som
Echolen
gode De
paa all
giffuis.
Thi m
Non/ f
et icke alle
rel imod.
te off om
giere/ v
oc Naad
den napp
veret i den
ligere/ end
oc are off
Skam/ m
tid haaffu
Det er
sagt/ som

til Læseren.

som Lærdom behøffue / baade i
Scholer/paa Predikestolen / oc i
gode Bøger/ som nu allesteds / oc
paa alle Maal scriffuis oc vd-
giffuis.

Ehi maa wi vel sige met Dauid:
Non fecit taliter omni nationi, Det
er icke alle Land/ der Gud gjør saa
vel imod. De naar wi viller ret ac-
te off om (som off aldelis bør at
giøre/ vden wi ville vere som Heste
oc Nød) da befinder mand/ at Ver-
den neppelige nogen tid/ haffuer
veret i denne maade / mere lycksal-
ligere/end disse Land ere nu / der de
oc ere offuenfulde aff Synd oc
Skam/mere end de tilforn nogen
tid haffue veret.

Det er oc visselige om denne tid
sagt/ som i Psalmen staar scress-
B b iij uet:

Formaning

uet : Gud skal giffue dennem sit
 Ord/som predicke det hellige Eu-
 angelium/met megen krafft/det er/
 giffue Euangelister i hobetal/oc li-
 geruis som met store Hærskare.
 Disligiste er oc dette/ Euangelij
 flodis Kender oc Becke/ gjør nu
 Guds Stad frydefuld. Saa at
 Menniskten nu vel maatte bliffue
 druckne aff Guds husis fede Grø-
 de. Thi hand nu bestencker dennem
 met kaastelig oc kræsen Drick/
 rundelige/ oc ligeruis som met en
 heel Strøm/ Psal: 36.

Der met søger den milde Gud/
 Menniskens Salighed / met stor
 Mistundheds omhyggelighed /
 Mane surgendo & mittendo, som en
 flittig oc duelig Husfader / som
 aarle opstaar/sit Hus at bestille/
 oc

til Læseren.

oc sit Gøld at sætte til Gierning.
Hand vil oc/at hans skyld icke skal
findis / naar hand besøger / strafs
fer oc fordærffuer Land oc Gøld/
fordi at de foracete hans Ord/ den
himmelske Skat / oc saliggjøren
dis Krafft. En heller paa Dom
medag oc i Euighed / naar hand
fordømmer de wgudelige Forac
tere

Thi naar Menniskene icke ville
dricke aff den offuenbemelte Liff
sens Kilde oc rindende Vands
strømme / som ere søde *super Mel*
& *Fauum*, oc giffue klare Dyen/
(som Jonathæ hans Drosimeel/
1. Samuel: 14.) oc bestyrete Hier
tet i all Nodgang oc Anfectning/
oc saa i den haarde Død : Da
haffuer Gud it andet Begere i sin
B b v Haand/

Formaning

Haand / skenckte offuenfult aff
 krafftig oc sterck Vin / Psal : 75.
 der aff skencker hand de Wgudeli-
 ge / som icke acte om hans Ord / oc
 end saa / at de skulle dricke Vermen
 wd met / Det er / hand straffer met
 Brede / oc ødelegger i sin Grum-
 hed / at hans straff haffuer ingen
 maade her / oc ingen ende i Euig-
 hed / det er da Vermen oc Grund-
 suppen / som Psalmen omtaler.

Der til giøre da Mennisten
 selff / som snart haffue nock aff
 Guds ord / bliffue fede aff det / ka-
 ste det baglengis hen paa Ryg-
 gen / vemme der ved / oc det bliffuer
 dennem *odor mortis* , saa vederfing-
 geligt som den Ting de kunde tage
 deris Død aff. Der følge da met /
 alle Wdnder / Last / Skam / Skend-
 sel /

til Læseren.

sel/oc all Wgudelighed / i store ho-
be. Derfor saa meget som Men-
nifken bliffue mætte oc fede at
Guds ord/oc tage til i Wdyd : saa
meget mere skal mand driffue paa/
met Ordens vnderuifning oc for-
maning / paa det dog nogle kunde
lade sig fige/oc bliffue behuldne/oc
de som icke ville/vere waarfagelige.

Nu pleyer det och saa at gaa til/
at Guds ords oplufning / naar
det saa rundelige løber/ och saa ri-
gelige oc obenbarlige faaregiffuis/
er it vift foreuendinde / at der er en
stor Straff oc fordærffuelig øde-
leggelse tilbage. Fordi ligeruis som
ondskab hos Mennifken / følger
met Guds ords obenbaring : saa
følger oc met faadan Wgudelig-
hed/ en hoffuet Ødeleggelse / oc en
delig

Formaning

delig Fordærffuelse. Tilforn ere
 Mennecken syndige/wreene oc skyl-
 dige til alt ont / oc da pleyer Gud
 at straffe/met faderlige Rijs: Men
 naar hand da besøger dennem met
 sit Ord oc Aand / straffer/ lærer/
 trøster/formaner/oc mand da off-
 uen paa til/foracter Gud oc den
 tilbudne Naade / oc slaer Ordet
 hen i Været: da blomstris det
 Lands grundskade / oc gielder da
 baade Top oc Rod.

Fordisaa Gud haaffuer och saa
 forsed / at naar it Land er sted i al-
 lerstørste Forblindelse / Synd oc
 Last: Da sender hand did sine Ties-
 nere oc myndelige Bud/dennem at
 tage aff deris Ondskab / før end
 Straffen kommer. Hand vil oc
 ingen straffe / at hand io tilforn
 atuarer

til Easeren.

atuarer hannem / som Verdsens
Historia i alle Tider vduiser.

Der den første Verden vaar
fuld aff Gains Affguderi / oc me-
gen Tiranni / vdsende Gud den rets-
færdigheds Predickere Noe / oc lod
giffue Verden varsel / i fulde hun-
drede Aar oc flere. Der Sodom
oc de andre Kongeriger vaare ned-
sunckne op offuer sig / i wtuct oc ale
Skendsel : sender hand Loth sin
Tienere / met sit Ord oc Vilie til
dennem. Lige saa oc / før end Sal-
manasser henførde de ti Slecter /
lod Gud predicke Penitentie / oc
kalde til Omvendelse / det onde oc
haardnackede Folk / ved Jeremi-
am / Amos oc andre Propheter
flere. Før end hand endelige vdred-
dede Jerusalem oc det Jødiske Folk /
sende

Formaning

fende hand tilforn til dennem Jo-
hannem/oc sin Søn Iesum Chri-
stum. Ephesus oc saa Laodicea/ de
veldige Stæder oc Landskab/ haß-
de en stæket alder/ effter at Pau-
lus oc hans Embizbrødre/ haßde
forgeffuis predicket for dennem.

Nu oc saa / for Verdsens sidste
ødeleggelse/ eller (maa ste) for end
hand vil lade nogen ny Syndflod
fordærffue Landene / ved Tørcken
eller anden forødelse: haßuer hand
ladet sin Naade skinne / oc sent sit
Ord til oss/oc ladet sit Guddoms
Lius klarlige obenbaris. De der
met beuarer hand sit Ord oc Eed/
at hand icke haßuer lyst til nogen
Synderis fordærffuelse.

Huem som heldst nu lyde vil/ oc
tage ved Lærdom / hand bliffuer
behul-

til Lasteren.

hulden i all Verdsens Kuenthyrlig
hed/i dette timelige Liffs kummer
oc anseetning/i sin Døds stund/oc
til euig tid. Som ocsaa de bleffue/
som hørde Noe/oc anammede Or
det aff hans Mund / oc omvænde
sig til Gud/end ocsaa der Vandet
legte demnem i Munden / Saa at
endog de drucknede legemlige/bleff
ue de dog bereddede euiglige. Men
huem som icke anammer den til
budne Naade i Ordet/oc vdi Troen
gør fruct der aff met Taalmodig
hed : hand omkommer baade her/
oc i Euighed.

Derfaare/paa det at Gud kand
saa sin ære / oc disse tuende store
Onde kunde forbliffue/affuendis
oc forekømis / som ere/sordomme
lig Ugudelighed/ oc Guds grøime
Brede

Formaning

Brede oc Straff: Da vil vere for-
nøden/at Guds ord stedse oc altid/
met flitighed oc største alffuere/
saarebæris oc paadriffuis / met
Lærdom/Straff/Beigen/Trusel/
Formaning/oc alt det som til kænd
tiene / at holde Mennisten i rette
Ben/met en reen Tro/oc it helligt/
oc i sandhed / gudfryetigt Læffnet.

Naar det da skeer / da gaar det
næruerendis Guds ords Lius i sin
rette brug/ Guds ære forfremmis/
Mennisten beholdis i Troen oc en
god Samuittighed/Gud paakal-
dis i Aand oc Sandhed / Menni-
sten offueruinde i den helligAands
krafft/all timelig Sienuordighed/
met Christen taal modighed/Kier-
lighed til Gud / beuifer sig mod
Strynt oc Siend / oc Mennisten

til Læseren.

leffue i sterck forhaabning/saa gaat
som i Himmerige/oc kunde alle stunde
leffue oc ds frimodelige/ oc fare met
fryd oc glade til de store Forsamling
som ere Guds Børn/i det euige Liff.

Dette vsigelige Gode/misunder
den fiendske oc affsindige Aand/ off
arme Mennisker / at wi ved Guds
ords middel/ formiddelft den hellig
Aands forarbejdning / vdi Christi
Blod/ komme til den høye ære/ som
hand er affalden formeddelft sin w
ldige Hoffmodighed/ oc hoffmodi
ge Blydighed. Derfor bruger hand
sin styrcke oc Tusindkaanst/at hand
det kand skende oc forspilde. Tager
fordi an sig til fordel/ offuenbemelte
menniskelige Vanart/som hand selff
haffuer indbrydt oc indbrent i off/
som er Guds ord at fedis ved/oc for
acte. Item oc saa/det der met følger/
E c som

Formaning

som er voris Nygerighed/til at gabe
 effter noget andet/ nyt oc besynder-
 ligt/ der Guds vijsdom er off alt for
 slet oc ret oc enfaaldig. Der til met
 henter hand oc aff Lærerns hoffmo-
 dighed/som speile sig i deris Kaanst/
 Lærdom oc sticckelighed (som en Paa-
 ful i sin Kump) stor styrcke oc vnd-
 sætning/ sit fordomde (dog veldige)
 Rige/ til bekræftning/ naar de ville
 kōme her for met noget nyt/ oc kaste
 sig hoffuettulds ned aff Templet/at
 de kunde giøre sig it naffn/ oc kom-
 me i act oc anseelse/som de der altid
 vide noget mere end andre/oc kunde
 lære noget besynderligt oc skarpsin-
 digt/oc høre Græffet gro/ mere end
 andre som tilforn haffue veret.

De dette altsammen kommer aff
 det store fiendskaff oc tvsfordragelige
 Zeide/ som bleff i Paradis opluist/
 imellem

imellem
 den ene
 anden side
 Christus
 Dieffuel
 der / saa
 Christus
 imod ham
 met hildet
 idenne Ver
 Der aff
 sørgelige
 lige skade
 i disse Ver
 bare Stat
 ide lunge
 fand da se
 da for saa
 heldst Ord
 mand affla
 mentet / be

til Læseren.

imellem Ormen oc hans Sleet paa
den ene/oc Quindens Sæd paa den
anden side/Saa at io saa saare som
Christus den stærcke Helt / traader
Dieffuelens hoffsuet oc rige met Sø-
der / saa reysen hand sig oc imod
Christi Føder oc Hæle igien/ det er/
imod hans hellige Euangelium/
met huileket hand vandrer omkring
i denne Verden/ indtil Dommедag.

Der aff kommer da fremdelis det
sørgelige wraad/oc den store wbo-
delige skade/ved huileken ingen Wlycke
i denne Verden er at ligne/at den dyre-
bare Skat/den himmelske Ræddom/
icke lenge er i it Land beständig. Huem
kand da skatte den skade? huem kand
da forstaa de wlycke? Thi huor som-
heldst Ordet rettelige predickis/huor
mand affløser/døber/recker Sacra-
mentet/beder oc paakalder / oc alt i
E is Christi

Formaning

Christi naffu/der haffuer Gud stift,
tet sit Naffns ihukömelse / *Exod. 20.*
Did vil hand kome/der vil hand bo/
Ioh. 14. oc lade der finde oc fornemme
sin vielse oc velsignelse/ sin Balsam
oc saluing / som er Abrahams sæds
velsignelse/ vdi den hellig Land.

Er da Gud met oss oc paa vor si-
de/da forslar det intet huad oss kand
vere imod/ Siendskab/ Sorg/ Bly-
cke/ Falskhed/ Siugdom/ Dieffuel
oc Død. Men naar Gud er imod
oss (som hand er naar wi ombære
hans Ord) da er oc alting imod oss/
Lycke oc vlycke/ Modgang oc met-
gang / Liff oc Død / Himmel oc
Jord/oc alle Creatur. Summa/
Guds ord at haffue reent oc ret / er
allerførste Velfart: det at ombære/
er allerførste Bfærd oc Blycke.

Dette anscendis at Menniskens
saale

til Læseren.

saaledis/ formiddelst egen vanart oc
Dieffuelens forgifftige Kaanst oc
Arrighed komme til denne/ offuer al
le maade store Skade/ haffue den
hellige Kirckis Gudlarde Lærere/ i
alle tide/ met største flid oc høieste
omhyggelighed/ denne Sag effter
tenckt/ huorledis saadan tvilcke kun
de vere at forekomme. Oc i saa ma
de haffuer Christi Aand vdi den
nem stridet oc sæt Verie imod Dieff
uelens mact oc raad/ at Guds ord
icke aleniste maatte bliffue ret saare
baaret i deris tid: Men ocsaa/ at det
leng maatte bliffue behuldet/ ocsaa
iblant de tilkommendis oc vsodde.

Derfor haffue de/ met gudfryeti
ge Herrers oc Forsters hjælp oc be
fostning/ stiftet Scholer oc beskicket
Kirckeembeder/ huor vdi Ordet/ ved
sin oprindelige luttelhed kunde for

E c iij

uaris/

Formaning

uaris/giemmis oc beholdis/ oc Kir
ckerne aff Scholerne hassue Perso
ner/at bruge vdi det hellige Ministe
rio. Men fordi/at de Lærde ville gles
ne bliffue de forkerde/ oc Prester offte
hassue foruildet Verden / oc Hyrer
ne vel oc saa bliffue til Bliffue:hassue
de sammenscreffuit Ordsens rette
forstand i gode Bøger / paa det at
baade næruerendis oc tilkommen
dis/skulde nyde oc hassue gaffu aff
deris opliusning / Gaffuer oc Naas
der/oc hassue det de kunde effter følge
i Scriffstens vdlæggelse.

Der til met/hassue de oc end yder
mere tenckt paa effterkommen/oc hass
ue fattet den hele Lærdom sumfuisse/
i nogle korte begriiff/ Der met at hie
pe Tilhørerne deris hukommelse (thi
huad kortelige sigis/ det lættelige be
holdis) oc at møde falske Lærere/som
altid

'til Læseren.

altid hæffue ladet sig finde hos Chri-
sti kircke/som Bliffue hos en Gaaresti.

Der aff hæffue wi i dag (loffuet
vere Gud) de trende hoffuet Symbola,
den skøne Sang (som mand kalder
Augustini oc *Ambrosij*) *Te Deum lau-*
dumus, voris lille Bibel/oc christelige
Børnelærdom / som wi kalde *Cate-*
chismus, den Augsbургiske Confession
(huilken Bog er icke at vurdere)
saa oc denne lille Bog/ som ieg nu i
Guds næstn hæffuer forðansket.

Disse Bøger oc anden saadan
Skrift / ere meget nyttige / oc tiene
den enfoldige mene Mand/at de dis-
lætteligere kunde fatte oc begribe/ be-
holde oc ihukomme Summen paa
deris Saligheds lærdom/ naar den
er met saadan merckelig Raarthed
sammendragen. I den sted/ at de/
viidsøfftige Skrift / oc store lange
Ec iiii Bøger

Formaning

Bøger / saa vel icke kunde (for sin-
pelhed) begribe. Der met kand Lær-
dømmen bliffue i Husene / iblant For-
ældre / Børn oc Tiunde (som i Helix
tid.) Naar Scholer oc Predickesto-
le bliffue øde / oc de rette Lærere for-
dressne oc vndertuingde / aff Rætte-
re / Dieffuelens redskab / som snart
kand saa rhyg oc biftand / aff w gude-
lige Herrer oc Tiranner / den samme
Nands Draffuantere oc Kluditer.

Desaa ere saadanne Bøger nyt-
tige / naar fornøden er at handle met
Lærdommens modstandere oc For-
falskere. Thi da ere de ligeruis som
nogle Propositiones, imellem begge
parterne (oc som hine fremsæt i Ræt-
tergang) saa at de ene part klarlige
kand see / huad hand haffuer at be-
stride / den ande / huad hand haffuer
at forfætte. Huorfor oc den hellige
Luthe

til Læseren.

Lutherus, haffuer giffuet denne Bog
saadan Eitel / Artickler / som mand
skal bliffue ved / staa paa / oc forsuare
imod Diefflen oc Hellsuedis porte.

Saa haffue oc saa de gode oc chris-
telige Lærere / som saadane Bøger oc
begriff / for bemelte aarsagers skyld /
screffuet oc fattet haffue / haffte for
sig / det de her vdi künde oc maatte eff-
terfølge. Thi Gud fattede selff strax
i begyndelsen / den hele Værdom / baa-
de det gamle oc ny Testaments i den
ene Foriættelsis ord / om Quindens
sæd. Kong Dauid scriffuer oc it mer-
ckeligt Symbolū, om nesc alle Troens
Artickler i sin 110. Psalme / Dixit Do-
minus. Esaias fatter Christi Man-
doms anammelse / oc hans Messia
embede i sit Puer natus Hans pine oc
døds Historie oc nytte i 53. ca: Pau-
lus til de Rømere 3. Gal. 2. 1. Tim. 1.
E c v fatter

Formaning

fatter vor Christine Lærdom saa
kaart/ at aldrig mere er muligt.

Denne lille Bog haffuer ieg off-
uersat paa vort Danske maal/ effo-
ter Erlig Velbyrdig Mands Erick
Rosenfrankis til Langtind/etc. min
gunstige Vens oc christelige Sogne
mands begiering. Huilcket ieg han-
nem icke viste at forsige / heldst fordi
ieg befant / at hand det saa haffue
vilde/ icke for noget sit frommis eller
fordels skyld/ men alene den Danske
Læsere til bæste / huilcken hand vnde
vilde/ at haffue saa gaat aff Bogen
paa Danske/ som hand haffuer aff
den Tyske. Til huilcken hand haffuer
saadan lyst/ oc fundet saadan safft
oc smag i hende/ at hun (saa at sige)
aldrig er hannem aff Henderne. De
derfor/ endog hand selff kand læse oc
forstaa den Tyske Bog/ som en met
de

til Læseren.

de beste der ieg kiender: Saa haffuer
hand dog villet haffue hende for
danstet/paa det at mange Christne/
maatte bliffue met hannem i samme
Gode delactige. Huileket ieg acter
baade loffligt oc christeligt at vere.

De saa som ieg er hannem plictig/
for store oc mange hans Belgiernin-
ger / siden hand bleff min Sogne
mand/i denne oc andre billige maa-
de/at vere effter hans vilie: saa haff-
uer ieg oc veret her vdi villig oc iube-
suaret / baade for den salige Herris
skyld / hende forst screff / saa oc for
indholdits skyld/som ieg haffuer ac-
tet vel at vere den wimage værd / oc
Læseren self skal befinde vletigt oc
drabeligt at vere. Huileken ieg oc saa
dette giort haffuer til tiemiste oc vel-
behagelighed. Forhaabendis / at
hand skal tage min Danste gunst-
lige

Formaning

ligen til tacke / ihuordan den fand
vere / huilket ieg oc venlige oc ydmy-
gelige / aff hannem er begierendis.

Denne Bog er icke / skal oc findis
icke at vere aff det slag / som trenger
til / armelige at bedis nogen Mands
(end sige min) Commendats oc berøm-
melse. Men hun haffuer roes nock i
sig selff / som de der indeholder Mar-
gen oc Kiernen / aff voris christelige
Lærdom / kortelige forfattet / Læseren
til bæste / oc synderlige i de Stycker /
som i dag anseetis / oc ere i trætte /
huilcke mand fand paaholde / naar
mand vil (effter S: Hansis lærdom)
domme om Aander / oc probere den
ne / om de ere oc lære aff Gud eller en.

Denne Bog er *D: Martini Luth-
ri* (met hellig ihuominelsse) *Scrifte*.
Derfor bliffuer hun til tacke tagen
oc tierkømen alle gode Danske / som
haffue

til Læseren.

haffue om det vdualde Guds red-
skab/oc denne sidste Verdens/Bapti-
sta/saadan mening som tilbørligt er
oc christeligt. Ja/hun bliffuer oc ficer
oc værd hulden hos denem/som vide
Gud tack for Euangelij lius/ som
hand nu naadelige haffuer optent i
dit Tabernackel (formedelst Luther/
effter andre hellige Mend) oc der met
forlaget oc fordressuet de Antichri-
stiske mørckhed/ som lenge haffuer
skult Jorden oc alle Solck/oc styrcket
Diefflens rige/ met Christi naffus
vanære/oc mange siælis fortabelse.
Saa er oc denne Bog/som mig kænd
sumis/ it aff Lutheri Arbend/ giort
i hans Alderdom/aff stor trengende
nød/ oc met it aluerligt oc helligt be-
tæncken/lang tid effter/ at den store
Confession vaar vdgaaen. Der til
haffuer hand veret forarsaget/ icke
alene

Formaning

alene aff den passuelige Kircke (huil-
cken hand allerede haßde giffuet ie
stort stød) mē oc saa aff mange suer-
merske Vlander / som hand saa / icke
vden stor Hiertesorg / at allerede i
hans tid begynte at blande oc røre
det reene oc luttære Euangelij Kilde
spring / met deris suermis / raaderies
oc vildfarellis Dynde oc vorenlighed.
Oc saa besørgendis / at det enda vilde
bliffue langt verre i fremtiden / naar
hand vaar met død affgaaen / som
oc skeet er / oc hand offte prophetarit /
oc i sine Bøger haßuer opscressuet.

Oc paa det at denne Bog disbedre
kunde tiene / oc dismere krafft haßue
til den rette saligheds Værdoms be-
standighed / haßuer hand ladet hen-
de (saa gaat som vidimere) aff man-
ge Euangeliske Menigheder / Scho-
ler / Herrer oc Lærere / Ja aff alle som
paa

til Læseren.

paa den tid gjorde it met hannem/oc
hulde Haand offuer vor Herris Je-
su Christi Euangelium. Huilcke aff
Guds Vlands endrectighed/ sampt-
ligen alle/ denne Bog met alle sine
Artickler haffue anammet/ samthæft
oc stadseft/ for deris christelige Lær-
doms Hoffuet Artickle/ Huilcke de
vilde imodsatte alle Euangelij sien-
der/ næruerendis oc tilkommendis/
oc demnem imod Hellsuedis porte/
met Seriffstens grund/ forsecte/oc/
om Gud vilde acte demnem den ære
varde met deris Blod vnder scriffue.

Derfor haffuer ieg sterck formo-
ding/oc god fortroffning/ at denne
Bog/for sin *Authoris* oc sin egē skyld/
skal io finde nogle gode Patroner/
gudsfryetige Menister/som elcke Chri-
sti naffn/ ord oc ære/ huilcke skulle
ville tale Bogens/ oc mit søye Ar-
beyds

Formaning.

beyds ord til det bedste imod Spaat-
 tere oc Lastere/ wfröme oc daarlige
 Mennister/ som intet ville lade vere
 gaat/ vden huad de selff giøre/ oc be-
 hage sig vel/ naar de kunde forringe
 oc laste huad andre giøre. Maa ieg
 det naa/ at got oc forstandigt Folk/
 vil vere her met tient/ vil ieg icke lade
 fortryde mig mine stunder oc wma-
 ge/ som ieg haffuer paaauoget/ oc ve-
 re gantske villig at lade mig bruge/
 om ieg videre bliffuer ansøgt oc til-
 befodret/ met de gaffuer/ Gud mig
 forlent haffuer.

* * *

H Gud giffue sit hellige oc høye Waffn are/aff
 alle sine gaffuer/ som hand vddeler atskillige iblant
 Mennisten. Hand gifer oss til sin Wadis raad/ab/
 Giffue sit Ord krafft/ baade screffuer oc predicker.
 Beholde oss ved sit Ords parhed / oc giffue at det
 maa lenge beholdis iblant vore Børn oc Børner
 børn/ oc lade det løbe oc vdspreadis / vñt ossuer
 Verden/ mer den hellig Wands endrectighed/ oc
 fredsommeligheds Forbinding/ hans hellige
 Christelige Kircke oc Wandelige Rige/
 til stedse formering/ Amen/

AME.

Den

Den
Christelige
Trois Hoffuet Artickle/
 som wi forsuare skulle/ oc ved
 bliffue imod Hellsuedis
 porte.

Mart: Luth: Vitenb:

Den første Part ere de
 høye Artickle om den guds
 dommelige Ma-
 testat.

I.

We Fader / Søn oc hellig
 Aand/ vdi en guddommelig væ-
 relse oc natur/ ere trende atskilli-
 ge Personer en eniste Gud / som haff-
 uet skabt Himmel oc Jord.

II.

We Faderen aff ingen/ Sønnen
 aff Faderen er fød/ den hellig Aand
 A er

er vdgaaendis aff Faderen oc Søn-
nen.

III.

Nicke Faderen / en heller den
hellig Aand / men Sønne / er
bleffuen Menniste.

IIII.

Nic Sønne saa er bleffuen
Menniste / at hand aff den hellig
Aand / wden Wands tilgierning / er
bleffuen / vndfangen / oc fød aff den
rene hellige Jomfru Maria / Oc si
den haaffuer lidt / er bleffuen død / be-
graffuen / nedfaren til Helffuede / op-
standen aff Døde / opfaren til Him-
mels / oc sidder hos Gud's høyre
Haand / er igienkommendis / at døm-
me Leffuendis oc Døde / Saa som
Apostlernis oc Athanasij Symbo-
lum, oc den mene Catechismus lærer.

Disse Articler ere wden all Riff oc
strid / fordi wi dennem bekiende paa
baade sider. Derfaare er det icke for-
nøden / paa denne tid / videre der om
at handle.

Den

Den anden Part / om de
Artickel / som ere Jesu Christi
Embede oc Gierninger / eller
vor Gienløsning an-
rørendis.

Her er denne den første oc rette
Hoffuit Artickel.

Of Jesus Christus vor Gud
Oc Herre er død for vore Syn-
ders skyld / oc opstaaen for vor
Retfærdigheds skyld. Rom : 4.

De at hånd alene er det Guds Lam
som bær Verdens synder / Johan : 1.

De at Gud hæffuer lagd alle vore
Synder paa hannem / Esa : 53.

Item / de ere allesammen Syndere /
oc bliffue wden deris fortieniste ret-
færdige / wdaff hans Naade / ved Je-
su Christi gienløsning i hans Blod /
Rom : 3.

Effterdi nu at saadant skal trois /
oc icke met nogen anden Gierning /
Løn eller Fortieniste land bekommis

A ij eller

eller fattis/ da er det klart oc vift/ at
saadan Tro alene gjør oss retfardig.
Som Paulus siger Rom: 3: Vi
staa der paa / at Mennisket bliffuer
retfardigt vden Louens gierninger
ved Troen. Item: Paa det at hand
alene skal vere retfardig/ oc gjøre ret-
fardig/ den som er aff Troen til Jes-
sum Christum.

Gra denne Artickel kand mand
icke vige/ skulde end Himmel oc Jord
falde/ eller andet som icke bliffue vil.
Thi der er intet andet naffn giffuet
Menniskten / ved huilcket wi kunde
bliffue salige/ siger G: Peder Act: 4.
De ved hans Saar ere wi helbrede/
Esaia 53.

De paa denne Artickel staa alle
det som wi haaffue imod Passuen/
Dieffuelen oc Verden / baade i Lar-
dom oc Leffnet. Derfaare skulle wi
vere her paa ganske viffe/ oc icke tuile/
Ellers er det plat forloret/ oc Passuen/
Dieffuelen oc alting/ beholder Seyer
oc Nat imod oss.

Den

Den anden Artickel.

Alles i Passuedommet skal
actis for den aller grueligste oc
forfærdeligste Guds bespaattels-
se / som den der veldelige strider strax
tuert imod denne Hoffuit Artickel / oc
haffuer dog veret det høieste oc skøn-
ste aff alle / oc frem for alle passuelige
Affguder. Thi mand haffuer huldet
det derfaare / at saadant Offer eller
Messegierning (om den skønt bleffue
giort aff en stor Skald) hielper Men-
nisten aff Synden / baade i dette Liff
oc siden i Skarsild / huilcket dog alene
Guds Lam skal oc kand giøre / som
offuenfaare er sagt.

Gra denne Artickel er icke heller
at vige / eller noget der vdi effter at
lade. Fordi den første Artickel kand
det icke lide.

Oc der som fornumstige Papister
vaare at finde / maatte mand i saa
maade / oc venlige tale met dennem /
Mand maatte tilspørge dennem /
A iij huor

huorfaare de dog holde saa hart ved
Wessen: Det er dog icke wden it Mens
nisse funde/ som aff Gud er icke budet.
Oc alle Wrennistis paafunde maa
mand lade falde oc fare/ som Christus
siger/ Matth: 15: De tiene mig for
geffuis met Wrenniske bud.

For det andet er det en wnsedig ting/
som mand kand forlade wden all
Synd oc Fare.

For det tredie/ kand mand saa Sa
cramentet/ meget bedre/ oc i en saligere
maade/ tagendis det effter Christi ind
skickelse. Ja det kand icke tagis salige
re/ i nogen anden end i denne maade.
Huad haffuer det da paa sig/ at mand
for en wnsedig/ oc selff optencke sags
skjold/ vil tuinge Verden i Jammer oc
nød: i den sted at mand i anden maade
kand haffue det vel oc til gaffns/ ia end
oc saa i mere Salighed oc bedre maade.

Wilde mand tilstede/ at der bleffue
saaledis obenbarlige predicket for
Wrennisten/ at Wessen som en Mens
nisse tandt/ kand yden Synd offuer
giff

giffuis/ oc at ingē bliffuer fordeñt for
den ſkyld / at hand intet acter om hē-
de/ men at hand vel kand vden Meſſe
bliffue ſalig / ved andre oc bedre raad
oc maade. Huad ſkal det gielde / om
Meſſen icke da falder aff ſig ſelff/ icke
alene iblant det galne Almuis folck/
men oc ſaa hoſt alle frōme/ chriſtelige/
fornuffeige / gudsryetige Hierter. Oc
end allermēſt naar de ſinge at høre/ at
Meſſen er en ſarlig ting / vden Guds
ord oc vilie predicte oc paafunden.

For det ſierde/ der Meſſen end haſſde
noget nytteligt oc gaat mee ſig / ſkul-
de mand dog rettelige lade hende fare/
oc vere hende imod / eſterdi aff hende
ſaa wtalige oc wſigelige Miſbruge
fremkomne ere/ mee Meſſer at kiøbe oc
ſelge / offuer den gantſke Verden.
Huor meget mere ſkulde mand lade
hende fare/ ſaadanne Miſbrug euig-
lige for at komme/ eſterdi hun dog er
wnødig/ wnyttig oc ſarlig / oc mand
alting nōdigere/ nytteligere oc viſſere
kand haſſue/ Meſſen foruden.

A liij

For

For det semee / Men effter Messen
intet andet er eller vere kand (som Cas
non oc alle Bøger sige) end en Men
niske gierning (iblant met arge Skals
tis) met huilcken nogen sig oc andre
vil forlige met Gud/ oc fortiene oc for
huerffue Synds forladelse oc Naade/
(thi derfor bliffuer hun hulden naar
mand acter hende paa det allerbeste)
Huad skulde hun andet vere? Da skal
oc maa mand fordømme oc bortkaste
hende / Thi det er lige tuert imod
Hoffuet Artickelen/som siger/At icke
en Messetnecht / huad heller hand er
ond eller god/ met sin Gierning/men
Guds Lam oc Søn bær vore Synder.

Sig selff
at beret
te.

Der som nogen vil forblomme oc
smykke Sagen/oc faaregiffue/at hand
aff Gudelighed selff vil communicere
oc berette sig/ Da er det ingen aluors
sale. Thi der som hand met aluore vil
communicere / da haffuer hand det
vist oc paa det allerbeste i Sacramen
tet/ naar det rectis oc giffuis hannem
effter Christi indsticelse. Men sig
selff

32
effter Messen
stand (som En
end en Mens
met arge Skals
gen sig oc andr
e fortuene oc for
adelse oc Naade
an hilden naa
a det allerbest
det vere: Da sta
omme oc bortkaf
er ligz tuert imo
som sigen/At id
huad heller hand
sin Bierning me
der vore Sym
vil forblomme
are giffue/at hy
vil communic
e det ingen alar
and met aluore
haffuer hand
se i Sacramen
giffuis hamme
se. Men si
self

self at communicere er ic' Menniske
fundt oc gode tycke/wuist oc wuettigt/
oc der til met forbodet. Hand veed oc
icke huad hand gior/i den sted at hand
effterfølger falske Menniske fund oc
gode tycke/wden Guds ord.

Der til met er det icke ret (der som
ellers alting vaare i gode maade) at
nogen vil bruge det almindelige Kir
ckens sacramento/effter sin egen deuot
tion, oc skemte der met effter som han
nem lystet / foruden Kirckens meens
skab oc delactighed.

Vdi it Concilio vilde denne Ar
tikel om Messen vere baade den fors
ste oc den sidste / Thi der som mueligt
vaare/at de gaffue oss effter/alle andre
Artickler: Da kunde de ingelunde
giffue denne Artickel effter / saa som *Campegius*
giu. Campegius sagde til Ausburg / At
hand heller vilde lade sig rissue i alle
stycker / end lade Messen fare. Saa
vil ieg oc met Guds hielp heller lade
mig giøre til Aske / end lade en Messe
Enecke / huad heller hand er ond eller
A v god/

god / vere met sin gierning / ieffngod
ved min Frelsere Jesus Christus eller
vere vdoeffuer hannem. Saaledis
bliffue wi skilactige / oc hinandens
modstandere til euig tid. De sole vel
oc fornemme / at falder Messen / saa
ligger Passuedommet. De for end de
det tilstede / da affliffue de oss huer en /
om det vaare dennem mueligt.

Offuer alt dette / da haaffuer denne
Dragestart / Messen / afflet meget B
tiede oc Wrenlighod / det er / allehaans
de Affguderi vdi Kircken.

Skiersild. Forst Skiersild. Der haaffuer mand
handlet oc kiobslaget i Skiersild met
Sialemesser / Vigilier / den siuende
dags Messer / den trediuende dags
Messer / met Aarsdagens begengelser /
oc endelige met Lamperdags Messer / alle Siale
dags Messer / saa oc met
Sialebad. Saa at Messen næsten er
bleffue brugt for de Døde alene. Dog
Christus haaffuer indsticket Sacra
mentet for deris skyld alene som leffue.
Derfaare holdis Skiersild met alt sit
praal /

ing / iefnag
Christus eller
a. Saaledis
oc hinandens
id. De sole vil
der Messen / saa
i. De for end de
e de off huer en
muelig.
Da haaffuer denn
laaffet meget W
d / der en allehaan
indten.
Der haaffuer man
aget i Skiersild
gillier / den fund
i treidende dag
agens begengel
amperdogis W
Messen / laa
t Messen næst
Der alene. De
nopskiet Sacra
alene som leffu
ersild met alle
praal

praal / Substieniste de bestilning / for
it idelt Dieffuels spøgeri. Thi det er
oc imod Hoffuet Artickelen / at alene
Christus kand hielpe Sielene / oc icke
nogen menniskelig Gierning. Det oc
saa foruden / at off om de Døde intet er
besalet oc budet. Derfaare maa mand
vel lade det fare / om det end skönt icke
vaare nogen Bildfarelse eller Affgu
deri.

Papisterne indføre her Augustinum
oc nogle Patres flere / som skulde haaff
ue screffuet om Skiersild / oc meene at
wi icke see / i huad forsat oc for huad
Sag de saadanne ord indføre.

S: Augustinus scriffuer icke / at <sup>Augusti
nus.</sup>
der er noget Skiersild til / hand haaff
uer oc ingen Scrifft for sig / som kand
tuinge hannem der til : Men lader
det bliffue vdi tuilsmaal / om der er
noget til eller ey. De siger / at hans
Moder haaffuer begeret / at mand vil
de giøre Amindelse aff hende hoff Al
teret eller Sacramentet. Saadane
haaffuer io intet andet veret / end syns
derlis

derlige Personers menniskelig Gudelighed / som ingt Trois Artickler stiftete kand / huilket Gud alene tilhører.

Men vore Papister drage saadanne Menniske ord did hen / at mand skal tro deris skendelige oc forbandede Marckeds handel / om Sialemesser oc Skiersild at offre / etc. Saadant kunde de (det er langt fra) aff Augustino end nu icke beuise. Naar de nu saa afflagd Skiersilds Messe marcket / huor om S: Augustinus aldrig hassuer drømt eller sereffuet / Da ville wi fremdelis tale met dennem om S: Augustini ord / som ingen Scrifte hassuer for sig / er at lide: De om mand maa neffne de affgangne hofs Sacramentet.

Det vil icke gielde / at mand giør Trois Artickle aff de hellige Fadris ord eller gierninger / ellers vilde det oc saa bliffue til en Trois Artickel / huor dan Mad / Klader oc Huss de haffte hassue / saa som met hellige Wends been oc anden Helligdom tilgaaet er.

Saa

Saa skal
giør Tre
der det end
for de
der aff / a
kommet m
at de haff
niste Siel
ser / Digl
der Almisse
neret nadde
tickle / oc de
dant hassue
lige som oc
Wederstepp
raad til / ente
ffier.

For det v
Der met h
Wesse / S
Guds naad
rageret Spi
io vist / at sa
ere uden Gu
til icke heller

Saa skal mand sige: Guds ord skal
giøre Troes Artickel oc ingen anden/
der det end vaare en Engel.

For det andet er oesaa det kommet Aander
som sig
obenba
re.
der aff/ at de onde Aander haffue
kommet meget Skalkhed paa fode/
at de haffue obenbaret sig/ som Men-
niske Siæle/oc veret begerendis Mes-
ser/ Vigilier/ Pillegrimis færd/oc ans-
den Almisse mere/ huilket wi haffue
veret nødde til at holde for Trois Ar-
tickle/ oc der effter at lessue. Saa-
dant haffuer oc Passuen stadfestet/
lige som oesaa Messen oc anden mere
Bederstygghelighed. Her er ey heller
raad til/ enten at vige eller at giffue
effter.

For det tredie / Pillegrimis færd. Pille-
grims
færd.
Der met haffuer mand oesaa søgt
Messe / Syndernis forladelse oc
Guds naade. Thi Messen haffuer
regeret Spillet altsammen. Nu er det
io vist/ at saadanne Pillegrimis færd
ere vden Guds ord/ oss icke bødne/ der
til icke heller fornøden / effterdi wi
kun-

Kunde haffue det mand der mee søger/
bedre end i saa maade. Kunde ocsaa
lade det fare wden all Synd oc farlig-
hed. For huad Sags skyld forlader
mand da sin egen Sognekircke/Guds
ord/Hustru oc Børn hiemme/ etc. oc
drager fra dennem (huilcke stycke wi
haffue fornøden / oc der til ere de off-
budne oc befalede) oc løbe effter saa-
dan wnsdig/wuiff/ oc skadelig Dieff-
uels wildfarelse.

Wden fordi at Dieffuelen haffuer
redet oc tildreffuet Passuen saadant
at prise oc stadfaste / paa det at Mens-
nisten i hobe tall skulde falde fra Chris-
sto paa deris egne Gierninger / oc
bliffue Affgudiske / huilcket er det
stemmiste i denne Handel. Oc der-
foruden/er det end da wnsdigt / wbes-
falet/er it wraad/oc der til en wuiff oc
skadelig ting. Derfaare er her vdi ins-
tet at vige eller at efterlade. Mand
lade saa predicke der om / at det er w-
nsdigt oc farligt/ Saa ville wi saa at
see/huor Pillegrimsfreser ville bliffue.
For

For det fi
at Klostet
rier sig til
edige forpl
at det alle
ninger/for
de de Leffu
Huilket i
tande/for
wbesfalet/
Artidel om
derfor er det
For det fi
oc anden
mangen ob
uerd er bleff
ee Hefte beer
Etalderes
haffuer haffi
lenge siden
lagd / det o
gaat iblant.
ord/oc huere
oc en gamist
Men det fi

For det fjerde / er det kommet der aff / ^{Gilder oc}
at Kloster / Domkircker / saa oc ^{Brøder} Vica-
rier / sig til Gilde oc Brøderstæff / ^{stæff} scriff-
telige forpligtet haffue / dennem mee
at dele alle deris Messer oc gode Gier-
ninger / for it ret oc skelligt vord / baa-
de de Leffuendis oc de Døde til baste.
Huileket icke alene er idel Menniske
tandt / foruden Guds ord / wnsdigt oc
wbefalet / Men oc saa imod den forste
Artickel om vor Gienløsning. Oc
derfor er det ingelunde at lide.

For det femte / Hellige Wends been
oc anden Helligdom / huor vdi saa ^{Hellig}
mangen obenbare Løgn oc Narre-
uerck er bleffuen befundet / aff Hunde
oc Heste been / at det for saadanne
Skalkheds skyld / Dieffuelen selff
haffuer hafft spaat oc gammen vdaff /
lenge siden haffde burde at vere aff-
lagd / det der end haffde veret noget
gaat iblant. Saa er det oc wden Guds
ord / oc huereken oss befalet / oc ey raad /
oc en gantske wnsdig oc wnyttig ting.
Men det stemmiste er / at saadan
Helligs

Helligdom/ naar mand den besøgte/
oesaa skulde giffue Afflad oc Synder-
nis forladelse / som det en god Giers-
ning oc Gudstieniste skulde vere som
oesaa Messen/etc.

Afflad.

For det siette/ hører oesaa hid hen
vort kiere Afflad / som giffuet er (dog
for Penninge) baade leffuendis oc dø-
de. Oc Passuen den stemme Judas/
der vdi seller Christi fortieniste/ saa oc
all anden alle Guds Helgens fortie-
niste/ oc den gantste Kirckis fortienis-
ste/huileket ingelunde er at lide. Er oc
icke alene Guds ord foruden/ vden all
Nødsag oc wbudet / Men er oesaa den
forste Artickel imod. Fordi Christi
fortieniste er at bekomme/icke ved vor
gierning / eller vore store Penninge/
Men ved Troen/ aff Naade/ aldelis
vden Penninge / oc Fortieniste / oc
blissuer off tilboden / icke ved Pass-
uens vold oc mact / Men vdi Predi-
cken/oc ved Guds ord.

Om

Om

Hel-
Wise-
teckne

mod den fo-
Christi kund-
budet eller r-
empel i Scrip-
sigit waere
der dog icke er
tusindfaalt b-

Orendog
bede for off-
sa oc Gude
land ssee oesaa
Himmelen: K-
icke besitte /
Helgen Stalle-
holde helligt /
Kirckes / Alte-
eller i anden m-
de dennem for
allehaande hi-
legge huer aff

Om Helgens Paakaldelse.

Helgens paakaldelse er oc en Helgens
paakaldelse.
Misbrug/ kommen aff den Antechristiske Kircke / som strider imod den første Artikel / oc vdsætter Christi kundskab. Er oss ocsaa huercken budet eller raadt / haffuer oc intet Exempel i Scrifften. Oc der som det end skijnt vaare en kaastelig god ting/ som det dog icke er / saa haffue de det dog tusindesaalt bedre vdi Christo.

Oc endog at Englene i Himmelen bede for oss (som Christus self gior) saa oc Guds Helgen paa Jorden/ kand see ocsaa de Helgen som ere i Himmelen: Kand mand dog der aff icke beslutte / at wi Guds Engle oc Helgen skulle paakalde/ tilbede/ faste/ holde helligt/ holde Messe/ offre/ stifte Kircker/ Altere/ Gudstieniste til are/ eller i anden maade tiene dennem/ holde dennem for Nødhjelpere/ oc vdele allehaande hielp iblant dennem / oc legge huer aff dennem sin synderlige

B

Hieip

Hielp til / saa som Papisterne baade
lære oc giøre. Thi saadant er Affgus-
deri/ oc saadan are tilhør Gud alene.

Thi du kand som en Christen oc
Helgen paa Jorden bede faar mig /
icke i en haande / men i allehaande
Nød/ Dog skal ieg derfaare icke tilbes-
de eller paakalde dig / holde helligt /
faste eller offre / eller holde Messe dig
til are / eller sætte til dig min Tro til
Salighed/ellers kand ieg vel are/elste
oc takke dig i Christo.

Naar nu saadan affgudiske are
bliffuer borttagen / fra Engle oc Hels-
gen / da kand den anden are / vere w-
skadelig. Ja hun bliffuer da snart
forglempt. Thi huorsomheldst hiel-
pen oc gaffnet / legemlige oc aanz-
delige / icke er at forhaabe / der skal
mand lattelige lade Guds Helgen
betemme / baade i deris Graffuer oc i
Himmelen. Fordi/ forgeffuis oc aff-
liarlighed skal ingen meget tale om
dennem/ acte eller are dennem.

De vdi en Sum at sige/ Alle huad
Messen

Messen er /
alt huijs der
lde/ oc mnd
det vi lund
rent oc vst
anamme eff

Den

Ad Don
fordum
tede me
holdt / oc tuct
fulde aff re
forordineris
aff bekomme
antere / oc and
il ochaa m
verdligt. De
oc vdi Steden
ude Jomfrue
husuendinde
ide kunde ver
mand legger
dennem / en

Wessen er / huad der aff kommer er / oc
alt huis der met følger / kunde wi icke
lide / oc nedis til det at fordgimme / paa
det wi kunde beholde Sacramentet
rent oc vift / oc ved Troen det bruge oc
anamme effter Christi indskickelse.

Den tredie Artickel.

In Domkircker oc Kloster som i Stiffte oc
Kloster.
Kordum tid i en god mening stift
tede ere / til at opdrage larde
Sold / oc tuetige oc kyske Quindsold /
skulde aff rette igien til saadan brug
forordineris / Paa det mand kunde der
aff bekomme Sogneprester / Predi-
cantere / oc andre Kircketienerere / Der
til oesaa nyttige Personer til det
verdslige Regiment / baade i Land
oc vdi Steder / ia vel oesaa vel optues-
tede Jomfruer / til Husholdercker oc
Husuerdinder. Men naar de der til
icke kunde vere nyttige / er det bedre /
mand legger dennem gde / eller slæber
dennem / end at de skulde met deris
B ij lastes

lastelige Gudsstieniste / som aff Mens
niffen er optenckte/ holdis for noget bes
dre at vere/ end den almindelige Chri
sten stat/ oc Embede eller Orden/ som
aff Gud selff stiftede ere. Thi det alts
sammen er ocsaa imod den første Hoff
uet artickel / om Ihesu Christi Gien
løpning.

Der til met saa ere de oc (saa vel
som alle andre Menniske funde) icke
offbudne aff Gud / icke fornøden oc
ey nyttige/ men heller farlige/ oc haff
ue forfengelig møde met sig / som oc
Propheterne/ kalde saadan Gudsstie
niste/ Auen/ det er møde.

Den fjerde Artickel.

Passuen
er icke
Christens
hedens
Hoffuet.

DE Passuen icke er Iure diuino,
eller effter Guds Ord den gant
ste Christenheds Hoffuet (Thi
det hører en allene til/ som heder Jesus
Christus) Men hand er allene Bisp
eller Sogneprest i Rom/ oc deris som
sig goduillige eller ved menniskelige
Crea

Creatur (Thi sig til
icke vnder h
re skulde
nem Christi
dre oc Med
de gamle C
vnuiste. D
fordrjste sig
Broder/ sen
kalde hann
Herre/ at det
Kryfter/ De
heller maa
paa vor S
det gige vil
uden.

Her maa
Passuen eff
nuilligt/ La
haffuer faa
veret oc end
berde oc best
Christelige
meget hann

som aff Men
is for noget be
mindelige E
ller Orden / for
ere. Thi det al
d den første del
su Christi Gode

ere de oc (saar
niste funde) i
/ ike forinden
ller forrige / oc
de met sig / h
lde saadan Gode
r mde.

de Artikel.

de er Iure diuin
ads Ord den an
eds Hoffuet (A
il / som heder Jo
nd er allene
m / oc deris for
d menneskelig
Ero

58
Creatur (det er den verdslig Offrig
hed) sig til hannem begiffuet haffue /
icke vnder hannem som den deris Her
re skulde vere / men ieffne ved hans
nem Christne at vere / som hans Bro
dre oc Meddelactige / Huilcket ocsaa
de gamle Concilia oc S : Cypriani tid
vduise. Vdi disse dage tår ingen Bisp
fordriste sig til / at kalde Passuen sin
Broder / som den tid skede / men maa
kalde hannem sin Allernaadigste
Herre / at det end vaare en Kong eller
Keyser / Det ville wi icke lide / oc en
heller maa / wi kunde oc icke tage det
paa vor Samuittighed / men huem
det gigre vil / gigre sig det / off for
uden.

Her maa mand beslutte / at huis
Passuen effter saadant falske / mod
nilligt / lasteligt / oc tiltaget Velde sig
haffuer faaretaget oc giort / haffuer
veret oc endnu er / idel Dieffuels ar
beyde oc bestilling / den ganiske hellige
christelige Kircke til fordarffuelse / saa
meget hannem mueligt haffuer veret /

B iij oc

de den første Hoffuet artickel / om Jesu Christi Forlesning / til intet at gipsre. Det vduaat is legemlige Regimenter taler ieg intet om / thi der vdi lader Gud it Folek meget gaat vedersfaris / oesaa ved en Tiran oc ved en Skalck.

Paff
uensbreff
Buller.

Thi alle Passuens Buller oc Breffue ere forhaanden / huor i hand sryder som en Løffue (som vdi den Engel Apocal : 12. affmalet er) at ingen Christen kand bliffue salig / vden hand er hannem lydig oc vnderdanning / i alle ting huad hand vil / huad hand siger / oc huad hand gjer. Huilcket altsammen / intet andet er end saa meget at sige : Der som du skønt troer Christum / oc hassuer i hannem alt det du hassuer behoff til Salighed / da er det dog intet oc alt forgesuis / der som du icke holder mig for din Gud / oc est mig vnderdannig.

Nu er det dog sant oc obenbare / at den hellige Kircke hassuer veret Passue foruden / i det mindste / i sem hundret

dret Aar /
oc mange
maals Kir
veret / oc
dag vnder
offer er sag
ess icke er b
lig. Thi d
vel kand v
uden / oc be
uden / der for
te paaført a
oc Passuende
tigt vdi Kir
get christelig
oc Kircken /
saa / Passu
Delad d
vilde giffue d
den giffue
Guds bnd
denne Sag
Christendom
bedre kand v
for skal ha

bret Nar / oc at den Grædske Kircke /
oc mange andre Landstæff oc Tunge-
maals Kircker / endnu aldrig hæffuer
veret / oc ere icke end heller paa denne
dag vnder Passuen. Det er oc (som
offte er sagt) en Menniske diæt / som
off icke er bødten / wngedig oc forfenge-
lig. Thi den hellige christelige Kircke
vel kand ved saadant it Hoffuet for-
uden / oc bedre hæffde veret det for-
uden / der som det icke hæffde veret hen-
de paaført aff Dieffuelen. Saa er
oc Passuedømmet / til ingen ting nyt-
tigt vdi Kircken / thi det icke fører no-
get christeligt Embede. Huorfaare
oc Kircken / maa oc kand bliffue oc be-
staa / Passue foruden.

Oc lad det saa vere / at Passuen
vilde giffue det effter / at hand icke er
den æffuerste Iure diuino, eller aff
Guds bud oc befalning / Men for
denne Sags skyld alene / at enighed i
Christendommen, imod Kættene / diff
bedre kand ved maect holdis / mand der
for skal hæffue it Hoffuet / som alle

W iij, andre

andre skulle vide at rette sig effter.
Da siger ieg saa / at saadant it Hoff-
uet / bleffue endda ved Menniske der
til kaaret / oc siode i Menniske kaar oc
maet / saadant Hoffuet igien at om-
skifte oc affsatte / Som oc det Con-
siliū til Constans / mesten saaledis
handlede met Passuerne / affsatte de
tre / oc vdualde den siende. Jeg lader
det (siger ieg) nu saa ved / at Passuen
oc det Romske Sæde vilde tage saas-
dant an / oc der vdi beuilge : Saa er
det dog vnueligt / thi hannem vilde
da vere fornøden / at hand skulde vens-
de op neder paa / oc forstørre sit gants-
ke Regimente oc sin Stad / met alle
sine Louer oc Bøger. Summa / hand
kand det icke giøre.

Oc om hand det skønt vilde ind-
gaa / vaare dog Christendommen in-
tet der met behiulpen / oc skulde siden
bliffue mange flere Katteri / Raader oc
parti end tilforn. Fordi naar det skul-
de haffue det naffn / at Menniskens
icke skulde / aff Guds befalning / tuins-
gis

gis til at v
ge / men s
nistens god
lige bliffu
holde noget
demod. A
den / at det
eller paa m
ene end den
sten siet G
der til duelig
der vilde da
der vilde si
den.

Derfaa
der bliffue
ret / end at
vet / som er
ne / vrendis
le hinanden
ne effier at
ge holde tilf
hed i Lardor
minterne /
giærninger.

gis til at vere saadant it Hoffuet lydis
ge / men skulde skee aleniste aff Wren-
nistens gode vilie: Da skulde det snars-
tige bliffue foractet / oc omsier icke bes-
holde noget aff sine Lemmer eller Les-
demod. Vilde oc da icke vere fornys-
den / at det stedse skulde vere til Rom/
eller paa nogen anden sted / mere den
ene end den anden. Men paa huil-
cken sted Gud gaffue en Mand / som
der til duelig oc nyttig kunde vere. O-
der vilde da bliffue meget i at sige / oc
det vilde spre megen vildfarelse i Ver-
den.

Derfaare kand Kircken aldrig be-
dre bliffue ved mact holden oc rege-
ret / end at wi alle leffue vnder it Hoff-
uet / som er Christus / Oc at Bisper-
ne / verendis paa Embeds vegne / als-
le hinanden lige (om de skent passuer-
ne effter at regne / ere wlige) stitelis-
ge holde tilsammen / med Endrectig-
hed i Lardommen / Troen / Sacra-
menterne / Bønner oc Kiærligheds-
gierninger. Saa som S: Hieros

D v

nimus

nimus scriffuer / at Prefterne til Alex
andria / samdirectelige / oc alle tillige
regerede Kircken. Som oc saa Apost
lerne gjorde / lige saa oc alle Bisper
fremdelis / i den gantse Christenhed /
til saa lenge at Passuen opløfte
Hoffuedet / oc satte sig offuer alle an
dre.

Dette stycke vduiser krafftelige /
at hand er den rette Antechrist / oc
Christi modstandere / den sig haaffuer
opsæt offuer Christum / oc imod han
nem / effterdi hand icke vil lade Christ
ne bliffue salige / hans Velde for
uden / huilcket hans Velde dog intet
er / oc aff Gud huercken skicket er eller
befalet. Det maa mand met rette
falde / at satte sig offuer Gud / oc imod
Gud / som S: Paulus siger. Dette
gigre dog huercken Tycker eller Tæt
ter / i huore de ere Christendommens
store Fiender. Men de lade tro paa
Christum huem som vil / oc tage le
gemlige Skat oc Lydighed aff de
Christne.

Men

Slå off
wenfor oc
imod
Gud at
satte,

Men
Mennisk
skal vere
mand salig
men heller
Naffn. De
off / at ha
vere lure
christelige
hand satte sig
ner hannem
denis Hoff
endelige oc
Herre / oc
dens Gud
hand oc sig v
Englene i H
De naa
uens Land
huad de tue
mand at Pa
er paa sit alle
off den tref
lærer verds
som hans D

Men Passuen vil icke tilstede
Menniskan at tro/ men siger at mand
skal vere hannem lydig/ saa bliffuer
mand salig. Det ville wi icke gigre/
men heller dō der offuer vdi Guds
Naffn. Dette kommer altsammen der
aff / at hand vil haffue Ord for / at
vere Iure diuino den øffuerste i den
christelige Kircke. Derfaare maatte
hand satte sig lige ved Christus/ oc off-
uer hannem/ lade sig kalde/ først Kir-
ckenis Hoffuet / siden hendis Herre/
endelige oc saa den gantse Verdens
Herre / oc plat berømme sig en Ver-
dens Gud at vere / til saa lenge/ at
hand oc sig vnderstod / at biude offuer
Englene i Himmerige.

De naar mand vil holde Pass^{passuens}
uens Lardom imod Scriften/ oc acte Lardom.
huad de tuende skil at / da befindet
mand at Passuens Lardom/ naar hun
er paa sit allerbæste / da er hun tagen
aff den keysserlige oc hedniske Kat / oc
lærer verdslige Handel oc Domme /
som hans Decretales vdiuse/ Dernæst Decreta
lærer les.

lærer hun Ceremonier / om Kircker /
Klædebon / Mad / Personer oc andre
saadanne Barnelege / Fastelaffns
handel oc Narreuerck foruden ende.
Men i alt dette læris plat intet om
Christo / Troen / eller Guds Bud.

Løgn.

Endelige er det intet andet / end
it idel Dieffueltab / der hand driuffuer
sin Løgn / om Messen / Skiersild /
Kloster / egne Gierninger oc Guds
tjeniste (huilcket er den rette Passue-
dom) offuer oc imod Gud / fordem-
mer / affliffuer oc plager alle Christi-
ne / som saadan hans gruelige Guds
bespaattelse icke ville affholdt e oc ære /
offuer all anden ting.

**Passuens
regiment.**

Derfaare lige saa lidet som vi
kunde tilbede Dieffuelen for vor Her-
re oc Gud : Jo saa lidet kunde vi oc
saa lide hans Apostel oc Antechrist
Passuen i hans Regimente / for vort
Hoffuet oc Herre. Fordi saa / Løgn oc
Mord / Liff oc Sial euiglige der med
at fordærffue / det er (ret at sige)
hans passuelige Regimente / huilcket
ieg

seg vdi mange Bøger beuist haff-
uer

Vdi disse fire Artickler / skulle de
saa nock at fordgimme / naar Concilio
um skal holdis. Fordi de huercken
kunde eller ville / vnde oss det mindste
Ledemod / aff en aff disse Artickle. Der
maa wi lide paa oc lade det saa vere /
vdi den fortrøstning at Christus vor
H E X X E haffuer angrebet sin
Modstandere / oc fremdelis ocsaa vil
angribe hannem / baade met sin
Aand / oc met sin Tilkommelse / A-
men.

Fordi vdi Concilio komme wi icke
at staa for Keyseren eller den verdslis-
ge Vffrighed / (saa som til Augsbu-
rg skede) Thi da forscreff Keyseren den
Rigsdag gantste naadelige / oc lod
met all Mildhed forhøre Sagerne.
Men der skulle wi staa for Passuen oc
Dieffuelen selff / som intet acter at høre
re / men alene at fordgimme / myrde / oc
at tuinge Folk til Affguder. Ders
faare maa wi i disse Sager icke kysse
hans

Hans Gødder / eller siqe: I ere min naas
dige Herre. Men som Engelen sag
de hof Zachariam til Dieffuelen:
Straffe dig Gud Satan.

Tredie part aff Ar ticklerne.

Disse effterfølgende Artickler /
maa wi tale om / met lærde oc for
nufftige Sold / eller oc handle dennem
imellem oss self indbyrdis / Passuen
oc hans Rige / acte icke meget om den
nem. Fordi Samuittigheden gielder
intet hof dennem / Men Pennin
ge / Hre oc Velde / det gigr
Gierningen.

Om Synden.

HER maa wi bekiende / som
S: Paulus siger Rom: 5 / At
Synden er kommen aff Adam
det

det ene Menniske / ved huis wlydig
hed alle Menniske ere bleffne Synde
re / vndergiffne Døden oc Dieffuelen
Den kaldis Hoffuet Synd/eller Arff
ue synd.

Arffue
synden

Denne Synds fructer / ere frem
delis de onde Gierninger / som i de ti
Budord forbudne ere / som Bantro/
falst Tro / Affguder / Wgudfryctig
hed / Fordristelse / Fortuiffuelse /
Blindhed. Oc vdi en Sum at sige/
Gud icke at kiende / eller hannem at
foracte. Dernæst at liuffue / at suerie
ved Guds Naffn / icke at bede oc paa
kalde Gud / at icke acte om Guds
ord / wlydig at vere imod Forældre / at
ihielsla / wlysthed / styld / bedrageri.

Arffue
synden
fruct.

Denne Arffue synd er en saa saa
re dyb fordærffuelse i Naturen / at in
gen Fornufft hende kiende kand / men
skal trois aff det som i Scrifften er o
benbaret / Psal : 51. Rom : 5. Ero :
33. Gene : 3. Derfaare / er idel
Blindhed oc Wildfarelse imod denne
Arffue

Scholasti-
corum
Lærdom.

I.
Adæ
Sald.

Artickel / det de haffue lært som kaldis
Scholastici Theologi.

Som er / at Menniskens natur-
lige krafft / ere effter Faldet bleffne
gantste wfordarffuede / Oc at Men-
nisket haffuer aff naturen en ret For-
nufft oc en god vilie / saa som Philos-
sophi oc saa lærer.

II. Item / at Mennisket haffuer en
fri vilie til at gigre det gode oc lade det
onde / oc tuert imod / det gode at lade /
oc det onde at gigre

III. Item / at Mennisket formaar aff
sin naturlige krafft / at holde oc gigre
alle Guds Bud.

IIII. Item / formaar aff naturlig krafft
at elske Gud offuer alting / oc sin Naeste
lige som sig self.

V. Item / at naar Mennisket gigr
saa meget hannem er mueligt / Da
giffuer Gud hannem visselige sin
Naade.

VI. Item / at naar hand vil gaa til
Sacramentet / er icke fornøden / at
hand skal haffue it gaat forsat / at gigr
re

re det som
hand icke
gigre / saa
saa krafft
Adet
ten / at den
gigris for-
ninger.

Diffe
spæder / ere
me / de vi icke
komme aff id
hed / baade
sere Christ
Lærdom skal
sine forges
nisket er ingen
saare hand
oc hand skal
alene / oc icke
di Stolen er
alene hger

re det som gaat er. Men er nock / at
hand icke haffuer it ont Forsæt / ont at
gigre / saa aldelis god er Naturen / oc
saa krafftigt er Sacramentet.

At det icke haffuer grund i Scriff- VIL
ten / at den hellig Aand met sin Naade
gigris fornøden behoff / til gode Gier-
ninger.

Disse oc andre saadanne mange
stycker / ere rette Hedniske Lardoms-
me / de wi icke lide kunde. Thi de ere
komne aff idel wforstand oc vanuittig-
hed / baade paa Synden / oc vor Frel-
sere Christus. Thi der som denne
Lardom skulde vere ret / da er Chri-
stus forgefuis død / effterdi vdi Mens-
nistet er ingen skade eller Synd / huor-
saare hand haffde behoff at dø. Eller
oc hand skulde vere død for Legemes
alene / oc icke ocsaa for Sielen / effters-
di Sielen er sund oc karst / oc Legemet
alene hører Døden til.

Om Louen.

E

Her

Zuorfaa
te Louen
er giffuen.

HEr sige wi / oc staa der paa /
at Louen er aff Gud giffuen /
først til at affuerie Synden / i
det at hun forfarder met Trusel oc
Straff / oc i det hun tilbiuder Naade
oc Belgierninger.

Rygge
se Men
nister.

Men det altsammen lyckedis ilde
formedelst det onde / som Synden i
Mennisket anrættet haffuer / Fordi en
part ere der aff bleffne varre. Det ere
de som ere bleffne Louen hadske oc vres
de / for den skyld at hun forbiuder det
de gierne giøre vilde / oc befaler / det de
nødigte giøre vilde. Huorfaare / om
de icke see vid for Straffens skyld / Nu
giøre de mere imod Louen end de giør
de tilform. Det ere nu de onde oc rygge
løse Menniske / som giøre det onde /
naar de haffue der til raaderom oc
Aarsage.

Sycklere
oc falske
Belgen.

De andre bliffue forblindede oc
fordristige. Lade sig thycke / at de fuld
giøre / oc kunde fuldgiorde Louen aff
deris egen krafft / som nu her offuen
sagt

lagt er
Der aff
gen.

Men Lou
er / at hun
met fruct
huor faare
er / oc i aff
at Louen ma
hannem til /
atter nogen
mede Gud
den Louen
sler troet h
hand forst
lagt / fortu
hand kunde
ike huor han
saa at bliffue
imod hannes
gis Tom : 3:
De Tom : 5
ved Louen.

sagt er om de Schole Theologis.
Der aff vorde Hycklere oc falske Hel-
gen.

Men Louens besynderligste Embede
er / at hun obenbarer Arffuesynden
met fruct oc alt / oc viser Menniskē/
huor saare dybt hans Natur falden
er / oc i affgrunden fordærffuet. Saa
at Louen maa brejde hannem / oc sige
hannem til / at hand icke haffuer eller
acter nogen Gud / oc tilbeder frems
mede Guder / huilcket hand tilforn /
vden Louens paamindelse / icke tencke
eller troet haffde. Der met bliffuer
hand forstreckt oc ydmyg giort / for-
sagt / fortuilet / oc vilde gierne / at
hand kunde bliffue hiulpen / oc veed
icke huor hand vil bliffue. Begynder
saa at bliffue Gud vred / oc at knurre
imod hannem. Det er da det som si-
gis Rom : 3 : Louen oprørrer Synden /
De Rom : 5 : Synden bliffuer store
vred Louen.

Louens
Embede
oc krasit.

G ij Om

Om Penitentie eller Bod.

Det ny Testamente behol-
der dette Embede / oc bruger
det / som oc Paulus givr / Rom:
1. der hand siger : Guds vrede oben-
baris aff Himmelen offuer alle Mens-
nister. Item Rom : 3: All Verden
er skyldig for Gud / oc intet Menniske
er for hannem retfærdigt. Oc Chris-
tus siger / Johan : 16 : Den hellig-
Aand skal straffe Verden for Synd.

Dette er nu Guds Tordensslag /
huor met hand givr lige gode / baade
de obenbarlige Syndere oc de falske
Helgen oc Christne / oc lader ingen
aff dennem haffue ret met at fare / Oc
driffuer dennem alle vdi forstræckelse /
at de maa forsage. Det er den Ham-
mer (som Jeremias siger) mit Ord
er en Hammer som spønder knuser
Steenhalde. Det er icke actiua con-
tritio, en giort Angersomhed / Men
det

Ier: 23.

Det an-
ger.

det er passiva contritio, den rette
Hiertens sorg / Og den at lide / oc af
føle hannem.

Oc det kaldis den rette Penitens
eller Bod at begynde / Oc Menniske
maa høre saadan en Dom : Det er
met eder alle intet beuent / huad heller
i ere hellige eller syndere / i maa io
for ens anderledis baade vorde oc gige
re / end i endnu ere oc gige. Ihuem
i ere / huor store i ere / i ere saa vise /
mechtige oc hellige som i ville vere / her
er ingen from oc retfærdig.

Men til dette Louens Embede / Naadens
tilføyer strax det ny Testamente / Naadens
Naadens trostelige tilfagn / formedelse
det hellige Euangelium. Den skal
mand tro. Som Christus self siger /
Marc. i : Giger Penitens oc troer
Euangelium. Det er / bliffuer andre /
oc giger anderledis oc troer min Fors
iattelse. Oc Johannes som vaar hans
Forløbere / kaldis en Penitens Predis
kere. Dog saa at hand prediker Pe
nitenke / til Syndernis forladelse.
E iij Det

Det er / hand skulde straffe dennem /
oc giøre dennem alle til Syndere / paa
det de kunde vide huad de ere for Gud /
oc kiende sig selff som fortabte Men-
niste / at de i saa maade kunde bliffue
H E R R E N tilberede / Naaden
at oppebære / oc aff hannem at vente
oc anamme Syndernis forladelse.
Luc: 24. Saaledis taler Christus selff / Luca
24: Mand skal i all Verden / predi-
cke i mit Naamn / Penitens oc Synder-
nis forladelse.

Louens
Embede
vden E-
uangelii
um.

Euangelii
trøst.

Men ihuor Louen alene / saadan
sin Gierning giør oc vdratter / vden
Euangelij tilgiørelse / da er det Dø-
den oc Hellsfuede. Oc der ved maa
Mennisket fortuile / som Saul oc
Judas. Som oc S: Pouel siger:
Louen ihu elst for medelst Synden.
Men der imod giffuer Euangelium
trøst oc forladelse / icke vdi en maade
alene / men ved Ordet / Sacramen-
terne / oc saadant mere. Paa det at
Forløsningen skal io rigelige vere
hoff Gud / (som den 130. Psalme
siger)

figer) imod Syndsens store oc sterke
Fengsel.

Nu maa wi holde de Sophisters
falske Penitens/ imod den rette Peni-
tens/ paa det mand diss bedre kand
forstaa baade den ene oc den anden.

Om Papisternis falske Peni-
tens eller Bod.

DEt vaare wmmueligt / at de
skulde rattelige haffue lære
om Penitens/ den stund de icke
kiende/ huad den rette Synd er. For-
di (som her offuenssaare er sagt) de
icke haffue en ret mening om Arffue-
synden. Men sige / at de naturlige Scholastic
Krafter vdi Wenniske ere bleffne corum
hele oc wferdarffuede / at vor For- Lærdoms.
nufft kand ret lære/ oc vilien gigre der
ret effter / oc at Gud visselige giffuer
sin Naade/ naar it Wenniske gier saa
meget som i hans Wact er/ aff sin fri
Willie.

E iiii

Hes

Her vilde nu følge effter / at mand
 skulde gipre Penitens for Giernings
 Synderne alene / som kunde vere on-
 de Læncker / de mand beuilget haffde /
 onde Ord / onde Gierninger / som den
 fri vilie vel kunde haffue gaaet forbi.
 Thi en ond Tilbøelighed / Lyst / oc
 onde Tilaggelser / vaar effter deris
 mening ingen Synd.

Penitens
 is trent
 de parter.

De til saadan Penitens gjorde de
 trende Parter : Anger / Skrifte-
 maal / oc Skrifte plicet eller skyldstegig-
 relse. Met saadan tilsagn oc fortrøst-
 ning / at der som Mennisket ret an-
 grede / skrifftede / oc fuldgjorde / haffde
 hand der met fortient tilgiffte oc forla-
 delse / oc betalet Synden for Gud der
 met. De i saa maade vijste de Men-
 niskan / paa deris egne Gierninger / i
 deris Penitens. Der aff kom det ord
 paa Predickestolen / naar mand fors-
 talde det almindelige Skriftemaal
 Folket fare : O HERRE Gud vns
 de mig saa lunge at leffue / at ieg kand
 bgyde

bøde for mine Synder / oc forbadre
mit Leffnet.

Her bleff om Christo oc Troen/
aldrig it Ord omtald / Men mand
haabedis til at offueruinde oc vdslette
Synden for Gud / med gode Gier-
ninger. Desaa lade wi off giøre til
Presten oc Muncke / i den mening at
wi self vilde bruge vore baste / Syn-
den at afflegge.

Met Angeren haffde det sig saas Anger-
ledis : At effterdi ingen kunde beten-
cke alle sine Synder (besynderlige de
hand haffde bedreffuet det gantske
Aar) satte de saadan it Lappeuerck
paa Skindkiortelen / at naar de vbe-
uiste Synder / siden komme dennem
til hukommelse / skulde de dennem da
oesaa angre oc scrifte. Dissimellem
skulde de vere Guds Naade besaa
lede.

Der til met / effterdi ingen viste
huor stor Angeren burde at vere for
Gud / gaffue de saadan fortrøstning/
at huem contritionem icke kunde haff-
ue/

Contritio.

E v

ue/

Attritio.

ue / det er ret Anger oc fortrydelse /
hand skulde haffue attritionem, huil-
cket ieg maa kalde en halff Anger / el-
ler Angers begyndelse. Fordi de
icke forstode / huad enten det ene eller
det andet vaar at sige / heller end ieg
det endnu forstaar. Saadan attri-
tio bleff da kaldet contritio naar
mand gick til Scrifste.

De der som saa skede / at nogen
(maa ste) sagde hand kunde icke an-
gre eller fortryde sin Synd / som kun-
de ste i skørcks Kierlighed eller Hefn-
gerighed / Tilspurde mand hannem /
om hand da icke ynstte sig eller gierne
vilde / at hand kunde haffue anger oc
ruelse. Sagde hand da ia (thi huem
vilde her sige ney / vden Dieffuelen
selff) da anammede de det for anger /
oc forlode hannem alle sine Synder /
paa saadan hans gode Gierning. De
her indforde de S: Bernardum til ic
Exempel.

Her maa mand see / huorledis den
blinde Fornufft træffuer oc søl sig faa-
re /

re / i de Sager som Gud tilhøre / oc
 søger trost i sine Gierninger effter sit
 gode Lycke / oc intet kand tencke paa
 Christum oc Troen. Men naar
 mand vil see det ret an / da er saadan
 Anger / en Tancke som mand dieter
 oc gior sig selff / aff sin egen Mact oc
 Krafft / foruden Troen / Oc vden
 Christi kundskab. Huor vdi / naar
 den arme Syndere kom sin Lyst oc
 heffingerighed ihu / mere lystede at lee
 end at græde. Dennem vndertagen
 dis som Louen kunde haffue rammet
 oc ret hit paa / eller som kunde haffue
 veret plassuet aff Dieffuelen met en
 sorgesfuld Aand / Ellers haffuer saa
 dan Anger veret it idelt Hyckleri / oc
 haffuer icke qualte eller dræbt den syns
 delige Begiering. Thi enddog dee
 skulde kaldis Anger / saa haffde de dog
 heller ydermere syndet / der som Orloff
 haffde veret giffuet

Met Scrifte maalet giæ det saa
 til / at huer Mand maatte opregne al
 le sine Synder (huilcket er en wme
 lig

Scrifter
 maal.

Alle syn
 der at
 scrifte.

lig ting) det vaar it store Martir.
Men huilcke hand foriätte / de bleff
ue hannem met saadant skel oc vil
kaar forladne / at naar hand kom den
nem ihu / skulde hand enda scriffte
dennem. Vdi saa maade kunde hand
aldrig vide / naar hand reenlige nock
scriffet haffde / eller naar hans
Scrifftemaal skulde omsier vere at
ende. Dog bleff mand henuijst til
sine Gierninger / oc saaledis fortræ
stet / at io reenligere hand scrifftede /
oc io mere hand skammede sig oc lod
ilde paa sig self for Presten / io beder
oc fuldkommelige fuldgiorde hand for
Synden. Thi saadan Ydmoghed
(sagde hand) forhuærffuer visselige
Maade hoff Gud.

Her vaar endnu ingen Tro eller
Christus / oc aff Afflesningens krafft
bleff hannem icke sagt it eniste ord.
Men hans Trøst stod paa sine Syn
der at fortellie / oc sig self at skamme.
Men huad Martir / Hærskhed / oc
Affguderi saadant Scrifftemaal
haff

haffnet aff
opregne.
Den
dede Scriff
giet endda
Eandhed.
se kunde vid
giore for en
oernnem alle
paa it andet
unge Scriff
vel giore oc h
vere fem Pa
siste. Huis
te Bædring
mand dennem
Her vaar
oc Nod paas
te / de skulde a
ild / Effterdi
horde sin Nat
maade stod en
Gierning oc
som mueligt h
fuldgiorde

haffuer affsted kommet / land ingen
opregne.

Den tredie part / som mand kalder ^{Fuldgiorelse}
dede Scrift / Pliet eller Fuldgigrelse /
gick endda allerlengst fra Nat oc
Sandhed. Fordisaa intet Mennis-
ske kunde vide / huor meget hand skulde
giøre for en eniste Synd / end si ge for
dennem alle. Her funde de atter
paa it andet Raad / at de satte Folck
ringe Scrift oc Pliet fare / som mand
vel giøre oc holde kunde / som kunde
vere fem Pater noster, oc en dag at
faste. Huis videre igienstod aff Bod
oc Badring / det at fuldgjøre / vjiste
mand dennem hen i Skersild.

Her vaar nu oesaa idel Jammer
oc Nød paafarde. Thi somme tenck-
te / de skulde aldrig komme aff Skers-
ild / Efferdi / at til en dødelig Synd
horde sin Aars Pliet oc Bod / oc i saa
maade stod endda vor Tillid / paa vor
Gierning oc Syldstigiorelse. Oc der
som mueligt haffde veret / at Bod oc
Fuldgiorelse haffde kunde veret fuld-
kom-

kommen/da haffde Trost oc Tillid al-
delis bleffuet der paa staaendis / oc
huercken Troen eller Christus haffde
bleffuet til ingen ting nyttig. Men
hun vaar wmuelig. Naarsomheldst
at nogen saaledis haffde giort Bod oc
Bedring i fulde hundrede Aar / saa
haffde hand dog icke vist naar hand
haffde böt til fulde. Det maatte mand
da vel kalde / altid at giøre Penitens/
oc dog aldrig at komme til Penis-
tens.

Afflad.

Her kom nu det hellige oc passue-
lige Sæde i Rom / den arme Kircke
til hielp / Oc paa fant det mand kalder
Afflad / oc der met borttog oc effter-
lod Syldistigirelsen / først styckewis /
paa siu Aar / hundrede Aar etc. Oc
vdskifte det iblant Cardinaler oc Bis-
per / at en kunde giffue Afflad paa
hundrede Aar / en anden paa hundred-
de dage. Men den gantste fuldgig-
relse aff at giffue / beholt Passuen haff
sig self.

Der

Der saa
Penninge
handel met
gymte at bliff
hand det
til Rom. D
all pine oc
hen / thi huer
ret den suare
last quist. L
stræbde at sig
oc liggendes
passuen frem
oc Aar effter
oc Penninge
der bleff hans
hand sig / so
te.
Paa sidet
hand i Helff
igst met We
te / Siden me
Aar / Oc end
high paa Si
Siad liff for si

Der saadant nu begynnte at bare Gyldene
Penninge hiem / oc den Marckeds Aar.
handel met Buller oc Passuebreff be-
gynnte at bliffue god / Saa optenckte
hand det Gyldene Aar / oc iagde det
til Rom. Det kaldis da Tilgiffte paa
all pine oc skyld. Der leb da Golt
hen / thi huer Mand haffde gierne ves-
ret den suare oc wtaalige Byrde oc
Last quit. Der met oplete hand oc
skrabede at sig / all Verdsens Skatte
oc Liggendesø. Estrar der effter foer
passuen frem / oc gierde det ene Gylde-
ne Aar effter det andet. Men io fles-
te Penninge hand saa opslæg / io vi-
dere bleff hans Suelginde / Oc io mere
hand fick / io mere vilde hand haff-
ue.

Paa sidkastet romorer oc regerer
hand i Hellsuende iblant de affdøde /
Først met Messer oc Vigilier at stiffs-
te / Siden met Afflad oc det Gyldene
Aar / Oc endelige bleff der saa gaat
fjeb paa Sialene / at hand gaff en
Sial løff for fire Huide.

Det

Dette hialp endda altsammen in-
tet. Thi Passuen/ endog hand lær-
de / at Gold skulde forlade sig til saa-
dant Afflad : Giorde hand det dog
selff wuist. Thi hand satte vdi sine
Buller oc Bress / at huem som i hans
Afflad oc Gyldene Aar vilde vere del-
actige / hand skulde angre oc scriffte oc
giffue Penninge. Nu haffue wi
her offuensfaare hørt / at saadan An-
ger oc Scrifftemaal / er hof dennem
wuist / oc it Hyckleri / Der til met
viste oc ingen / huilcken Sial i Skers-
ild vaar / oc huilcken icke. Oc der
som nogen Sial der i vaar / da kunde
ingen vide / huilcken aff dennem / ret-
telige angret oc scrifftet haffde. Saa-
ledis tog hand hine gode Penninge /
oc i midler tid fortræfede hand den-
nem paa sit Velde oc Afflad / oc viiste
dennem dog alligenel hen til deris w-
uiffe Gierninger igien.

Gode
gierning
at selge
andre.

Men vaare der nu nogle / som
lode sig tycke / at de viste sig icke skyldi-
ge i saadanne giernings Synder / met

tans

indat / ord
mine lige /
fjer oc Dem
wi haadanne
Daagenatte
lese / met ha
fode imod
met affuer
Wrennister :
uelige metfo
Egffne (som
Hieronimus
huad det haff
icke difminder
huer om and
larde) vaare
uden Synd /
ninger. Sa
it oc haalde an
de Gierninge
uers oc behaff
le komme til
Dette er io i
paa ere Bress
Hender nock

tancker / ord oc gierninger / som ieg oc
mine lige / Muncke oc Prestre / i Klo-
ster oc Domkircker / lade off tycke at
wi saadanne vaare / at wi met Faste /
Vaagenatter / Bøner oc Messer at
lese / met haarde Klæder oc Senge /
stode imod onde Tancker / oc vilde
met alffuere oc met mact vere hellige
Mennisker : Saa giorde dog det arff-
uelige metspødde Onde / iblant met i
Spffne (som oc S : Augustinus /
Hieronimus / oc andre bekiende)
huad det haffde paa sig vdi arten. De
icke dismindre haffde wi den Tancke /
huer om anden / at mange (som wi
larde) vaare saa hellige / at de vaare
vden Synd / oc fulde aff gode Giers-
ninger. Saa at wi der paa metdeels
te oc saalde andre Mennisker vore go-
de Gierninger / som wi haffde til off-
uers oc behøffuede icke self / at de skul-
le komme til Himmels for dennem.
Dette er io i Sandhed skeet / oc der
paa ere Bress / Segel oc Exempel for
Hender nock.

D

Saa

Saadanne haffde icke Penitens
ke behoff. Thi huad haffde de at
angre / effterdi de icke samtyckte i no
gle onde Tæcker : Huad kunde de
scrifte / effterdi de foruarede deris
Ord oc Tale : Huorfaare vilde de
fyllistegiore / effterdi de vaare i Giers
ningen wskyldige / saa at de oc kunde
selge andre arme Syndere Retfærdig
hed som de haffde til offuers : Saas
danne Helgen vaare oc de Pharisæer
oc Scrifteklage i Christi tid.

Johan :
Baptista
en ret pe
nitens
Predicke
re.

Da kommer den gloendis Engel
Johannes / den rette Penitenske Pres
dikere / oc slar begge disse Parti tilhos
be / met it Tordenstag / oc siger : Gior
rer Penitens. Nu tenckte de ene :
Wi haffue io giort Penitens. De
andre tencke : Wi haffue ingen Pe
nitens behoff. Men Johannes si
ger : I skull: giore Penitens baade de
ene oc de andre. Fordi eders Peni
tens er falsk / oc de andre ere falske
Helgen / oc behoffuer Synds forlas
delse den ene met den anden / effterdi i
paa

icke Penitens
haffde de at
nityctie i no
uad kunde de
ruarede den
ersaare vilde de
e vaare i Gude
at de oc kunde
dere Retfardig
effuers: Saa
oc de Pharisee
Christid.
en gloendis Eng
tte Penitens i
de disse Partit
ag/oc siger: En
tendte de oc
Penitens. De
haffue ingen
en Johannes
Penitens haade
ordi eders Pen
andre ere fald
Synds forlo
den/ effuer
p

paa baade sider icke endnu vide huad
rette Synder ere. Saa langt er dee
fra / at i enten skulde angre eller bøde
for dennem/ eller oc holde eder aff den
nem. Ingen aff eder er gode / i ere
fulde aff Bantro/ Wforstand/ kien
de icke Gud / oc vide icke hans villie.
Thi her er hand nu for Hender / for Ioh: 1.
huis skyld/ fylde oc offuerflod/ wi skul
le anamme Naade for Naade. Oc
intet Wrenniske foruden hand / kand
vere for Gud retfardigt. Derfaare
ville i gigre Penitens / da gigrer ret
Penitens/ eders Penitens vil icke naa
til Maalet. Oc/ i Hæklere som icke
haffue Penitens behoff/ I Ormestæc
te / Huem haffuer gissuet eder Wijs
hed / at i skulle vndgaa den tilkom
men Brede: etc.

Lige saa prediker oc Paulus / Rom: 3.
Rom: 3. Oc siger: Ingen er for
standig/ ingen er retfardig/ ingen aet
ter om Gud/ ingen gigr gaat / icke en
eniste / alle ere de wduelige oc affals
dige.

D ij

De

Act: 17.

De i Apostlernis gierningers 17.
Capit: staar saa screffuet: Nu biuder
Gud oc befaler alle Menniske / alles
uegne / at de skulle giøre Penitens.
Alle Menniske / siger hand / ingen vn-
dertagen som er it Menniske. Dens
ne Penitens / lærer oss at kiende Syn-
den / som er / At der er intet gaat i oss /
huercken i Hud eller i Haar / oc wi
maa plat bliffue ny oc andre Mens-
niske.

Kæpe-
nitens.

Denne Penitens kommer icke
frem vdi Styrcketal / oc i Staadere
vijs / som hin anden / der allene be-
der for Synden / som steer met Gier-
ningen. Hun er oc icke wuiss som
hin anden. Thi hun icke disputerer
huad Synd er oc huad icke er Synd /
Men støder alt offuer en hob / oc si-
ger / at det er altsammen Synd / oc is-
del Synd met oss. Huad ville wi
da lenge giøre forskel / oc atskillighed
paa Synder:

Anger.

Derfaare er oc icke Angeren her
wuiss / Fordi wi befunde intet gaat
hoss

hoss / til m
met wi funde
bloet fortu
tende / tale / oc

Disliges
for icke were f
frem i Styrck
kiender at det
nem idel Syn
Synder / setter
mer ingen oss

Saa kan
were wuiss / th
oc syndelige
nstedlige Gud
som har Verds

Om denne
Johannes / oc
Euangelio /
denne Penite
den / Passuen
tet / oc alt det
gode Giernin
men bygt p
Grunduaal

hoff off/ til noget gaat at tencke/ huor
met wi kunde betale Synden/ men en
bloet fortuiffing / paa alt det wi ere/
tencke/ tale/ oc gigre etc.

Disligeste kand oc Scriftemaa^{Scriftemaal.}
let icke vere falske/ wuist / eller komme
frem i Stycke tal. Thi huo som be-
kiender at det er altsammen met han-
nem idel Synd / hand begrieffuer alle
Synder/ satter ingen tilbage/ oc glem-
mer ingen aff dennem.

Saa kand oc Iuldgigrelsen icke ^{Syldeste}
vere wuiss / thi hun icke er vore wuisse ^{gigrelse.}
oc syndelige Gierninger. Men det
wskyldige Guds Lams Pine oc Blod/
som bar Verdsens Synder.

Om denne Penitens predicker ^{Det pen}
Johannes / oc fremdelis Christus i ^{nitens.}
Euangelio / saa gigre oc wi. Met
denne Penitens nedstode wi til Jor-
den/ Passuen/ oc gigre hannem til in-
tet / oc alt det som er opbyggt paa vore
gode Gierninger / thi det er altsam-
men byggt paa en ond oc ful løff
Grunduaal som intet verd er/ som er

Low de gode Gierninger. Dog der
ere ingen gode Gierninger for hende/
men idel onde Gierninger / oc ingen
fuldkommer Louen (som Christus si-
ger Johan: 17.) men ere alle Offuer-
tradere. Der for er Bygningen idel
falst Løyn oc Hyckleri / naar den er
paa det allerhelligste oc skøniste.

Synden
som bliff-
uer igien
i Røp det.

De denne Penitens varer hosi
de Christne indtil Døden. Thi hun
strider imod Synden / som endnu er i-
gien vdi vort Røp oc Blod / vor gant-
ste Liffs tid. Som oc S: Paulus
vidner Rom: 7. At hand haffuer en
Kamp oc Fiet met sine Lemmer / etc.
Oc det icke ved sin egen Krafft / men
ved den hellig Aands Gaffue / som føl-
ger met Syndernis forladelse. Den-
ne samme Gaffue / renser oc vdfeyer
daglig dags den igienbleffne Synd /
oc arbejder paa at gipre Mennisket
retsfærdigt / rent oc helligt.

Her aff vide huercken Passuen /
Theologi, Jurister / eller noget Menn-
iske at sige. Men det er en Lær-
dom

dom aff
Euangelium
de Rattori /
niste.

Men nu
nogle suarn
me / som oc
allerde ere f-
vpret ere som
haffue den mi-
haffuer en gan-
eller Syndern
ne vdi Troen
de / da bliffue
saadan Syni-
De raade oes-
du wilt / troer
stædig. Tro-
der. De sig en
nogen synder
saet Troen
hand aldrig r-
oc Troen.
Menniske h-
for mig / oc

dom aff Himmelen obenbaert ved
Euangelium/ oc maa dog lade sig kals
de Katteri / hoss de wgudelige Wenz
nisse.

Men nu igien kand det vel ske/ ae
nogle suarmerske Aander fremkom
me / som oc vel mueligt er / at nogle
allerede ere for hender (som de oc i Op
røret ere komne mig for Øyen) som
haffue den mening / at alle de som
haffuer en gang faaet den hellig Aand
eller Syndernis forladelse/ oc ere kom
ne vdi Troen / om de der effter syns
de/ da bliffue de alligeuel i Troen/ oc
saadan Synd skader dennem intet.
De raabe oesaa / oc sige : Gjør huad
du vilt / troer du / saa kand det intet
skade dig. Troen vdsletter alle Syn
der. De sige end ydermere/ At der som
nogen synder / effter hand haffuer
faaet Troen oc Aanden / da haffuer
hand aldrig ret hafft den hellig Aand
oc Troen. Saadanne affsindige
Wenniske haffuer ieg hafft mange
for mig / oc befrycter at den samme

D iiii

Dieff

Dieffuel fider endnu i mange Mens
nifker.

Derfaare er det fornøden at vide
oc lære / at der fom de Mennifker fom
nu ere komne i Troen oc ere helli
ge / baade haffue endnu oc føle deris
arfue Synd / oc daglige ftride imod
hende / oc giøre Penitens / oc endda
falde (maa fke) i obenbare Synd/
fom David falt i Hoer oc Mord / oc
Guds bespaattelse : At Troen oc
Aanden da haffuer veret borte oc for
loren. Thi den hellig Aand lader in
gelunde Synden faa velde oc offuer
haand / at hun bliffuer fuldkommen/
men ftrider oc gior Modftand / at hun
icke maa giøre huad hun vil. Men
gior hun huad hun vil / da er den hel
lig Aand oc Troen icke der hof. Thi
L. Ioh : 3. det er fom Iohannes figer : Quem aff
Gud fødder er / hand fynder icke / kand
oc icke fynde. Oc er dog alligeuel
L. Ioh : 1. ocsaa Sandhed / det fom samme Jo
hannes fcriffuer : Der fom wi fi
ge / Wi haffue icke Synd / da liue
wi/

mi / oc Gu
off.

Om

W
Euan
Aad

mange afvillig
roffuermaade
rd det myndel
dickis Synder
den / huilket e
de. For det an
det tredie / v
Sacramente.
hellig Affv
per mutuum c
tionem fratr
lig Samtale/
anden. Ma
rint congrega
ut forsamlede

vi / oc Guds Sandhed er icke vdi
off.

Om Euangelium.

Wille nu igienkomme til
Euangelium / som giffuer
Raad oc Hielp til Synden / i
mange atskillige maader. Thi Gud
er offuermaade rig i sin Raade. Forst Det myn
delige
Ord.
ved det myndelige Ord / huor vdi pre-
dickeis Syndernis forladelse i all Ver-
den / huilcket er Euangelij egit Embe-
de. For det andet / ved Daaben. For
det tredie / ved det hellige Alterens
Sacramente. For det fierde / ved den
hellige Affspisnings krafft / saa oc
per mutuum colloquium & consolaz-
tionem fratrum, det er / ved Broders-
lig Samtale / naar den ene troester den
anden. Matth: 18: Vbi duo fue-
rint congregati, etc. Huor to bleff-
ue forsamlede etc.

D v

Om

Om Daaben.

Daaben er intet andet end Guds ord i Vandet / befalet ved hans indstikelse. Eller oc som S: Paulus siger: Lauacrum in verbo, Vandbaddet i Ordet / som S: Augustinus siger: Accedat verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Naar Ordet kommer til Elementet / da bliffuer det it Sacramente.

Thomas
Aquinas.

Derfaare holde vi icke met Thomas oc de Munkke som kaldis Prædicatores, som ydelade det Ord: Guds indstikelse: De sige / at Gud haffuer lagt vdi Vandet en aandelig Krafft / som afftoer Synden formeldst Vandet. Vi holde oc ey met Scotus oc Munkene / som lare at Daaben afftoer Synden / aff Guds guddommelige Vilies bistand / saa at denne afftoelse skeer allene ved Guds vilie / oc plat intet ved Ordet eller Vandet.

Scotus.

Om

Om
mening / at
de hære oc
stet ved E
lade denner
faris.

Om
de vi / at
Christi fande
der Sacramen
allene de
anamnis:
Christne.

De at m
part allene
hære Kunst bef
at vnder den
get som vnder
stet oc det Com
ville lare. Th
re sant / at v
meget som v
den ene part
stikelse oc Or
haffuer stiftet

Om Børn at døbe / er dette vor
mening / at Børn skulle døbis. Thi
de høre osaa til den Forløsning som er
steet ved Christum / oc at Kircken skal
lade dennem den bekomme oc veders
faris.

Om Alterens Sacramente hols
de wi / at Brød oc Vin i Naderen er
Christi sande Legeme oc Blod / oc at
det Sacramente bliffuer giffuet icke
alleniste de Fromme / oc aff dennem
anammis : Men osaa aff de onde
Christne.

De at mand icke skal giffue en
part allene. Wi hassue oc icke den
høye Kunst behoff / som oss kand lære /
at vnder den ene part er lige saa me
get som vnder begge / som de Sophis
ter oc det Concilium til Constants / off
ville lære. Thi om det end sticht vaas
re sant / at vnder en part er lige saa
meget som vnder begge : Saa er dog /
den ene part at giffue / icke den Inds
sticckelse oc Ordning / som Christus
hassuer stiftet oc befalet.

De

De besynderlige fordomme oc
forbande wi i Guds naffn / dennem
som icke alene forsige oc formene
Folck begge parter: Men oc saa den-
nem som met deris Velde oc Herlig-
hed aldelis forbiude / fordomme oc
laste denne Lardom / som it Katteri/
Huor met de satte sig imod Christum
oc offuer hannem / som dog er vor
HCKre oc vor Gud.

Om det at tale som mand kalder
transsubstantiatio, acte wi det skarpe
Sophisteri plat intet. Der de sig/
at Brød oc Vin forlade oc miste deris
naturlige Væsen / oc at igienbliffue/
allene Brødsens sticckelse oc farffue / oc
icke ret Brød. Fordisaa det rimer
sig / oc kommer offuer ens paa det al-
lerbæste met Scrifften / at Brødet er
oc bliffuer tilstede. Thi saa taler S:
Paulus selff der om: Det Brød som
wi bryde / etc. De / æde sig saa aff
Brødet.

Om

Om

Om
Kirkens

til at binde
ne de groffue
Men oc saa d
som Gud aller
uit faar: Hu
paa / huor off
seer. De D
paa sig selff/
ner Syns
i vor maet /
domme huilke
huner / oc hu
ere. Som d
ikke i rette m
dig er intet la
ferdigt. So
fager: Jeg ve
staa / men de
ferdig.

Om Nøgglene oc Aff-
løsningen.

O Fløsning oc Kirckens Nøg-
le/ er it Embede oc it Velde/ som
Kircken aff Christo er giffuet /
til at binde oc løse Synden. Icke al-
ne de groffue oc velbekynte Synder /
Men oc saa de smaa oc himmelige /
som Gud allene kiender. Som screffs *psal: 19.*
uit staar: Huem kiender oc kand skøn
paa/ huor offte oc meget hand sig for-
seer. Oc Paulus Rom: 7: klager
paa sig selff / at hand met Riødet tie-
ner Syndsens Low. Thi det er icke
i vor mact / men i Guds alene / at
dømme huilket Synd er / huor stor
hun er / oc huor mange Synderne de
ere. Som der staar scressuit: Gack *psal: 124.*
icke i rette met din Tienere / thi for
dig er intet leffuendis Menniske ret-
fardigt. Som oc Paulus 1. Cor: 4.
siger: Jeg veed mig vel intet paa at
staa / men der met er ieg dog icke ret-
fardig.

Om

Om Scrifftemaal.

Afflø-
sing.

Efterdi Affløsingene oc Nø-
glenis krafft / ocsaa er en hielp
oc trost imod Synden oc en
vond Samuittighed / stiftet ved Chris-
stum vdi det hellige Euangelium / skal
mand ved Hals oc Liff / ingelunde la-
de Scrifftemaal oc Affløsing affleg-
gis vdi Kircken. Oc det besynderli-
ge for de forstræckede Samuittighe-
ders skyld / saa oc for det ynge oc groff-
ue Folk's skyld. Paa det at det kand
bliffue offuerhørt oc vnderuijst i den
christelige Lærdom.

Synder
at opreg-
ne / skal
vere frigt.

Men Synderne at fortælle / skal
vere huer Mand frit / huad hand for-
tælle vil eller icke vil. Thi saa lenge
som wi ere i dette Rids / kunde wi icke
linge / naar wi saa sige: Jeg er it arme
Menneske / fult aff Synd / Kom : 7.
Jeg føler en anden Løw i mine Lem-
mer etc. Fordi saa priuata absolu-
tio, effterdi hun kommer aff den helli-
ge

ge Kirckis Nøglio embede / skal mand
hende icke foracte / men aere hende
høyt / oc holde hende i stor Værdighed /
som oc alle andre den christelige Kir-
ckis Embeder.

Oc i disse stycker / som høre til det
vduaartis myndelige ord / maa mand
staa der paa / at Gud icke gissuer no-
gen sin Aand oc Naade / vden ved oc
met det foregaaendis vduaartis Ord.
Paa det wi off kunde vaacte oc beua-
re / for de mand kalder Enthusiaster, *Enthusia*
Det er / saadanne Aander som sig be- *aster.*
rømme / at de haffue Aanden for oc
foruden Guds Ord / oc siden de mine
wdty / oc bære det myndelige Ord eff-
ter deris gode Tycke / som Thomas
Mynser gjorde / oc mange endnu gips
re paa denne dag / som ville vere skars-
pe Dommere imellem Aanden oc
Bogstassuen / oc dog icke vide huad de
enten sige eller beslutte. Thi Passus *p. f. f. f.*
uedommet er oc saa idel Enthusias *Domus.*
mus, i det at Passuen sig berømmer /
at all Nat er i hans Hierts Skrin /
oc

oc huad hand met sin Kircke dømmer
oc befaler / det skal vere Guds Aands
Gjerning oc Kat / om det skent er w
den for det myndelige Ord / eller imod
det.

Gen: 3.

Det altsammen er den gamle
Dieffuel oc den gamle Slange / som
giorde oesaa Adam oc Eua til Enthus
iaster, om det vduaartis Guds Ord /
oc førde dennem vdi Gasteri oc deris
egit gode Tycke. Huilcket hand dog
oesaa giorde met andre vduaartis oc
liudelige Ord. Ligeruis som oc vore
Enthusiaster, fordømme det liudelige
vduaartis ord / oc tie dog icke selff stil
le / men pladre oc scriffue all Verden
fuld. Ligeruis som den hellig Aand
icke kunde komme formedelst Scriff
ten oc Apostlernis myndelige Ord /
men skulde oc maatte komme ved de
ris Scrift oc Ord. De huorfaare la
de de icke deris Predicken oc Scrift
bestaa / indeil saa lenge at Aanden
kommer aff sig selff i Mennissen / for
oc foruden deris Scrift / som de sig
bergms

bergmme /
men / foru
Der om er i
ne / Wi ha
noksemmel
handl.

Fordi oc
dabis / eller i
de haffue oc b
det foregaen
som de gamle
alder / de ma
huem som tro
er salig / om d
endis / oc sin
Daaben / icke
offer.

De Corneli
hert idant de
kommendis W
naar reisfardig
miste tætelig
(som Lucas oc
oc gudfrøis)
uden saadant

berghime / at hand i dennem er kom-
men / foruden Scriffteus predicken.
Der om er icke tid her videre at scriff-
ne / Vi haffue ellers oc andensteds
nocksommelige dresseuit paa denne
handel.

Jordi oc saa de som tro / før end de
døbis / eller i Daaben bliffue troendis /
de haffue oc bekommet det / formedelst
det foregaaendis vduaartis Ord / sa
som de gamle / som ere komne til Skels-
alder / de maa tilforn haffue hørt / at
huem som troer oc bliffuer døbt / den
er salig / om de end skene bleffue wtro-
endis / oc finge den hellig Aand oc
Daaben / icke før end om ti Aar der
effter.

De Cornelius Act: 10. haffde offte *Cornelius.*
hørt iblant Jøderne / talet om den til-
kommendis Messias / huor ved hand
vaar retfardig faar Gud / oc hans Al-
misse takkelig / formedelst saadan Tro
(som Lucas oc kalder hannē retfardig
oc gudfryctig) oc icke kunde hand for-
uden saadant foregaaendis ord oc hø-
r

relse / tro oc vere retfærdig. Men S:
Peder maatte obensbare ocsaa vnder-
uise hannem / at Messias / som skulde
komme / huilcken hand indtil da haaffde
troet paa / vaar nu alt kommen / Paa
det at hans Tro om den tilkommen-
dis Messia / icke lenger skulde holde
hannem fangen / iblant de forstocke-
de oc vantro Jøder. Men at hand
kunde vide / at hand nu skulde bliffue
salig / formedelst den Messiam som
nu vaar kommen / oc icke met Jøder-
ne forneete eller forfølge hannem.

Summa / Enthusiasmus sider i
Adam oc hans Børn / fra begyndel-
sen indtil Verdsens ende / aff den
gamle Drage i dennem stiftet oc for-
giffet / Oc er alle Kætteriers / ocsaa
Passuedommens oprindelse / krafft oc
maect. Derfaare skulle wi bliffue hart
ved denne Artickel / at Gud met oss
Wenniske / icke anderledis vil handle /
end met sit vduaartis Ord oc Sacra-
menterne. Men alt det mand sig
berømmet / foruden dette Ord oc
Sacra

Sacramen-
ten.

Lxi
sig for Rose
oc det myn-
Prophete / h
Ihesus / haaff-
foruden de ti
nes Dybere /
gen / foruden
Ord. Hand
liff / foruden
me.

De S.

terne haaffte
off menneskel-
hellig And /
som Guds helle-
foruden det v-
vaare de icke
haaffde den hel-
nem / til at t-
endnu whellig
hand) hellige
talde igiennem

Sacramenteer / Det er Dieffuelen.

Thi Gud vilde oc først obenbare Exod: 3.
sig for Mose/ ved den brendinde Bust
oc det myndelige Ord. Oc ingen
Prophete / huercken Helias eller Hes
luseus/ haffuer faaet den hellig Aand/
foruden de ti Budord. Oc Johan
nes Døbere / er icke bleffuen vndfan
gen/ foruden Gabriellis foregaaendis
Ord. Hand kom oc en vdi Moders
Liff / foruden Maria røst oc stem
me.

Oc S: Peder siger/ at Prophe
terne haffue spaad oc propheteret/ icke
aff menniskelig Vilie / men aff den
hellig Aand/ Dog haffuer de det giore
som Guds hellige Mennisker. Men
foruden det vduartis oc liudelige ord
vaare de icke hellige / meget mindre
haffde den hellig Aand tildressuet den
nem / til at tale / den stund de vaare
endnu whellige. Thi de vaare (siger
hand) hellige/ den tid den hellig Aand
talde igiennem dennem.

E ij

Om

Om Band.

Store
Band.

Lille
Band.

DEt store Band (som Pass-
uen det kalder) holde wi for en
idel verdslig Straff / oc er off
Kircketienerne intet anrørendis. Men
det lille / det er / det rette christelige
Band / at mand icke tilsteder obenbar-
lige stiffsindige Syndere / at komme
til Sacramentet / eller anden Kir-
ckens meenskab / indtil saa lenge at de
rette oc bedre sig / oc affstaa aff Syns-
den. Oc Predickanterne skulde icke
blande den verdslige Straff / iblant
den Aandelige Straff oc Band.

Om vielse oc Kald.

DEr som Bisperne vilde ve-
re rette Bisper / oc lade sig Kir-
cken oc Euangelium meget
vorde / Da maatte mand giffue dens
nem det effter / dog aff Kiærlighed / oc
icke aff nøds Sag / at de skulde ordi-
nere

and.

and (som P
holde wi for
Straff / oc re
nigendis. Men
ratte christen
tilføder oben
ndere / at kem
eller anden
nd vil haalenge at
oc affsaa aff
anterne skulle
lige Straff / oc
straff oc Band.

oc Kald.

Bispenne vilde
sige / oc lade sig si
uangelium nu
mand giffu
ff Kierlighed
at de skulde
m

nerer oc confirmere oss oc vore Prestes.
Dog saa / at mand skulde lade bestaa /
all den wchristelige handels oc prectig
heds narrenærck oc spægeri.

Men effterdi de ere icke ratte Bis
per / eller io icke ville vere / men verds
slige Herrer oc Færster / som huercken
predicke / lare eller døbe / oc en com
municere / eller nogen Kirckenis gier
ning oc Embede ville giøre / oc der til
met / forfølge oc fordømme dennem
som ere kaldede / oc føre saadant Em
bede : Dog maa Kircken / for deris
skyld / icke vere Tienere foruden.

Derfaare / som de gamle Kirckens
oc Fadrenis Exempel lare oss / ville
oc skulle wi selff / ordinere de Personer
som dueilige ere til saadant Embede.
Det kunde de oss icke formene eller for
biude / icke end effter deris egen Ræ
de oc Low. Fordi deris Louer formaa /
at oc saa de som aff Rattere ere ordines
rede / skulle holdis for at vere ordines
de. Som oc S : Hieronimus siger
om den Kircke i Alexandria / at hun i
E iij begyns

begyndelsen haffuer veret regeret aff
Bispe / formedelst Prester oc Pre-
dicke.

Om Prester deris Giff- termaal.

Al de Ecclesiab haffuer forbo-
det / oc besueret Guds hellige
Prestestat met euig Kyshed / der
haffue de huercken hafft Rat eller
Skel til / Men haffue handlet som
antechristiske / tiranske oc fornuifede
Skalcke. De der met haffue de giff-
uet Aarsage til allehaande / wtallige /
forsærdelige oc gruelige Wkyskheds
Synder / oc sidde endnu selff vdi den-
nem.

So saa liden maect / som enten off
eller dennem er giffuen / at gisre aff
en Hand en Hun / eller aff en Hun
en Hand / eller begge til intet at gis-
re : Saa liden maect haffue de oc saa
hafft / saadanne Guds Creatur at at-
skille /

skilie / eller forbiude at de icke skulde
bo hofh hin anden / arlige oc vdi Ecce-
skab. Derfaare ville wi icke sam-
tycke deris skendige Cælibat / oc ey
lide hannem / men haffue Ecce-
skab off frigt fore / saa som Gud det ordne-
ret oc indstiftet haffuer. Wi ville oc
ey sønderlide eller forhindre hans
Gierning. Thi S: Pouel siger / at
det er en Dieffuels Lardom.

Om Kircken.

Westaa dennem icke / eller
giffue dennem det effter / at de
ere Kircken / som de det oc icke
ere. Wi ville oc icke høre eller lyde /
huad de vnder Kirckens Naffn biude /
eller forbiude. Fordi (Gud ske loff)
it Barn paa siuende Aar veed huad
Kircken er / oc at det er de hellige som
tro / oc de Saar som høre deris Hiør-
dis Røst. Thi saa lase Børn: Jeg
troer en hellig / christelig Kircke.
E iiii Den

Kirckens

Denne Hellighed staar icke vdi Mafs
fesarcke/ ragede Kroner/ lange Riorts
le/ eller andre deris Ceremonier/ som
ere vden all Scrifft aff dennem
optenckte: Men i Guds Ord oc i en ret
Tro,

**Huorledis mand bliffuer
retfærdig faar Gud/ Oc om
gode Gierninger.**

Hvad ieg her om hid indtil oc
stadelige haaffuer lært / vdaß det
veed ieg stat intet at forandre
eller omuende / som er / At wi formes
delt Troen (som S : Peder siger)
haaffuer faaet oc anammet it andet
nyt oc reent Hierte/ oc Gud for Chris
sti skyld/ som er vor Meglere/ vil hol
de oss gantske retfærdige oc hellige / oc
end oc saa holder oss/ alligeuel at Syn
den / er icke endnu stat oc aldelis dgd
vdi vore Legeme / saa vil Gud dog als
lige

ligeuel icke tilregne oss hinde/ eller vis
de noget aff hinde at sige.

De paa saadan en Tro / forny
else oc Syndernis forladelse/ følger da
gode Gierninger. De alt det som
paa dennem/ eller osaa / huad Bryst
oc Bræck der findis / det skal icke regnis
for Synd eller for Bræck at vere/ for
den samme Christi vor Herres skyld.
Men Mennisket/ baade paa sin Pers
sons oc paa sine gode Gierningers
vegne / skal kaldis oc vere gantske rets
færdigt oc helligt / vdaß Guds bare
Naade oc Barmhiertighed / huilcken
der er vdgissuet oc vdbret offuer oss v
di Christo Ihesu vor Herre.

Derfaare kunde wi icke berømme
me oss / at wi fortjene meget med vore
gode Gierninger/ Om de ansees for
uden Naade oc Barmhiertighed.
Men som screffuet staar : Huo som
vil rose oc berømme sig / hand rose sig
vdi vor Herre / det er / at hand haff
uer en naadig Gud / Saa er alting
gaaf. Wi sige osaa fremdelis / Al
E v huor

huorsomheldst gode Gierninger icke
følge/ der er Troen falsk oc icke rat.

Om Klaaster Løffte.

Lsterdi at Klaaster Løffte
stride strax tuert imod den før-
ste Hoffnet artickel / skulle de
vere stat afflagde. Thi det er den-
nem der Christus taler om Matth:
24 : Ego sum Christus, etc. Thi
huem der løssuer sig i Klaaster at løff-
ue / hand troer at hand fører ic bedre
Løffnet / end den menige christne
Mand / oc vil met sine Gierninger
hielp til Himmels/icke sig alene selff/
men ocsaa andre Menniske. De be-
rømme sig / effter deris Thoma
Scriffe/ at Klaasterløffte maa lignis
ved Daaben. Det er io idel Guds
bespaattelse.

Om

Om menniskelig Skick /
Bud eller Ordning.

DET Papisterne sige / at
menniskelig Skick oc Sat /
tiener til Syndernis forladels
se / eller fortiener Salighed / det er w
christeligt oc fordømt. Som Chri
stus siger : De tiene mig forgaffuis /
vdi den sted at de lære saadan Lær
dom / som intet andet er end mennis
ke Bud. Item / til Titum 1 : Auera
santium Veritatem. Item / det de si
ge / at saadanne sat oc skick at bryde /
er Synd : Det er icke heller ret.

Disse ere de Artickler som ieg endelis
ge maa staa paa. Jeg vil oc
staa der paa / om Gud vil indtil min
Død. Jeg veed oc intet her vdi ens
ten at omuende / eller at efterlade.
Vil nogen giffue noget effter / dee
maa hand giøre paa sin Samuittig
hed.

Men

Kircker
at vie.

Klocker
at dge.

Men til en Besslutning / staar ends
nu tilbage Passuens Raaglesack / om
gackelige bgrnactige ting / som ere :
om Kircker at vie / Klocker oc Alters
steene at dge / oc Faddere at bede / som
der til skulle giffue. Huilcket er at bes
spaatte oc forhaaned den hellige Daab /
oc derfaare skal mand icke lide saas
dant.

Dernæst / om Lius / Valmer / vs
syret Brød / Haffre oc Vrter at vie /
etc. Huilcket dog ingen Vielse / ens
ten fand vere eller kaldis / men er idelt
Spaat oc Bedregeri. Met andet
Raagleri mere / huilcket wi befale /
deris Gud oc dennem selff at tilbede /
til saa lenge de bliffue fede der
aff / Vi ville intet haffue
der met at
skaffe.

Eros

Troens Be-
kiendelse / Doctoris
Martini Lutheri.

Efterdi ieg seer / at
Bildfarelse / Parti el-
ler Sæcter / bliffue io-
lenger oc flere / oc Satan icke aff-
lader at rase oc storme / De paa-
det at ingen her effter / den stund
ieg endnu er i Liffue eller effter
min Død / skal haffue sig mee
mig at behielpe / eller falskelige fø-
re min Scrifft / at bestyrcke deris
Bildfarelser der med / som Sa-
cramentens oc Daabsens Suer-
mere begynde at giøre : Da vil
ieg med denne min Scrifft / be-
kiens

kiende min Tro for Gud oc all
Verden/ syncke for syncke/ vdi huil-
cken ieg acter at bliffue indtil Dø-
den / oc der vdi (der mig Gud til
hielp) at gaa aff denne Verden/
oc at komme for vor H E X
X I E Ihesu Christi Doms
stool.

Oc der som nogen paa min
Død saa vilde sige : Der som
Luther vaare denne tid leffuens-
dis / da skulde hand vel anderle-
dis lære oc holde om denne oc den
Artickel/ thi hand den ick nock
sommelige haffuer betenect / etc.
Der imod siger ieg / nu som da /
oc da som nu / at ieg disse Artick-
le / aff Guds Naade / paa det al-
lerfliteligste haffuer betenect / oc
tit oc offte draget dennem igien
nem

nem Scrifften frem oc tilbage.
Oc at ieg dennem saa visselige oc
stadelige beskytte oc forsuare vil /
som ieg tilforn haffuer forsuaret
Altarens Sacramente.

Jeg er icke nu drucken eller w-
betenckt / Jeg veed huad ieg taler /
Jeg følger ogsaa vel huad det vil
kaaste mig i vor H E R R I S
Ihesu Christi Tilkommelse paa
den yderste Dommедag. Der
faare skal ingen giøre Skimp
eller løse Tidender her vdaß / Det
er mit fulde alffuere. Thi ieg / aff
Guds Naade / kiender Satan.
Hand kand meget foruende oc
foruilde i Guds Ord oc Scrift /
Huad skulde hand icke giøre i
mine eller en andens
Ord?

Forst

I.

Først troer ieg aff Hierttet /
 den guddommelige Maieſtatis
 høye Artickel / At de atskillige
 Personer / Faderen / Sønner / oc den
 hellig Aand / er en rat / eniſte naturlig
 oc ſand Gud / Himmelen oc Jordens
 Skabere / vdt alle maade imod de Ar-
 rianer / Maædonier oc Sabelliner /
 oc andre ſaadanne Kattere oc Katter-
 rier / Gen : 1. Ligeruis ſom det oc her
 til dags / alſammen haſſuer veret
 huldet / baade i den Romſke Kircke / oc
 i den gantſke Verden / hoſſ de chriſtes-
 lige Kircker.

II.

Den mid-
 delſte
 Perſon i
 Gud.

Før det Andet / troer oc veed
 ieg / at Scriſtten off lærer / At
 den middelſte Perſon i Gud /
 ſom er Sønner / alene er bleffuen ic
 ſant Wenniſke / vndfangen aff den
 hellig Aand vden Wands tilgiæ-
 ning / oc fødte aff den rene oc hellige
 Jomfru Maria / ſom aff en rat na-
 turlig

eurlig Moder. Som S : Lucas des
altsammen klarlige bescriffuer oc Pro-
pheterne forkyndet haffue. Saa at
icke Faderen eller den hellig And / er
bleffuen Wrenniske / som nogle Ratter
re lart haffue.

De at Gud Søn / icke alene haff-
uer anammet Legemet foruden Siæl
som nogle Rattere ocsaa lart haffue /
men ocsaa Siælen / det er / en gantske
fuldkommen Wrenniskelig natur / oc er
bleffuen fødte en ret Sad eller Barn /
som Abraham oc Dauid haffuer ve-
ret loffuet / oc Maria naturlige Søn /
vdi alle maade oc sticckelse it ret Wren-
niske / som baade ieg selff er oc alle an-
dre / Det foruden / at hand er foruden
Synd / oc kommen aff Jomfruen al-
ene / formedelse den hellig And.

De at dette Wrenniske er sand Gud /
som den der bleffuen er en euig wals-
skillig Person / aff Gud oc Wrenniske.
Saaledis at Maria den hellige Jom-
fru / er bleffuen en ret sand Moder /
icke aleniste det Wrennistis / Christi /
som

Nestorianer.

Guds
Søn
haffuer
lidt for
oss.

som de Nestorianer lære/ Men Guds
Søns Moder. Som Lucas siger:
Det hellige som i dig skal fødtes / skal
kaldes Guds Søn. Den er min oc
allis HERRE Ihesus Christus/ Guds
oc Mariæ eniste / rette naturlige
Søn/ sand Gud oc Menneske.

Desaa troer ieg at denne Guds
oc Mariæ Søn/ vor HERRE Ihesus
Christus / haffuer ladet sig pine
for oss arme Syndere / oc er bleffuen
kaarøfestet/ død/ oc begraffuen / paa
det hand vilde forløse oss aff Synden/
Døden / oc Guds euige Brede / ved
sit wstyldige Blod. Oc at hand paa
tredie Dag er opstaaen aff Døden: oc
opfaren til Himmelen / oc sidder hof
Guds den allmechtige Faders høyre
Haand/ en Herre offuer alle Herrers/
en Konning offuer alle Konger / oc
offuer alle Creatur/ i Himmelen/ paa
Jorden / oc vnder Jorden / offuer
Død oc Liff / offuer Synd oc Retfær
dighed.

Thi

Thi
Scrip
ere tom
at de aff
affue oc
Stold oc
niste/ form
oc arrigh
hannem/ f
Synd/ oc m
euige Død /
sues komme
dan Stold
wstyldigt L
sin Pine /
trader for
som en trof
te / Jelles
Biscep.
HERR met
mer som
domme som
der strider
vor Jelles
Naade. J

Ihi ieg bekiender / oc veed aff ^{Alle} ^{Wenniske} ^{ke ere} ^{sødde i} ^{Synd.}
Scrifften at beuise/ at alle Wenniske
ere komme aff ie Wenniske/ Adam/ oc
at de aff hannem formedelt Synden
arffue oc føre met sig det Gald /
Skyld oc Synd / som samme Weni-
niske/formedelt Dieffuelens ondskaff
oc arrighed begick. Oc ere saa alle met
hannem/ fødte i Synd/ leffue oc dø i
Synd/ oc maatte vere skyldige til den
euige Død / haffde icke Ihesus Chri-
stus kommet off til hielp/ oc taget saa-
dan Skyld oc Synd paa sig / som ie
wskyldigt Lam / oc betalet for oss met
sin Pine / Som hand endnu daglige
trader for oss/ oc staar i staden for oss/
som en trofast oc barmhiertig Regle-
re / Frelser / oc vor Sielis eniste
Biscope.

HE R met forskiuder ieg oc fordgim ^{Fri vilie.}
mer som idel Bildfarelse/ alle Lær-
domme som prise vor fri vilie/ som den
der strider strax tuert imod saadan
vor Frelseris Ihesu Christi Hielp oc
Naade. Fordisaa / effterdi at Chri-

I i

sto

sto foruden/ waar Døden oc Synden
vore Herrer / Oc Dieffuelen voris
Gud oc Første : Da kand icke vere v
di off nogen Krafft eller Mact / intee
Bid eller Forstand/ huor met wi skul
de kunde sticke off til Rejsfardighed /
oc Læffuet/ eller der effter tracte. Men
maa vere forblindede oc fangne /
Dieffuelens oc Syndsens egne/ til at
gigre oc tencke huad hannem behager/
oc Gud oc hans Bud er imod.

Ny oc
gamle
Pelagianer.

Arffue
synd.

Sammelunde fordommer ieg oc
saa / de gamle oc ny Pelagianer/
som icke ville lade Arffuesynden vere
Synd/ men at hun skal vere it Brack
oc it Feil. Men effterdi Døden gaar
offuer alle Menniske / da maa Arff
uesynden icke allene vere it Brack /
men er alt for stor Synd. Som S:
Paulus siger : Syndsens sold er Dø
den. Oc atter siger hand : Synden
er Dødsens Braad. Saa siger oc
David/ Psal : 51 : See ieg er afflet
aff syndig Sød / oc min Moder
haffuer vndfanget mig vdi Synd.
Hand

Hand sig
met Syn
ger: Ieg/
Sød oc
ger mig i
der Liff
Saa meg
Lett.
Dernæst
dommer
meri oc D
Nele/ Sla
aff Men
er / foru
uden/ som
haffuer ver
ge store. Hel
(som oc S
der met ho
dog om sic
Christum
ti. Thi
danne Dr
der oc læffu
mand for

Hand siger icke min Moder haffuer
met Synd vndfanget mig / Men si-
ger : Jeg / ieg / ieg er afflet aff syndig
Sed / oc min Moder haffuer vndfan-
get mig i Synd / Det er / ieg er i Mo-
ders Liff vaaxt aff syndig Sed /
Saa meget formaar den Hebraiske
Text.

Dernæst forskiuder ieg oesaa oc fors-
dømmer / som idelt Dieffuels suer-
meri oc Bildfarelse / Alle Orden /
Regle / Klaaster / Stifte / oc alt huls
aff Menniskten paa fundet oc indsat
er / foruden Skriften oc hende fors-
uden / som met Løffter oc Forplicitelsen
haffuer veret befattet / endog at man-
ge store Helgen der vdi haffue leffuet /
(som oc Guds vdualde / i denne tid /
der met haffue veret forfyrde) oc ere
dog omsier / ved Troen til Ihesum
Christum / der fra forløste oc vnduig-
te. Thi anscendis / at mand saas
danne Orden / Stifte oc Secter hol-
der oc leffuer der vdi / i den mening at
mand formedelt saadanne Bege / oc

ved saadan Gierning vil bliffue salig/
oc vndfly Synd oc Død : Da er det
obenbarlige oc gruelige at bespaatte
oc fornecte / den eniste Hielp oc Naas
de voris eniste Frelseris oc Megleris
Aktor: 4. Ihesu Christi. Thi off er intet an
det Naaffn giffuet / ved huilcket wi skul
le bliffue salige / vden dette som heder
Ihesus Christus. Er oc vmueligt /
at der skulde vere flere Frelserer / Be
ye oc Naader / ved huilcke wi kunde
bliffue salige / vden ved den ene Ret
færdighed / som er vor Frelserer Ihesus
Christus / oc den hand off skenckte haff
uer oc fremsæt saar Gud / som voris
eniste Naadestoel / Rom : 3.

Det kunde vel vere gaat / at mand
hulde Klaatser oc Stifte vid lige / i
den mening at mand der vdi kunde
holde vnge Folt til Lærdom / i Guds
Ord oc Scrifften / oc til christelig
Luet / Paa det mand kunde der tilbe
rede oc affratte sine oc lærde Mænd / til
Bisper / Sogneprester oc andre Kir
ketienere / saa oc dueligt Folt til det
verds

verdslige Regimente/ oc duelige lærde
Quinders Personer / som siden kun-
de christelige holde Huss / oc affle
Børn. Men en Vey til Salighed
der at søge / det er en Dieffuels Tro
oc Lardom. 1. Timothy: 4.

MEN de rette Orden oc hellige Hellige
Ordens
sisttede
aff Gud.
Stifte/ aff Gud indsatte/ ere disse
erende : Prestedommet / Ecclesiastis-
stat / Oc den verdslige Offrighed.
Alle de som sig lade finde vdi Sogne-
preste Embede eller Ordenss tjeniste /
de ere i en hellig/ ræt/ god/ oc Gud be-
hagelig Orden oc Stat. Oc det ere
de som predicke / vddele Sacramen- Kirkes
tjenere.
terne / ere den almindelige Almissis
Forstandere / Der til oc Klokkere/
Tienere oc Bud / som saadanne Pers-
soner tiene / etc. Saadan Tieniste
er idel hellige gode Gierninger faar
Gud.

Lige saa oc huem Fader oc Mo- Fader oc
Moder.
der er / oc vel regerer sit Huss/ oc op-
søder Børn til Gudstieniste / det er i
Sittij del

del Helligdom/ hellig Bierning/ oc ic
helligt Orden.

Børn oc
Tiende,

Disligeste ocsaa/ huor som Børn
oc Tiende ere Forældre oc Offrig-
hed lydige/ er det oc idel Hellighed/ oc
huem der vdi bliffuer befunden / den
er en leffuendis Helgen paa Jor-
den.

Offrig-
hed.

I lige maade ocsaa en Første els-
ter Herre/ Dommere/ Embismand/
Cankeler/ Scriffuere/ Suenne ocsaa
oc Tienerinder som saadant Golt tie-
ne / Der til oc alle de / som vnderdans-
nige lydige ere/ det er allesammen idel
Helligdom/ oc for Gud ic helligt Leff-
net. Oc det for den skyld/ at saadan-
ne tre Orden ere fattede vdi Guds
ord / men huad i Guds ord er begre-
bit / det maa vere helligt Tingest.
Thi Guds ord er helligt oc gior hel-
ligt / alt det som haff det oc vdi det
er.

Christeli-
ge Kiær-
lighed.

I Oruden disse trende Orden / er nu
den almindelige christelige Kiær-
ligheds Orden / i huilcken mand icke
alle

alene siene
den / Men
nede sig
ninger / se
laste de i
der / at be-
paa Jorden
i Verden.
See / i
gode oc hellig
dog ingen a
Veg til Sa
Veg bliffu
diffe / som e
sum. Th
paa / at ve
Salige bliff
sum. Men
denne samm
oc ved saada
ere stiftede.
delige haffu
Ting/ oc ere
dennem. I
danne Biern

alene tiene de forbenessnte trende Or-
den / Men i al mindelighed huor som
nødtørstigt er met allehaande Velgier-
ninger / som er / at spise de hungrige / at
læsse de tørstige / at forlade vore Siens-
der / at bede gaat for alle Mennisker
paa Jorden / oc at lide allehaande ont
i Verden.

See / disse alle maa mand kalde
gode oc hellige Gierninger. Oc en-
dog ingen aff disse Orden er nogen
Ney til Salighed / Men den eniste
Ney bliffuer bestaaendis offuer alle
disse / som er Troen til Ihesum Chris-
stum. Thi der er saare stort forskel
paa / at vere hellig oc at vere salig.
Salige bliffue wi alene ved Chris-
stum. Men hellige bliffue wi ved
denne samme Tro til Christum / saa
oc ved saadanne Orden som aff Gud
ere stiftede. Saa kunde oc de Wgu-
delige haaffue mange haande hellige
Ting / oc ere dog der for icke salige ved
dennem. Thi Gud vil haaffue saa-
danne Gierninger aff oss til sin Loff

I v

oc

Hellig oc
Salig.

oc Tre/ oc alle de som ere salige i Chri-
sti Tro/ de giøre saadanne Giernin-
ger oc holde disse Orden.

Encke oc
Jomfru
stat,

Men alt det som om Ecteskabs
Stat sagt er / skal mand oesaa for-
staa/ om Enckestat oc Jomfru Stat.
Jordisaa de høre dog oesaa til Huset
oc Husholdningen. Der som nu disse
Orden/ oc Guds egne Stiffelser/ icke
giøre Wrennisten salige / huad skalde
da de Dieffuels Stiffte oc Klaaster
giøre : Som ere opkomne stat for-
uden Guds ord/ oc tilbedring stride oc
rase de imod den eniste Vey / som er/
Troens Vey.

III.

hellig
Aand.

AL DET Fredie / troer ieg
paa den hellig Aand / som met
Faderen oc Sennen er en sand
Gud/ oc euiglige kommer aff Faderen
oc Sennen / oc er dog vdi samme ene
guddommelige Natur / en atskild
Person. Ved hannem/ som en leff-
uendis / euig / guddommelig Gaffue
oc

de Skend / bliffue alle troendis
Christine smyckede met Troen oc an-
dre Aandelige Gaffuer / opuaecte aff
Døde / befriede fra Synden / glade
giorde / oc trøstede / fri oc trygge i de-
ris Samuittighed. Thi det er vor
Grimodighed oc Traakhed / at wi
befinde denne Aands Vidnesbyrd i
vore Hierter / at Gud vil vere vor
Fader / forlade oss Synden / oc haff-
ue skenckte oss det euige Liff / oc det alt-
sammen formedelt Christi Fortienis-
te / som oss met sin Pine denne Aand
fortient oc forhuarsfuet haffuer / oc
wi selff met vore Sierninger / icke for-
tiene kunde. Men bliffuer skenckte oc
giffuen alle dennem som Christi ord
høre oc anamme.

Disse ere de tre Personer / oc den eni-
ste Gud / som sig off aldelis giffuet
haffuer / met alt det hand er oc haff-
uer. Faderen giffuer sig off met Faderen,
Himmel oc Jord oc alle Creatur / at
de skulle tiene oss / oc vere oss til Nytte
oc Gaffn. Men denne Gaffue bleff
ved

ved Adams fald / formørket / oc giore
Sennen, gaffnls. Derfaare haffuer Søn-
nen siden ocsaa giffuet sig self off / saa
oc alle sine Gierninger / lidelse / sin
Bijshed oc Retfardighed / oc sonnet
met Faderen paa vore veyne / paa det
wi igien kunde bliffue leffuendis oc
retfardige / oc at wi igien kunde kiende
Faderen / oc haffue hannem / met sine
Gaffuer.

Helleg
Aand.

Men effterdi denne Gaffue bleff
ingen Mand til nytte / om hun bleff
ue saa hiemmelige skiult oc forboren
gen / kunde oc da icke komme til off :
Da kommer den helleg Aand oc giff-
uer sig off gantse oc met alle / hand
lærer off disse Christi Belgierninger
at kiende / som off ere beuiste / hielper
off at anamme oc beholde dennem /
nyttelige dennem at bruge oc vd at de-
le / oc dennem at formere oc forfrem-
me. Oc det gior hand induaartis oc
vduaartis. Induaartis ved Troen
oc andre aandelige Gaffuer. Vdu-
aartis ved Euangelium / ved Daas
ben

ben oc ved Alterens Sacramente /
Ved huiſcke / ſom met trende Middel
oc Waader hand kommer til off / oc
offuer vdi off Chriſti Pine/ oc giør off
den nyttig til Salighed.

DErfaare ſtaar ieg der paa/ oc veed Daaben,
det / at lige ſom der icke er vden it
Euangelium oc en Chriſtus : Saa
ere oc icke flere end en Daab. Oc at
Daaben vdi ſig ſelf er en Guds Ord-
ning / ſom hans Euangelium oſſaa
er. Oc/ at / Eigeris ſom Euanges-
lium icke er falſkt oc wræt / for den
ſkyld at ſomme det falſkelige lare oc
bruge / eller oc icke tro det : Saa er
icke heller Daaben falſt eller wræt/
om end ſaa vaare / at nogle den an-
nammede / eller vdgaffue vden Tro-
en/ eller i anden maade den vilde miſ-
bruge. Huorfaare ieg / aldelis for
ſkiuder oc fordømmer de Giendøberis
oc Donatiſters Lærdom/ ſaa oc andre
deris / ihuem de ere ſom igiendøbe
Solck.

Lige

Vedder
debere
Donat
tiſters

Alterens
Sacra-
mente,

Ige saa taler ieg desaa oc bekien-
der / om Alterens Sacramente / at
der vdi sandelige / Christi Legeme oc
Blod bliffuer myndelige at oc drucket/
vdi Brød oc Vin / om det end saa vaare
/ at Presterne som det vddede / eller
de som det anamme / icke trode / eller i
anden maade det misbrugede. Fors-
di det staar icke paa Menniskens Tro
eller Vantro / men paa Guds Ord oc
Ordning / Vden saa vaare / at de til-
forn vilde forandre / oc anderledis vds-
tye oc vdlægge Guds Ord oc Ord-
ning / som Sacramenteris Fiender
giøre paa denne Dag. Huilcke fors-
uist intet hassue vden Brød oc Vin.
Fordi de oc icke hassue Guds Ord oc
den Ordning som hand hassuer ind-
skicket. Men hassue omstifft oc fors-
uent den / effter deris egit Sind oc gods-
de tycke.

En hellig
christelig
Kircke,

Ernæst troer ieg / at paa Jorden
er en hellig christelig Kircke / det
er / en alle Christnis menighed / tall-
eller forsamling i all Verden / som er
Chris

Christi Brud oc hans aandelige Lege-
me / huis eniste Hoffuet hand oesaa
er. Bisperne eller Sognepresterne/
ere icke Hoffuet eller Herrer / eller
Brudgommer offuer hende/men Ties-
nere oc Benner / oc (som det Ord /
Biscop / formaar) Tilhynsmend /
Forstandere oc Forsiunere.

Se denne Christenhed er icke ale-
niste vnder den Romske Passue eller
Kircke. Men vdi all Verden / saa
som Propheterne der om hassue for-
kyndet / at Christi Euangelium / skul-
de komme offuer all Verden / Psal :
2. Psal : 19. Saa at Christenheden
er legemlige atspredt vnder Passuen/
Tycken / Versen / Tatter / oc alleney-
ne : Men aandelige forsamlet vdi ic
Euangelio oc en Tro / vnder ic Hoff-
uet / som er Christus.

Thi Passuedømmet er visselige
det rette Antechristiske Regimente /
eller det rette Christi Modstanderis
Tiranni / som i Guds Tempel sidder
oc regerer / met Wrenniske Bud / som
Chris

Christen-
heden er
atspredt i
all Ver-
den.

Passues
dømmet.

Christus forkynnder / Matth : 24. oc
Paulus / 2. Thessal : 2. Oc endog
Sycken / distigeste alle Rættene ihuor
de findis / oc saa høre til denne Naders
syngelighed / om huilcken spaad er /
at skulle komme oc staa vdi den hellige
sted : Saa ere de dog icke at ligne ved
Paffuedommet.

Synds
forladelse.

Vdi denne Christenhed / ihuor hun
oc er / der er Synders forladelse /
der er ic Naadens oc rætte Afflads
Kongerige. Thi samme sted er Eu-
angelium / Daaben oc Alterens Sa-
ceramente. Huor vdi Synds forlas-
delse tilbiudis / hentis oc anammis.
Er oc sammesteds / Christus / Gud oc
hans Aand.

Oc vdenfor denne Christenhed /
er ingen Salighed eller Synds forlas-
delse / men euig Død oc Fordømmels-
se. Oc ihuad der end kand vere stor
Hellighed til siune / oc mange gode
Gierninger : Saa er det dog forloret
Arbeyde. Men denne Synds forlas-
delse / er icke (som vdi Daaben) en
gang

gang allene at vente/ som de Nouater Nouater.
lare : Men saa tit oc offte mand den
behøffuer/ saa lenge mand leffuer.

MEn det Affald / som den passue passuens
lige Kircke haffuer oc vdgiffuer / Afflad.
er it bedrageri oc Guds bespaattelse.
Icke for den skyld alene / at de haffue
optenckte oc paafundet en anden
Synds forladelse / end den almindel
lige / som i all Christenheden giffuis
ved Euangelium oc Sacramenterne/
huor met denne ratte Synds forla
delse skendis oc til intet giøris : Men
oc saa fordi / at de satte oc grunde fyl
distegiørelsen for Synden/paa Men
niske Gierninger oc Helgens fortie
niske / wanseet/ at Christus alene /
kand giøre / oc haffuer giørt fyldiste
for off.

For de Døde/ efterdi Scrifften in For de
tiet der om formelder/ holder ieg saa Døde at
fore/ at det er icke Synd/ aff fri Gu bede.
delighed saaledis at bede : Gode Gud/
der som det saa haffuer sig met Sia
len/

len/ at hende staar til at hielpe/ da ver
hende naadig. Eller i anden saadan
Maade. Oc naar det en gang eller
tyffer er skeet / saa lad det vere nock.
Thi de Vigilier/ Siælemesser oc aars
lig Begengelse / ere til ingen Ting
nyttige / oc ere Dieffuelens Mars
ckindshandel.

Skersild. **W**haffue oc intet i Scriffteen om
Skersild / De Dieffuelen haffuer
visselige kommet det paa fode. Der
saare acter ieg / at oss icke er fornøden
at tro / at noget Skersild er til/ En
dog at alting er mueligt for Gud / oc
hand vel kand lade Siælene pinis/ si
den de ere afskilde fra Legemet. Men
hand haffuer icke ladet det sige eller
scriffue/ fordi vil hand icke at mand det
skal tro. Jeg veed vel it andet Skers
ild / men der om er icke at predike i
Menigheden. Det er oc saadant it
Skersild / at mand icke kand handle
der imod / met Messer oc Vigilier at
stiffte.

Hel

H. Elgen
Anfer
ger mig
Christus
paalade.
ndet er vi
salde er in
det vere m
M. Er. M
stede son
Matth: 5.
det vel vide
mente der
sig. Thi
fers oc Vig
re en Predi
ge Liff / oc
graffuelle gi
Endeligt
Gamle ha
vel ogsaa se
ge til den
Germanin
Die befr
vere frigt i

HElgens paakaldelse / haffue andre ^{Helgen at}
Anfættie før end ieg. Det beha ^{paakalde.}
ger mig uestaa / oc ieg troer at allene
Christus / som er voris Meglere / at
paakalde. Det siger Scrifften off
oc det er vist. Om Helgen at paa
kalde er intet i Scrifften. Thi maa
det vere wuist / oc er icke at tro.

Met Olie at bestrÿge / der som det ^{Met Olie}
skede som Euangelium vduiser / ^{at bestrÿge}
Matth : 5. oc Jacobi 5. kunde ieg
det vel lide / Men at gÿre it Sacra
mente der aff / det haffuer intet paa
sig. Thi ligernis som mand i Reso
lers oc Vigiliers sted / vel maatte giø
re en Predicken / om Døden oc det eui
ge Liff / oc i saa maade haffue en Be
graffuelse gÿre Døen / oc betencke vore
Endeligt / som det oc siunis at de
Gamle haffue giort : Saa vaare det
vel uestaa smuet oc gaat / at mand gÿn
ge til den Siuge / oc gjorde Døen oc
Formaning. Vilde mand da met
Olie bestrÿge hannem / det maatte
vere frist i Guds Ræffn.

G q

Om

Scriffte
maal.

DW Scrifftemaale / holder ieg oc
veed det / at det bgr at vere w
tuingt / met ingen Low bebundet til
nogen Tid / Person / Vijs eller Maa
de. Men effterdi at Afflfsningen
intet andet er / end Guds eget Ord / oc
icke anderledis skal tagis oc anammis /
end ligeruis som Gud den selff frem
sagde : Derfaare oc effterdi hun vdi
Scrifftemaale bliffuer tilfagt oc a
nammet / holder ieg Scrifftemaale
(for faadan Afflfsnings skyld) for
en salig / trøstelig oc nyttelig Ting /
vdi huilcken en bedrøffuet oc elendig
Samuittighed kand søge oc finde
Vnderuifning / Trøst oc Hielp. Oc
at huem den foracter / hand foracter
Guds Ord / oc er icke Sacramentet
vord. Dog siger ieg saa der hos / at
Syndernis opregnelse icke er fornø
den / men er nock at it Menniske til
fiende giffuer / huad paa den tid
hans Samuittighed trycker oc be
fymrer.

Syndens
opreg
nelse.

Lige

Ige saa gioris oc icke behoff / at preste
mand vilde gigre noget Sacramens ^{Embede.}
te aff Ecteskab / oc Preste Embedet.
De ere ellers hellige Orden nock i den
nem selff. Saa er io oesaa Penitens
intet andet end Daabsens Krafft oc
Effuelse. Saa at der bliffuer hos
Euangelium de tuende Sacramens
ter alene / Daaben / oc HERNENS
Nadere / vdi huileke den hellig Aand
rigelige tilbiuder oss / giffuer oc effuer
i oss Synderis forladelse.

MEN frem for all anden Vaders Messen.
syggelighed oc gruelig Guds Bes
spaatelse / acter oc holder ieg Messen
den allerstørste at vere / som vdraabis
oc selgis for it Offer oc en god Gier
ning / oc paa huileken alle Kloster oc
Stifte paa denne tid ere grundede /
men om Gud vil / skulle de snart fal
de omkuld oc ligge. Thi endog ieg
haffuer veret en stor suar oc skendig
Syndere / oc haffuer min Vngdom
fordømmelige spilt oc fortæret : Saa
G iij ere

ere dog disse mine allersterste Syn-
der / at ieg saadan en hellig Munk
haffuer veret / oc met saa mange Mes-
ser / mere end i femten Aar / min kles-
re Herre haffuer saa gruelige fortør-
ret / marteret oc plaffuet. Men Loff
oc Tack vere hans wsigelige Naade i
Euighed / at hand haffuer ført mig aff
saadan Vadersyggelighed / oc mig
endnu daglige / (dog ieg er saare w-
tacknemmelig) beuarter oc styrcker vdi
den rette Tro.

Derfaare haffuer ieg raadt / oc
raader endnu / at forlade Stifft oc
Klaaster met deris Løffter / oc sig der
aff oc vdi den rette christelige Orden
at begiffue / Paa det mand kand vnd-
uige saadan deris Gruelighed / som
ere / Messer oc den lastelige Hellighed /
som staar vdi Kyfthed / Armod oc Ey-
dighed / huilket mand sig vdi den mes-
ning foretager / at mand tencker der
met salig at vorde. Thi saa smuct
oc gaat som det kand haffue veret vdi
Christendommens begyndelse / Som
fru

Kyffhed
Armod
Lydig-
hed.

fru Løffnet
er det vdi da-
nester Løff-
tand vel løff-
et / oc vdi
saadan gru-
aden.

Willede
Kraafesmappe
andst saadan
te. Huem
forbi. Dog
aff gode Hif-
te / met saad-
her haffue si-
ide holder me-
reftermere.

Dr
de L
Dom
orde Gode /
anamme pa
haffuer fort

fru Leffnet at leffue : Saa gruelige
er det vdi dag / at mand der met for-
necter Christi Naade. Thi mand
kand vel leffue / baade Jomfru / En-
cke / oc vdi Kyffhed / oc endog vere
saadan gruelig Guds bespaattelse for-
uden.

Villede/ Klocker/ Messetlader/ Villede,
Kirckesmukke / oc Lius paa Alteret / oc
andet saadant / holder ieg frijt at ve-
re. Huem som vil / maa gaa dee
forbi. Dog saa at ieg acter Villede/
aff gode Historier saare nyttige at ve-
re / met saadan besked / at mand skal
her haffue sit fri Vilkaar / Thi ieg oc
icke holder met de mand kalder Villes
deformere.

A Dr det sidste / troer ieg at De bødte
opstaa
delse.
de Døde skulle opstaa paa
Dommedag / baade de Onde
oc de Gode / Paa det at huer da skal
anamme paa sit Egeime det hand
haffuer fortient / Oc siden de Gode
G iij ewig

euindelige leffue met Christo / oc de
Gode euiglige dō met Dieffuelen oc
hans Engle. Thi ieg icke holder
met dennem / som lære at ocsaa Dieff-
lene omfier skulle komme til Saligs-
hed.

Dette er min Tro. Thi saas
ledis tro alle rette Christne / ocsaa
lærer off den hellige Scrifft / Men
huad ieg her haffuer sagt forlidet /
skulle mine Bøger vel giffue mig
Widnesbyrd / Besynderlige de som
ere nu sidst vdgaaene etc.

Jeg beder oc alle fromme Hiere
ter / at de her vdi ville giffue mig
Widnesbyrd / oc bede Gud for mig /
at ieg maa bliffue fast her vdi be-
standendis indtil mit Endelige. Thi
(det Gud forbiude) der som ieg no-
get andet maatte worde sigendis / i
min sidste tid oc vdi Dødsens tuang/
da skal det dog intet gielde / oc vil
her met obenbarlige haffue bekiente /
at det er Wrat / oc aff Dieffuelen
ind-

indgiffuet. Der til hielpe mig min
H E R R E oc Frelsere J H E s u s
E h r i s t u s / met Gud Fader oc
den hellig Aand / bene-
didet vdi Euig-
hed /

A M E N.

Om den gam-
le oc rætte Kircke / Huad/
Huor / De huordan hun er / De
huor ved mand kand kien-
de hende.

De Papisterne skæl-
de oss for Rættere / er
denne Aarsage : De
saaregiffue / at wi ere
G v vig

vigte oc traadde fra den hellige
Kirkē / oc haffue anrettet en an-
den ny Kirkē. Her til maa mand
suare / At effterdi de sig selff be-
romme at de ere Kircken / da ere de
plictige / saadant at beuise. Naar
sombeldst de det met en eniste
Grund beuise (megen Grund der
til / ere wi icke begerendis) da ville
wi giffue tabt / Ja wi ville kom-
me oc sige: *Peccauimus* , *miserere*
nostri. Kunde de det icke beuise /
da maa de bekiende (huad heller
de ville eller en) at de icke ere Kir-
cken / oc at wi da ocsaa icke ere
Køttere / for den skyld / at wi ere
vigte fra den Kirkē som mand in-
tet haffuer at acte. Ja effterdi
der icke ere vden de tuende Kirker /
da maa wi endelige vere Christi
Kir

Kircke / oc de Dieffuelens Kircke /
clier tuert imod. Derfaare hen-
ger dette altsammen paa denne
Punct / at mand beuise huileken
den rætte Kircke er. Saa lenge
denne Beuising icke er forhaan-
den / da er det forgæffuis / at den
ene Part berømmer sig Kircken
at vere oc skælder den anden for
Kættere. En aff Partene maa
vere falsk oc haffue Bræt.

Thi der ere tuende Kircker /
fra Verdens begyndelse indtil en-
den. Dennen kalder S: Au-
gustinus / Cain oc Abel. De
vor HÆRE Christus befaler oss
self / at wi icke skulle tage ved den
falske Kircke / oc giør self forskæl
paa tuende Kircker / at den ene er
den rætte / den anden den falske /
Mats

Tuende
haande
Kircke.

Mat: VII. Matth: 7: Vaacter eder for de
falske Propheter / som komme til
eder / i Saare klader. Zhuor Pro-
pheter ere / der ere oc saa Kircker
som de lære vdi. Ere Prophe-
terne falske / da ere Kirckerne oc
falske / som efftersølge oc tro Pro-
pheterne.

Nu hassue wi end her til
Dags ick kundet bekomme det
hoff de Papister / at de dog vilde
beuise huorfaare de ere den rette
Kircke / men de staa paa det Ord /
Matth: 18. At mand enten skal
høre Kircken / eller vere fortabt.
Dog siger ick Christus paa den
sted / Huad Kircken er / Huor oc
huilcken hun er / men hand siger:
Zhuor hun er da skal mand høre
hende. Det bekiende oc sig wi
oc saa

ocſaa. Men vort Spørſmaal
er / Chriſti Kircke huor oc huil-
cken den er ? *Non de Nomine*, icke
huad hun heder / ſpørge wi effter /
men huad hun er.

Det maa lignis vid / om ieg
tilſpurde en Drucken / halffuens
ſoffuindis / Eller en Gæck : Kiere
ſig mig huor er Kircken / oc huil-
cken er hun ? De naar ieg han-
nem ti gange ſaaledis tilſpurde /
oc hand mig da intet andet vilde
ſuare end det ſamme : Kircken ſkal
mand høre / Kircken ſkal mand
høre. Huorledis ſkal ieg dog hø-
re Kircken / effterdi ieg icke veed
huor / oc huilcken hun er ?

Za / (ſige de) wi Papifter ere
bleffne vdi den Gamle ſeduanlige
Kircke / ſiden de hellige Apoſtlers
tid.

tid. Derfaare ere wi de rätte/
 oc komme aff den gamle Kircke/
 hoss den ere wi oc bliffue indtil
 denne dag / men i ere faldne fra
 off oc ere bleffne en ny Kircke / som
 er off imod. Her faarer ieg
 Martinus Lutherus saa til:
 Huad om ieg da vilde beuise / at
 wi ere bleffne ved den rette gamle
 Kircke / Ja oc / at wi ere den rätte
 gamle Kircke / Oc at i ere faldne
 fra off / det er / fra den rätte gam-
 le Kircke affaldige / oc haffue an-
 rattet en ny Kircke / som er den
 gamlis Modstandere ? Lad off
 det høre.

Daaben.

Først oc fremmest / fand
 ingen beneede / at wi io ere kom-
 ne aff den hellige Daab / saa vel
 som Papisterne / oc haffue aff Daab
 ben

ben det Naffn / at wi kaldis Christne.
Nu er Daaben icke noget nyt / eller
aff oss i denne tid paa funden. Men
er ræt den samme gamle Daab som
Christus haffuer indsticket / vdi huil-
cken Apostlerne ere døbte / saa oc den
gamle Kircke / oc fremdelis alle Christ-
ne / indtil denne dag. Efferdi wi da
haffue den samme Daab / som den
første oc gamle Kircke / (som kaldis i
vor Trois Artickie Catholica, dee-
er / den gantste oc christelige Kircke)
haffuer hafft / oc ere døbte i ræt sam-
me Daab : Da høre wi vist til sam-
me gamle oc gantste christelige Kir-
cke. Huilcken lige met oss / oc wi li-
ge met hende / aff samme ene Daab
haffue vor oprindelse. Saa / at saa
meget Daaben er anrørendis er her
intet Forskal paa farde / Nu er io
Daaben det første oc besynderligste
Sacramente / foruden huilcket / alle
de andre intet ere / som de selff maa be-
kiende. Derfaare kunde icke Pa-
pisterne / met Sandhed skielde oss for
en

en anden eller ny Kircke / oc ey for
Kattere / Effterdi wi ere de gamle
Daabs Børn/ saa vel som Apostilerne
selff / oc den gantske Christenhed / E
phes: 4. En Daab etc.

Alterens
Sacra
mente,

Dernæst/ skal oc ingen kunde benee
te / at wi io hassue det hellige Al
terens Sacramente / Eige oc aldelis
saadant / som Christus det selff hass
uer indskicket / oc Apostilene fremde
lis / oc siden den gantske Christenhed
hassuer brugt. Saa at wi ade oc
dricke / met den gamle Kircke oc gan
tske Christenhed / aff en Dyst / oc aa
namme met dennem / it / oc sielffsam
me gamle Sacramente / oc icke hass
ue giort noget nyt / eller forandret no
get der vdi. Derfaare ere wi met
dennem en Kircke (Eller som S: Po
uel siger : it Liff / it Brød) som ade
met dennem aff it Brød / oc dricke aff
en Kalk. Derfaare kunde Papister
ne icke kalde off en ny Kircke eller Kat
tere / vden de ville tilforn kalde Chris
tum/

stum/ Apostlene/ oc den gantse Chri-
stenhed / Rattere / som de oc (sant at
sige) gigre. Thi wi ere met den gamle
Kircke / en Kircke / vdi it Sacra-
mente.

För det tredie kand ingen benecte / *Nygle.*
at wi io hassue de ratte gamle Ny-
gle/ oc bruge dennem icke anderledis/
end til Synden at løse oc binde / som
seer imod Guds Bud/ saa som Chri-
stus hassuer dennem indsat / oc den
gantse Christenhed dennem hassuer
bruket indtil denne dag. Hassue saa
ens nygle oc deris brug/ met den gam-
le Kircke. Derfaare ere wi aldelis den
samme Kircke/ eller io vdi hende/ Thi
wi gigre ingen ny Nygle / wi gigre oc
ingen ny Lower. Desaa lycke wi icke
Konger vdaß / oc i deris verdslige
Herredømmer / men allene Syndere
lycke wi der met/ i oc vd/ aff Himmeri-
ge / ligeruis som oc den gamle Kir-
cke hassuer giort / Oc det effter vor
Herris besalning. Saa at Papi-
sterne

sterne atter belinge off falskelige. Ja
de laste vdi off / oc skialde off for Kats-
tere den gamle Kircke / Apostlene / oc
der til met Christum selff.

**Predicke
Embedet.**

För det sierde kand ingen beneete / at
wi hassue io Predicke Embedet oc
Guds Ord / reent oc rigelige / oc at
wi det io sitelige bruge oc lare / oc in-
tet der vdi hassue blandet / aff ny Lær-
dom / vor egen eller Menniske Lær-
dom / Men ligeruis som Christus
hassuer befalet / oc som Apostlene oc
den gantse Christenhed hassuer giort.
Vi opdicte intet nyt / men bliffue ved
det gamle Guds Ord / som den gam-
le Kircke hassuer haft. Derfaare
ere wi oc met hende / den rette gamle
Kircke / oc en Kircke met hende / saa
som den der lærer oc troer it Guds
Ord. Derfaare bespaatte Papis-
terne atter igien Christum selff / Apostle-
ne oc saa / oc den gantse Christenhed /
naar de kalde off den ny Kircke oc Kats-
tere. Thi de finde intet haff off vden
det

det gamle / som haffuer veret den gamle / oc befinde at wi ere hende lige / oc en Kircke met hende.

För det femte / kand oc ingen dette Apostilens Sym-
bolum / at wi / Apostilernis Sym-
bolum / som er den gamle Kirckis
gamle Tro / io holde / tro / siunge oc
bekkende / i alle Maade lige som hun /
intet der vdi forny / oc intet der til sæt-
te. Oc der met høre wi til den gamle
Kircke / oc ere ic met hende. Derfaa-
re tilstader wi ey heller dette stycke / at
wi met Sandhed / bliffue aff Papis-
sterne skialdede som Rattere / eller en
ny Kircke.

För det siette kand ingen benecke / at Bønner.
wi io haffue lige Bøn / oc det sam-
me Fader vor / met den gamle Kircke /
oc intet nyt eller andet opdicte / at wi
io siunge de samme Psalmer / loffue
oc prise Gud met endrectigt Herte oc
Mund / lige som Christus haffuer
lært / Apostlene / oc den gamle Kircke
det selff bruge / oc off deris Exempel
H q effter

effter at giøre haffue befalet. Saa
at Papisterne atter/ for den skyld/ icke
kunde skialde oss for Rattere oc en ny
Kircke / Eller de skulle først skialde
Christum / med sin kiære gamle
Kircke.

Verdslige
Betskaff
at are.

For det siuende kand ingen beneecte/
at wi io saa holde det/ oc saa lare /
med de gamle Kircke/ at mand skal are
de verdslige Herrer/ oc icke forbande
dennem / eller tiltuinge at kysse Pass-
uens Fodder. Saadant haffue wi
icke heller paa ny opdictet/ Men S :
Petrus / 1. Pet : 2 : forbander dens
nem / som saadant aff ny paaafinde /
eller effter dennem giørendis vorde.
De S : Paulus Rom : 13 / Falder oss
bi / oc der til med den gantske gamle
Christenhed. Saa at wi oc saa her
vdi / icke kunde vere eller kaldis noget
nyt / som Papisterne siøe / oc der med
laste Gud selff vdi oss. Men wi ere
aff den gamle hellige Apostoliske Kir-
cke / oc hende høre wi til / som hendis
ratte

ratte Børn oc Lemmer. Thi wi al-
tid paa det troligste hoffue lart / at ve-
re vor Dffrigghed / vere sig enten Key-
sere eller Første / lydige / Wi hoffue oc
selff veret det / oc hiertelige giort Bøn
for dennem.

Før det otende kand ingen neete / at Ecteskab.
wi io loffue oc prise Ecteskabs Stat
som en velsignet oc behagelig Guds
Gierning oc Ordning / til Liffs fruct
oc imod den fiodelige Wet. Oc
wi hoffue icke hannem / aff off selff /
først opdictet / ey heller aff ny optenct
hans brug oc nytte aff off selff / oc me-
get mindre / som wi lare / hannem
forbodet / Men i lige saadan maade /
som Gud hannem aff første hoffuer
skabt / som Christus hannem hoffuer
stadfastet / oc som Apostlene oc den
gamle Kircke hannem aret oc lare
hoffue : Saa ere wi bleffne i den sam-
me gamle Regel oc Guds Ordning /
Oc der met ere wi samme gamle Kir-
cke lige / ia hendis ratte artige Lem-
mer.

mer. Saa at mand her attet känd
see/ at Papisterne tillegge oss falskelis
ge / at wi haffue foreffattet noget
nye.

Forfals
gelse for
Ordes
skyld.

For det niende känd ingen beneete /
at wi io haffue den samme Plaffue
(som S: Petrus siger) som vore
Brødre i Verden haffue. Mand
forfølger oss allesteds/ Myrder/ Sen-
cker/ Henger/ oc bær allehaande Plaff-
ue paa oss for Guds Ords skyld / at
det gaar oss lige som den gamle Kir-
cke. Oc i dette Stycke ere wi hende
lige offuer alle maade / at wi vel maa
sige/ at wi ere den ratte gamle Kircke/
eller io met hende lodtagne / delactis-
ge/ oc hendis Staalbrødre i Plaffuen.
Thi wi haffue icke aff ny opdictet/
men wi finde oc fornemme det/ Ja wi
ere/ som oc samme gamle Kircke/ Her-
ren lige vdi Kaarsset.

Annas oc Caiphass met Presters
ne/ staa for Kaarsset oc bespaatte Her-
ren/ offuen paa til/ at de haffue kaars-
set

festet hannem. Saa giør oc Pass-
uen / hans Cardinaler oc Munkæ.
De haffue sagt paa oss / fordømt oss/
myrt oss / oc vdgdyet vort Blod / oc bæ-
re Last oc Spaat oc spee paa oss tilbe-
dring. Der staa oc Krigsmænd / det
er / en part aff de verdslige Herrer / oc
giffue last paa oss oc saa de. Den
Skald oc saa Røffueren paa den ven-
stre Haand H: M: med sin Anhang /
(Den Gud allerede haffuer dømt / oc
hannem i Band ophengde til Helff-
uede) hand maa oc haffue sin Last oc
Bespaattelse der hos. Saa at imand
rigelige maa see dette stycke paa oss /
som it ræt Tegn til den gamle Kircke.

For det tiende kand ingen beneete /
at wi io icke giøre som oss vederfas-
ris. Thi wi icke vdgdyde Blod / myr-
de / henge / eller heffue oss / som wi off-
te haffde haffte effne til / oc endnu kun-
de giøre. Men at wi som Christus /
Apostlerne oc den gamle Kircke haff-
ue giort / lide det / formane / oc bede
Gud for dennem / oc saa offuerlest vdi

H iiii

Kirckens

Kircken
beuger
ingen
Hætte.

Kircken/ vdi Letanier oc i Predicken/
i alle maade som vor H^EXre Chris-
tus giort oc lart haffuer / lige som oc
den gamle Kircke. Saa at wi oc her
vdi holde oss effter den gamle Kirckis
Skiick oc Maade.

Seffterdi Papiſterne vide nu/
at wi i alle diſſe ſtycker oc andre
ſaadanne/ ere den gamle Kir-
cke lige / oc kunde met Sandhed ſals-
dis den gamle Kircke (Thi diſſe Sty-
cker ere icke ny eller aff oss paafundne)
er det icke ſtort Vidunder/ huorfaare de
ſaa wbluelige fordriſte ſig at belinge
oc fordømme oss/ ligeruis ſom wi vaas-
re ſaldne fra Kircken / oc en anden ny
Kircke haſſde anrettet. Anſeendis at
de intet nyt hos oss kunde finde/ ſom io
haffuer veret / oc ved mact huldet/ i
den gamle oc rette Kircke/ i Apoſtler-
nis tid. Derfaare acter ieg foruiſt/
at dette er den tid / ſom Daniel omtal
i det ſiuende Capittel: Den gamle
(antiquus dierum) ſatte ſig/ effter at
det lille Horn haſſde fuldſpaatteet / oc
huldet

Dan: 7.

huldet Dom. For di den gamle Kir-
cke / skin her for igien (ligeruis som
Solen/ naar Skyerne ere forbi/ som
for skulte hende / at hun icke kunde
skinne) oc det bespaattendis Horn vil
falde oc forkomme/ oc bliffue Ende
paa alting / som sammesteds ocsaa
screffuet staar/ oc sig nu i Gierningen
selff vduiser/ Huor om videre at tale/
icke nu er betimeligt.

NB maatte nogen sige: Eder faste
tis endnu it stycke/ som er/ Fasten.
Thi i Rattere/ faste icke (sige de.) Ah
H Erre Gud/ hassue wi noget eniste
stycke/ aff den gamle Kircke/ da er det
(Gud forkiert) Fasten. Hassue Pa-
pisterne noget stycke aff den ny Kir-
cke/ da er det dette / at de plat intet fas-
te/ oc lessue i Suss/ End ocsaa paa
deris Fastedage / mere end om de hels-
lige Dage. Men wi faste icke alene/
men lide (met S: Paulo) Hunger oc
Sult. Huilcket wi daglige see vore
fattige Sogneprester/ deris Hustruer
oc Børn/ oc andre Fattige/ vdaß Dy-
H v nene.

Lazarus
døer aff
hunger.

nene. Huilcke neppelige haffue Vand
oc Brød/oc gaa tilmet neagne/oc haff-
ue intet eget. Bonden oc Borgeren
giffuer intet / Adelen tager / Saa at
wi ere faa som noget haffue/oc kunde
dog icke hielpe alle. Stifft oc Klaas-
ter skulde der paa raade bod. De an-
dre ligge deris Grighed effter / Der
met maa Lazarus hunger dø / oc Pas-
pisterne haffue gaat gammen her
vdaff. Men de beuise her met / at wi
ere den gamle Kircke / som aff Dieff-
uelens Børn haffue Spaatten til
Skaden.

HEr met haffue wi nu beuist / at wi
ere den ratte gamle Kircke / ic Liff
oc en Menighed / met den gantske hel-
lige christelige Kircke. Beuiser nu
oc saa i Papister / at i ere den ratte
gamle Kircke / eller hende lig. Men
det kunde i icke giøre / Men ieg vil be-
uise / at i ere den ny / falske Kircke / som
aldrig er affaldig fra den rette gamle
Kircke / oc bliffuer Dieffuelens Hore
oc Schole.

Om

Om den ny /
falske Kircke / Huad / Huor /
De huordan hun er / De huor
ved mand fand fiende
hende.

Dørst bliffue i icke hos den ^{ny Daab}
første gamle Daab / Fordi i ^{oc Zellige}
haffue opdietet eder aff ny ^{hed i} passue,
mange andre Daabe / De ilare at den ^{opmer.}
første Daab er siden ved Synden fors
laaren / De / at mand derfaare skal
fyllistigigre met egne Gierninger / be
synderlige met Klosterleffnet / der met
bliffuer mand saa reen / som mand
vaare nys gangen fra Christi Daab.
Der met haffue i fylt Verden fuld /
aff Kircker oc Kloster.

De dette Stycke / som er Satis ^{Fylt}
factio, det er / Fuldgiorelse / haffuer ve ^{giorelse.}
ret en Begyndelse oc Kildespring / en
Dør oc Indgang til all Guds bespaats
telse

telse vdi Passuedømmet / Ligeruis som
Daaben er en Begyndelse oc Ind-
gang / til all Naade oc Synds forlad-
delse. Thi huor som Daaben icke er/
der hielper huercken Sacramente/
Affløsning eller nogen ting. Oc haff-
de Syllistigiprellen icke opkommet / da
haffde mand icke heller fundet paa
Afflad / Pillegrimsfard / Brødreklaff /
Messer / Skiersild / Klosterhandel /
Stift / saa oc ey største parten aff all
passuelig Vederstyggelighed / saa
haffde oc ey Passuedømmet bleffuet
saa fet oc sterckt som det er. Derfaa-
re haffue de met all rat / kaldet hend-
de en Daab i deris Kircke. Thi hun
haffuer vircket oc skaffet mange haans-
de Daabe / Sacramenter oc Synds
forladelser / Ja stor oc høh Hellig-
hed / som er egen Retfærdighed oc
Gierningshellighed / huor om wi me-
get haffue screffuet. Huem haffuer
eder det befalet : Eller huor staar det
screffuet : Huor finde i det vdi den
gamle Kircke : at i saadan Daab oc
ny

ny Hellig-
nu her
Kircke :
Der det
Afflad
Daab / ia
ter Synd
en Vin-
Afflad icke
oc all Der
Eagl. Huor
Eller huor
finde i det
maa stiffe
sens afftoel
Batterste K
den Diuffuel
Der det er
I sent wi
Kircke alle
lar oc Draa
eller afftoel
fra eder stor
som Distin-
uier. Huor

ny Hellighed maa opdicte : Huem er
nu her Kattere / affaldig / oc den ny
Kircke :

FOr det andet/haffue i vdsprede eders Afflad.
Afflad offuer all Verden / som en
Daab/ ia som en Vandflod/som aff
toer Synden. Saa at i Verden/ icke
er en Vinkel eller Braa / som eders
Afflad icke er hensoldt oc hengissuet/
oc all Verden er fuld aff Bress oc
Segl. Huem haffuer besalet eder det :
Eller huor staar det screffuet : Huor
finde i det i den gamle Kircke / at i
maa stiffe saadane Daabe oc Synds
sens afftoelse : Huilcken er nu den ny
Katterste Kircke: Monne i icke vere
den Dieffuelens Horekircke :

FOr det tredie / haffue i oc henfor vdt vand
Vsent vilt Vand oc Salt / icke i alle oc Salt.
Kircker allene/men oc saa i alle Vinkel
ler oc Braar/som en Syndsens Daab
eller afftoelse / oc til met haffue i lare
fra eder stor Traaldom der vdi / saa
som Distinct: 3. aquam sale &c. vds
uifer. Huem haffuer besalet eder det :
Huor

pille
grims
gang.

Huor staar det screffuet? Huor finde
i det vdi den gamle Kircke eller Apost-
lernis indskickelse? Huilcken er nu her
den ny affaldige Kircke?

For det siende / haffue i stiftet Pil-
legirms reysen / Afflad oc Synnds
forladelse der med at fortiene. Huil-
cket / effterdi det skeer Nøglens embe-
de foruden / formedelst egen fortienis-
te / da er det oc en ny Daab / oc anden
Synndsens afftoelse. Huem haffuer
bfalet eder det? Huor staar det screff-
uet? Huor finde i det i den gamle
Kircke / at i skulde stiftte saadan en ny
Daab oc Synnds forladelse? Huem er
nu her den ny affaldige Kircke?

Silder oc
Bredets
skab.

For det femte / haffue i stiftet Brø-
derstab / saa mange at de icke kunde
telles / oc der med giort Verden fuld
aff Bress oc Segl / oc det altsammen
til Afflad / oc Synnds forladelse at for-
tiene. Huilcket alene er den hellige
Daabis oc Sacramentis embede oc
Gierning. Huem haffuer bfalet eder
det? Huor staar det screffuet? Huor
fin-

finde i det vdi den gamle Kircke: at i
maa stifte saadan ny forladelse eller
fortieniste. Oc huem kand det alt fors-
telie/ huor manghaande ny Skif i
haffue opdictet/ Synden at forlade/
for Penninge oc fortieniste: Huilcken
er her den ny Kircke: mei ny Lardöme
oc Sacramenter/ aff huilcke huertken
Christus/ Apostlene/ Scriften eller
den gamle Kircke/intet aff vif haffue.

For det siette/ Huem kand fortellie
Alle de ny Sund som i haffue opdic-
tet/ vdi det hellige høhuardige Christi
Legemis oc blods Sacramente: huem
haffuer befalet eder det: huor staar det
screffuet: oc huor finde i det i den gam-
le Kircke/at i først maa tage oc bergff-
ue den gantiske Kircke dette Sacra-
mente fra / oc icke vnde hende vden
den ene part alene/ oc giffue Presierne
det hele Sacramente oc ingen anden:

For det andet / at giffue Iolck den
samme ene Part / icke der met at lære
oc formere Troen/ men det at foruens-
de til en Gierning/ giort vdi Kirckens
Lydigheid.

For

Alterchis
Sacra-
mente
den gant-
ste Dier-
de fra
screffuet.

For det tredie/ det gantske Sacra-
mente (om det oc da er it Sacramen-
te) icke at bruge til Christi ihu kom-
melse/ offuerliust om hannem at pres-
dicke/ oc for sine Belgierninger han-
nem at loffue oc tacke/ Men at giøre
der aff it Presteooffer/ oc en arrig
Skatckis egen fortieniste/ andre den
at sellie/ oc Sielene i Skiersild met at
dele/ oc at offre for all timelig Nod-
tørffstighed/ ligeruis som det vaare en
hednist Augudskieniste/ Ja ligeruis
som it skendigt Valtemarck/ huor til
i det paa det aller bespaatteligste oc
grueligste haffue omuent. Oc der met
haffue i skiult oc vdsat Christi ihu-
kommelse/ huor til hand det stiftet oc
indsticket haffuer.

Oc der i end ellers vaare saa reen
en Kircke/ som Apostlernis Kircke
kunde vere/ oc end da meget reeneren/
Da giør dog dette ene gruelige oc for-
fardelige stycke/ huilcket i aff Dieff-
uelens Raad aff ny haffue opdietet/
eder til den ny affaldige oc katterste
Kircke/

Kircke/ia til Dieffuelens fornembste
Hore / oc til en Helffuedis Schole.
Thi dette syncke er saa fortuifflet oc
grundlest ont/at ingen Tunge i dette
Liff det fortelie kand/cy noget Hierte
begribe / før end den yderste Dag
kommer.

Laser / samler oc skraber i hob / ale
det onde/som i alle/oc Dieffuelen mee
eder / imod off kunde opdicte / oc liuer
end da tusindfold mere der til / saa
skal det dog icke bliffue / yden en tiden
Skaff/imod denne Dielecke/paa huils
ken icke en / men yden tuiffel / alle
Dieffle / oc alle argiste Skalecke/ nu i
sex hundrede Aar hassue tpmret. Det
er rat it aff de syncker / som Christus
kalder en Vadersinggelighed paa den
hellige Stad. Derfaare icke alene
skulle wi oc maa fly fra eder / som fra
Guds store Brede / men Himmel oc
Jord/ oc saa sig befryeter oc styr / ved
saadan en mordere Kule. Thi der
kand icke allene ingen Kircke vere/
huor dette syncke findis: Men det gjør
I der

Vedens
Bygges
lighed
paa den
hellige
Stad.

der aff det argiste stinckendis Priuet/
som i Verden kand vere.

Tørcker / Tatter oc Jøder / ere
(langt fra) icke saa attrig en Mordere
kule / som den Papistiske Kircke er i
dette stycke. Thi de alene forneecte
Christum / oc vende hannem Ryggen
til: Men disse tage hannem i dette sty-
cke for sig/ bespytte/ bespaatte/ laste/
besmitte/ oc martere hannem / oc lege
it meget grueligere Passion spil med
hannem/ end der hannem vederforis
legemlige aff Jøderne. Ja/ gaar nu
hen/ oc berømmes eder den hellige
Kircke at vere / som wi ere frasaldne.
Dieffuelen maa bliffue hos eder i saa-
dan en Kircke/ oc hos alle dennem som
holde med eder. Gud beuare oss der
for / som hand oc naadelige haffuer
reffuet oss der fra/ Huor for hannem
stee loff oc tack i Euighed.

274 278
gle.

For det siuende/ Huem haffuer be-
sfalet eder saadant nyt at paafinder
at i haffue smedet ny Nøgle/ia tuende
falske Diricker/ med huilcke i icke fors-
lade

lade eller beholde Synden / saa som
de gamle Nøgle gære / baade hos oss/
oc i den gantſke gamle Kircke / men
ſtiffe der met aff ny / Synd oc Mord/
ſom ellers ingen er / vdi eders ny / affe
ſaldige oc morderſke Kircke. De det
der met / at i chriſtelige Samuittige
heder / met wldelige oc wtallige Louer
fange oc binde / forſtræcke oc ihielſla /
vdi Mad / Dricke / Kladesid / Stader /
Dage oc anden ſaadan vduaartis
Ting / ſom Chriſtus haſſuer liuſt fri
at vere (Coloſſ: 2) oc den gamle Kirs
cke det ſammeledis haſſuer huldet /
vden all Synd oc Farlighed. De der
til met affſatte i Konger oc Jorſter / li
ge ſom i vaare Gud ſelff. Huem er
her affaldig oc den ny Kircke: Dieſſe
uelen maa bliſſue hos eder i dette ſty
cke / ſom er fuld aff Synd / Mord /
Guds beſpaattelſe / oc Jordarffuelſe /
hand bliſſuer hos eder / Wi ere komne
til den gamle Kircke igien / Gud ſkee
loff oc tack.

I ij For

For det ottende / Huem haffuer bes
falet eder / imod den gamle Kirckis
vijs oc Christi befaaling / anderledis
at predicke end hand haffuer befalet /

Matt: 28. Matth: 28: Gaar hen oc lærer den
nem at holde / huis ieg eder haffuer
befalet. Hand siger io icke / At holde
huis eder rat oc gaat tyckis at vere.

Iohan: 14. Iohan: 14: Den hellig And skal læ
re oc skuide eder i sinde / alt huis ieg es
der haffuer sagt.

Men i haffue begiort alle Kircker oc
Scholer / saa fulde aff eders Skarn /
det er aff eders Menniskelig Lardom
oc Eogn / oc kløget dennem saa fuld aff
eders Spymad / at (som Esaias si
ger) der sanger icke mere rom. End
ville i vere berømmede Kircken at
vere.

De dette stycke / saa vel som eders
Vinkelmesse / er oc saa en aff de ar
giste Nederstyggeligheder / huis skade
oc plaffue mand icke kand vdgrunde
eller optælie. De der met haffue i op
bygt Dieffuelen en ny Kircke / oc tient
han

hann em der met/saa at der er bleffuet
it idelt Siælemord der vdaff/ som icke
lader Siælene leffue. Hin anden Mo^{lechy.}
lech lod Siælene leffue/endog Berne
ne legemlige bleffue brende/ Men
tuert imod lade i Legemet leffue en
föye stund / oc Siælen forbrendis til
Euig tid. Jeg forskrecker mig saa saas
re her for / at ieg icke fuldellige kand
tencke eller offuerueye det Jammer/
som kommer aff Passuedommens/det
er/ aff eders sköne ny Kirckis wtallig
ge falske/aff gudiske oc morderiske Lær
domme.

For det niende/ Huem haffuer bes
falet eder / denne egenfindige for
nyelse at gigre i Kircken / som er it legemlige
aandeligt Rige / at i tilsticke oc sette
offuer hende it legemligt Hoffuet / oc
kalde det den Allerhelligste: Dog der
icke kand vere andet Hoffuet til / end
it Aandeligt / huileket er Christus.
Dette er den tredie/ oc en aff de argis
ste Baderstingzelighed / vdi eders ny
oc hellige Cia Hellsuedis Kircke. Thi
I iij den

Den
Romske
Kirckis
legemlige
hoffuer.

den gamle Kircke veed intet der aff at
sige/ men er bleffuen hos sit Hoffuet/
som wi ocsaa ere. Men at det er Dieff-
uelens egen bestilling/ oc at det for
Syndens skyld skulde komme/det veed
hun/oc haffuer det klarlige forkyndet/

2. Thes 2. 2. Thessal: 2: Det syndige Mennis-
ke oc det fordærffuelens Barn / skal
sætte sig i Guds Tempel/ oc holde sig
lige som hand vaare Gud. Thi hand
oc lader sig kalde aff eder en Jorderis-
gis Gud. Daniel haffuer ocsaa sagt/
at hand skulde foracte den gamle Kir-
cke/oc sine Forsadris Gud / oc stifte
en anden Gud/ oc en ny Kircke / som
hannem skal hielpe / samme sin ny
Gud at bestyrcke.

Huem haffuer nu en ny affaldig
Kircke? Haffue de Gamle / oc wi hend-
de / som ved det rette gamle Hoffuet
bleffue ere / oc sky den ny Diefflepans-
de/oc sky langt fra hannem: Eller ere
de det som den ny Diefflepande tilbes-
de/ kyffe hans Fjodder/lade sig velsig-
ne aff hans tuende Singre / ophøye
hans

hans Lardom offuer Guds ord/oc icke
are det rette gamle Hoffuet / met ie
Kna at brye/ icke end teneke en gang
paa hannem / oc acte plat intet om
hans Velsignelse / som hand met sie
gantste Liff oc Blod / haffuer for
huarffuet off.

Men denne Vaderskyggelighed er ^{En Væ}
alt forgruelig vaderskyggelig / saa at ^{derstyga}
syne der om at tale / intet kand sta ^{gelighed}
frem / oc er dog ingen Engle Tunge ^{i Passua}
formuendis nock der om at tale. Det
Guds egen Mund kalder Vaderskyg
gelighed/det maa vere en større Orue
lighed / end alle Mennisker Tunge
kunde telie.

For det tiende/ Huem haffuer befal ^{Helgens}
let eder at oprette dette ny Affgude ^{dyrkelse.}
ri/at i stifte Helgens tieniste/canonis
sere Mennisker / oc giøre Helgen
vdaff dennem / biude Faste dage oc
Hellige dage/dennem til are / liger
uis som de vaare Gud selff / At mand
mere skal forlade oc fortreffe sig til
dennem/mere end paa Christum selff/
I iij oc

oe paa alt hans Blod oe fortieniste.
Oe haffue i screffuet oss hannem faa-
re som en Dommere / huileken wi
ved hans Moders oe alle Helgens
fortieniste oe Forbøn / skulle stille til
freds / oe der hos met vor egen Hels-
gens dyrkelse / forhuærffue Naade
hos hannem.

Hedningers Kirke
etc.

Saa at eders Kirke i dette stycke /
er bleffuen til intet andet / end Heds-
ningene deris Kircker / som tilbade
Iouem , Iunonem , Venerem , Dia-
nam oe andre affdøde Mennisker.
Oe ligernis som de Romere haffde it
Pantheon i deris Stad / saa haffue i
oe bygd it Pantheon i eders Kirke /
det er / en alle Diefflens Kirke.

Det finde i ick i Apostlernis
Scriffte / oe ey heller i den ynge Kirke
effter dennem / Huileken i gammel tid
Helgenis billeder ey heller vilde lide /
oe meget Blod der vdoeffuer er vdgys
det / end siige at de skulde haffue tilbes
det Helgen / eller paa kaldet dennem /
huileket Gud alene tilhører.

For

Or det elleffte / Huem haffuer be- Ecceſtaſ
falet eder / at i ſkulle gigre dette fordpint,
ny Paahitte / at i fordpimme Ecceſ-
taſ ſtat / laſte hannem / oc dpimme
hannem wreen at vere / oc wduelig til
Gudſtieniſte. Monne i haffue det aff
Apoſtlerne / eller fra den forſte gamle
Kirkke. Ja det haffue i foruiſt. Thi
S: Pouel ſiger / 1. Timothy: 4. at i 1. Tim: 4.
vdi fremtiden ſkulle komme / ſom eder
ſkulde affſkilie / oc forlſbe fra Troen
oc den gamle Kirkke / ſom en ret Dieff-
uels Hore / ſom ſkulde met ſaadan
Lardom bliſſue ſiugelig vdi Dieffues-
len / oc den predicke imod Ecceſtaſ / oc
dog ſelff leſſue i en falſt oc hycklerſke
Kykſhed / det er / i all Skørſkhed oc
Wtuct.

Dette ny Paafunde ſee wi / oc
hendis ædle Fruct. met hende / at det
nu er ſaa viſt kommet / at Jorden eder
icke lenger vil bære / oc at Gud haff-
uer begynt met ſin Dom at griſſue der
fat paa / oc denne ny hellige Kirkke / at
vie ind i Hellsfuedis Jld / vil oc icke lade

I v

ſig

fig hindre der vdi/ Det vide wi/ Gud
fke loff.

Det verds-
lige
Suerds
meforg
vnder
Paffuen,

FOr det tolfte / Huem haffuer be-
falet eder det / at i regere met det
verdflige Suerd/oc fore Krig/oc bru-
ge det allermest/wfkyldigt Blod at vds-
gyde. Haffue i oc feet / i fparpsindige
Afftenbacker / at Apostlene oc den
gamle Kircke/ haffue betuingt Ver-
den met Suerdet: eller vdbred oc for-
meret Kircken formedelst Krig: Hues
den komme i da / i fom eder beromme
at vere Arffuinge / oc at komme aff
den gamle Kircke/ oc kalde off den aff-
faldige ny Kircke / wi fom dog holde
met den gamle Kircke / oc haffue vor
oprindelse aff hende. Men i haffue
eders Herrekomst aff den forløbne
Dieffuels Hore / eders ny morderfke
Kircke oc Epynekircke.

Skiersild
Zellig
dom etc.

AEr ere endnu mange flere
faadanne ny Stycker / fom
Skiersild / hellige Wends
Deen / Kirckenielse / oc den hele
Suerm/

Suerm.
lers alle
fom de
ne intet
land opre
Starns
Egens n
maa ver
gang/til
Papijferne
naar de fi
ge oclutter
at faadanne
gaar igien
bliffuer be
den gamle
Brudgom
Hore / er
tatterst al
dan en w
Men ere
Hore/ fom
Ja den fig
hendis D

Suerm / Drecket oc Drecketal / oc els
lers alle Bøger fulde aff idel ny Fund/
som den gamle Kircke / eller Apostles
ne intet haffue affuist. Ja huem
land opregne all denne Sands eller
Skarns / ia Forgiffits oc Dieffuels
Løyens mangfaaldighed. Men det
maa vere her met nock paa denne
gang / til at beuise / huor skendelige
Papisterne liue ved deris H: M:
naar de skalde off for den ny affaldi
ge oc katterste Kircke / oc til at beuise/
at saadant deris liberde Suerd / dog
gaar igiennem deris eget Hierte / oc
bliffuer befundet / at de selff forlade
den gamle Kircke / oc hendis gamle
Brudgom / som en arrig Dieffuels
Hore / er bleffuen affaldig / oc icke
katterst alene / (thi det ord er til saa
dan en wdtyd forringe oc forarligt)
Men ere bleffne den antichristiske
Hore / som er Guds Modstanderske /
Ja den sig offuer Gud ophøyer (som
hendis Brudgom / der hand vaar i
Hims

Himmelen / oesaa vilde giøre / oc
Dieffuelens sidste oc skendigste Brud.

Men wi / effterdi wi holde oss fra
alle saadanne ny Dieffuels Paahit-
ter / oc holde oss til den gamle Kircke
igien / som er den Jomfru Christi ree-
ne Brud: ere wi visselige den ratte
gamle Kircke / forden alt Horeri oc
ny Kierlighed. Huilcken Kircke haff-
uer varet indtil oss / oc wi ere komne
aff hende / som de Galater aff S:
Paulo. Thi wi haffue oesaa i for-
gangen tid sidet den Hellsuedis Hore/
Passuens ny Kircke i Bagenden / oc
end mee stort alffuere. Saa at det nu
fortryder oss / at wi i det Hul saa
megen tid oc arbejde / saa skendelige
haffue spilt. Men Gud ske loff oc
tack / som oss fra den skendige oc laste-
lige Hore haffuer forløst.

Der som saadanne ny Paafund/
icke an det vaare / eller kunde vere /
end nogen ny optencke Ting / da
vaare de / for Freds oc Enigheds skyld /
i nogen maade at fordrage / ligeruis
som

sem nogen
Kiorth. W
uedis Jor
vid / at det
en helig G
oc / it aani
mand forti
mand det h
den / om m
maa her af
hed / aff D
Hellsuede
Derfaa
aff Lege / a
Hellsuede /
at det (som
for di tid pa
Apo: 18: 9
bylon / paa
Synder de
noget aff d
Synder na
Dofor
lede den yde
de de Hells

Som nogen kand bære eller lide sin ny
Kiortel. Men nu henger den Helff Passuen
uedis Forgiffte oc Dieffuels mord der vil at
ved/ at det skal kaldis Kirckens Bud/ mand
en hellig Gudstieniste / it gaat Liff skal hols
net / it aandeligt Væsen / huor vdi de hans
mand fortien Naade oc Liff / om Mennis
mand det holder / men Brede oc Døste tandt/
den / om mand det icke holder. Det for Guds
maa hede aff Eghen at gipre Sandt tiemste.
hed / aff Dieffuelen en Gud / oc aff
Helffuede Himmerige / oc tuert imod.

Derfaare er Passuens Kircke fuld
aff Eghen / aff Dieffle / aff Affguder /
Helffuede / Mord / oc all Blycke / saa
at det (som mand siger) fryber. Er
fordi tid paa at høre Engelen ord /
Apoc: 18: Gaar vd mit Guld aff Ba
bylon / paa det at i icke bliffue i deris
Synder delactige / at i icke skulle saa
noget aff deris Plassuer. Thi deris
Synder naa op til Himmelen.

Vdi fordom tid / der Malerne ma Dommes
lede den yderste Dommetag / betegne dags aff
de de Helffuede vdi it stort Drage malinge
hoffuet /

Paffuens
Kirckis
affmal-
ning.

hoffuet / met vijd vdspende Keffter/
Huor vdi stod Paffuen mit vdi den
gloendis Ild/ saa oc Cardinaler/ Bis-
per / Prester / Muncke / Keyseren/
Konger/ Sprster oc allehaande Mend
oc Quinder / dog icke noget vnge
Barn. Vdi Sandhed ieg icke veed/
huorledis mand skulde eller kunde/
bedre/ kaarteligere oc klarligere / aff-
male eller bescriffue eders Kircke.
Thi vift er hun Hellsuedis Suelgins
de/som opsluger/ Sprst Paffuen self/
Oc siden den gantste Verden i Hells-
uedis affgrund/ igiennem Dieffues
lens/den store Dragis Keffter/det er/
ved eders Dieffuels Predicken oc Lars-
dom.

Det maa icke haffue veret it taabe-
ligt Kenniske / som dette haffuer op-
dictet. Hand tog det (maa vel ske)
Esaie 5. der hand siger : Hellsue-
de haffuer vijt vdspent sin Sial / oc
oplat Kefftene offuer alle maade / at
der skal nederfare / baade de Herlige
iblant dennem/ saa oc deris Almue/
baade

baade de Rige oc glade iblant den
nem. Men er det saa faldet / aff en
flump / oc i flumpz vijs / da er det dog
en Malning / som er saare lyckelige
falden / der met at faare giffue den en
saaldige Wene mand / Passuens Kir
cke / at hand kand vaacte sig for / oc
fly fra hende / som alting opsluget
haffuer / de vnge dogte Dorn vnderta
gendis : Huor om her effter / videre
skal omtalis.

HER ville de / oc maa sige : Hui
skalder du off saa skendelige / for
en ny affaldig Kircke / effterdi
wi oc saa haffue Daaben / Sacramen
tet / Afflesningen / Symbolum , oc
Troens Artickel / oc Euangelium /
saa vel som den gamle Kircke / aff
huilken wi haffue vor oprindelse / oc
du selff her offuenfaare haffuer be
kient / at wi saa vel som i / ere komne
aff den gamle Kircke.

DEr til svarer ieg saa : At den Kir
cke / som i sidde vdi / haffuer sit vd
spring aff den gamle Kircke / saa vel
som

som wi/ Oc at i haßue lige den samme
Daab som wi/ oc ðaa Sacramentet/ oc
Næglene/ med Bibelens oc Euangelij
text. Ja ieg vil end videre rose eder/
oc bekiende/ at wi alt dette aff den
Kircke/ som er iblant eder (icke aff
eder) anammet haßue. Huad be-
ge- re i mere? Ere wi icke nu fromme
noek? Wille i icke nu her effter lade aff
at kalde oss Kattere? Wi vide icke at
holde eder (som her offuenfaare er
sagt) for nogle Tæpker eller Jøder/
som ere vden for Kircken.

Men det sig wi/ at i icke ere bleß-
ne hos hende/ oc at i ere bleßne til den
forleghne/ affaldige/ horactige Kircke
(som Propheterne det kalde) som icke
bliffner i den Kircke/ som hun er fød
aff oc opdragen/ Løber aff samme
Kircke/ fra sin ratte Mand oc Brud-
gom/ (som Oseas siger om Israels
Jold) til Dieffuelen/ Molech/ Aftas-
roth. Forstaa i det icke? ieg vil sig
eder det.

Foruist

Foruist bleffue i alle døbte i den
 gamle Kirckis rette Daab / saa vel
 som wi / oc det besynderlige i eders
 Barndom. Oc de som saaledis ere
 døbte / huad heller de leffue eller dø / ere
 de indtil de bliffue siu eller otte Aar
 gamle / oc begynnde at forstaa Pass
 uens Horekircke / ere de vist bleffne
 salige / oc bliffue salige / der haffue wi
 ingen tuiffel paa. Men naar de vaaxe
 til / oc høre / tro / oc efftersølge eders
 Løynepredicken / om eders ny Dieff
 uels paafund / da bliffue de til en
 Diefflehore met eder / oc falde fra
 deris Daab oc Brudgom (som mig oc
 andre oc saa er vedersfaret) bygge paa
 oc satte deris lid til deris egne Gier
 ninger / saa som i Horesørere / pre
 dicke i eders Horchus oc Dieffuels
 Kircker / alligeuel at de ere døbte til at
 tro / oc bygge paa deris eniste kiere
 Brudgom oc H Erre / Jesum Chri
 stum / som haffuer hengiffuet sig self
 for oss.

Affald
 fra den
 rette Kir
 cke til den
 falske.

R

De

De dette maa mand ligne ved en
from yng Karl/ som toge sig faare/
at opfæde en arm yng Pige/ som gief
om at tygge/ som vaar Eiffege/ wfri
oc solt for Pendinge. De opfædde
hende i den mening/ at hun i fremti-
den skulde bliffue hans Brud/ oc der
paa troloffuede hende. De hun da
hulde sig vel oc kyskelige/ til saa lenge/
at hun bleff Manduaaren/ oc hun da
vende sine Dyne fra hannem/ oc ans
saa andre unge Mend/ som hende bes-
dre behagede/ toge effter deris ord/
bleffue optent met Brynde oc Kier-
lighed til dennem/ forlode sin hierte
kiere Brudgom/ som hende haaffde
kiøfft løff/ oppehuldet/ oc opfæd hende/
klad/ smykket oc holdet hende i gode
Maade/ oc lode giøre sig til en Hore
aff alle Mand.

Denne Hore/ som tilforn vaar
en reen Jomfru/ oc hans kiere Brud/
er nu en affaldig/ forløben Eccehore/
en Hussore/ en Senghore/ en
Nøggehore/ som er Husfru i Huset/
som

som haffuer Nøgle / Seng / Kæden/
Kellere / oc altsammen i sin befals-
ning. Hendis Ondskab er saa stor/at
de almindelige fri Horer / Landsbor-
rer / Krigshorer / oc de som lade sig
bruge vnder Bøsse oc i Marken/ ere
næsten hellige imod denne at regne.
Ehi denne er den rette Hoffuethore/
oc/ ret at sige/en idel Dieffuels Hore.

OW saadan en Hore taler Oseas/oc Osee 1.

Ezechiel Prophete / enddog groff-
ueligere/ oc mesten alt for groffuelige/
vdi det 23. Capittel / det maa i lase/ Ezech: 23.
om eder lystre at vide / huad eders
Kircke er for en Hore. Ehi saadan en
Hore mener ieg/ naar ieg kalder eder
en affaldig forløben Hore. Vdi
Barndommen ere i rætte Christne/
døbte i vor kiære HERris navn / oc
haffue i nogle Aar leffuet saa som den
gamle Kircke. Men siden der i ere
bleffne store/ oc ere komne til fornuffel-
see i oc høre (som ieg oc selff haffuer
giort oc mange andre) den Passueli-
ge Kirckis skøne Ceremonier/ der til oc
K ij den

den Fordel/ Vre oc Velde/ som i hende
skin oc glimmer / Ja oc den pralendis
Hellighed/ oc store Gudstieniste / oc
huad mand eder forepladrer om Him-
merige / Da forglemme i eders chris-
telige Tro / Daab oc Sacramente/
oc bliffue den Rufferiskis flitige Lære-
piger oc ynge Horer (som vdi Come-
dier sigis) til saa lenge / at i oc bliffue
gamle/ oc gigre siden fremdelis ynge
Horer/ oc formere saa Passuens / ia
Dieffuelens Kircke / oc gigre mange
aff Christi ratte Jomfruer / som aff
Daaben ere fødde/ fremdelis oc saa til
artige oc arrige Horer.

Dette (acter ieg) er talet paa god
Danske/ saa at i/ oc huer mand/ kand
forstaa / huad ieg mener. Thi om i
end skønt holde saadanne ny Opdies-
telse for skempt iblant eder / I (siger
ieg) som ingen Gud haffue eller acte
om : Saa er det dog for Gud en for-
skræckelig oc forfærdelig Ting/ idel
Mord / Hellsfuede oc all Blycke/ oc
det Gud icke kand lide / oc vil der for
denne

denne skendige Hore euindelige for-
dømme.

DEr om spaar off **S** : Peder / 2.

Pet: 2. huor hand taler om eder / 2. Pet: 2.

som ere saadanne ny Propheten oc ny
Kircke : De tale store oc preetige ord/
som intet haffue paa sig / oc met it w-
tuctige Lessnet / opegge de til verdslig
Lyse / dennem som vaare rat vndkom-
ne / oc maa nu vandre i Vildfarelse.
De loffue dennem Frelse / Forladelse /
oc Afflad / oc ere dog selff Fordøm-
melsens Tienere.

Item / siger hand / de vaare henfly-
de fra Verdsens wreenslighed / ved
den Herris oc Frelseris Jesu Christi
kundskab / oc bleffue igien der vdi ind-
stattede oc offueruundne. Bliffuer
saa det sidste verre met dennem end
det første vaar. Det vaar dennem
bedre at de aldrig haffde kjent Ketser-
digheds vey / end at de haffue kiene
hannem / oc siden vende sig fra det
hellige Bud / som dennem er giffuet.
Det sande Ord er dennem vederfa-
ret /

R iij

ret /

ret / Hunden haffuer opgiffuet / oc
ader det igien. Soen haffuer toet sig
i Vand/oc spiler sig igien vdi Dyndet.

Saadanne ere i/ saa haffuer oc
ieg veret / Her haffue i eders ny aff-
faldige forløbne Kircke paa god Dan-
ske bescreffuen / oc klarlige nock malet
eder for Dyne. Thi wi icke alene
bekiende / at i ere komne/ saa vel som
wi / aff den rätte Kircke/ oc at i ere
løffuede oc badde i Daaben med oss/
ved vor HERRIS oc Frelseris Jesu
Christi Blod/ som S: Peder her si-
ger. Men wi sige end ydermere / at i
oc saa ere oc bliffue i Kircken / oc det
mere ere / at i side i hende oc regere.

a. Theß. 2. Som S: Paulus siger/ at Antichris-
ten skulde sidde i Guds Tempel/ oc
icke i Koftalden.

Men aff Kircken ere i nu icke lens-
ger/ ey heller Kirckens Lemmer/ men
i opratte vdi denne Guds hellige Kir-
cke oc komme paa fode / saadan eders
ny affaldige Kircke/ Dieffuels Hore-
hus/ oc wtallige Horeri/ Affguderi oc
ny

ny Paaske
ogte oc for
hobe tal/ oc
ge i demmen
Kaffter i H
forstræckelig
Hirtens so
aandelige D
paa.

Men En
derlige almec
wegen Vede
mange Dieff
frier formel
Bogen/ saa oc
Ulders (dog
is yderlic g
igien (som
haffuer hende
Kircke/ ende
der/ oc eders
medelft saa m
met alt eders
haffue i icke
hende.

100
ny Paafunde / huor met i forføre de
døpte oc forløste Siæle / met eder / oc i
hobe tal / som icke kunde tellis / opslu
ge i dennem igiennem Hellsuedis
Kæfter i Hellsuedis affgrund / met ic
forstræckelige Jammer / oc alle deris
Hiertens sorg / som saadane met
aandelige Dyen see / oc kunde støn der
paa.

Men Gud er den som met sin vns
derlige almægtige Mægt / iblant saa
megen Bederskyggelighed / oc saa
mange Dieffuels Horeri / dog vnde
frier formedelt Daaben de unge
Børn / saa oc nogle som ere komne til
Alders (dog saare faa) som paa des
ris yderste giffue sig til Christum
igien (som ieg oc nogle saadanne
hassuer kient) saa at den rette gamle
Kircke / enddog hun bliffuer iblant
eder / oc eders Gud Dieffuelen / fors
medelt saa mange ny Affguder / oc
met alle eders Dieffuels Horeri / dog
hassue i icke kundet aldelis gdelegge
hende.

K iiii

Ligers

Kircken
vdi Elia
tid.
3. Reg: 19.

Ligeruis som det gick til i Elia tid/
Da kaldedis det altsammen Guds
Gold/ det er/ den hellige Kircke/ oc
berömmede io huer mand sig aff den
Gud/ som haffde ført dennem vdaß
Egipten. Saa vaar dog Landet fulc
aff/ ia intet andet vaar i Landet end
idel Baals Affguder i oc Horeri/ saa
at Gud icke haffde behuldet ic eniste
Altare. Dog vaare der bleffne til
offuers siu tusinde Mand / aff alle de
mange Tusinde/ huor iblant vaar de
ypperste oc baste / oc fore til Dießne-
len. Oc ligeruis som i Dræken vnder
Mose/ maa de alle dø / vden Josue oc
Caleb.

Guds gierning kaldis Consum-
mans & abbrevians, at hand aff
Naade nogle saa redder oc beholder/
naar den gantiske Hob vndergaar i
hans Brede / huor om S: Paulus
rigelige taler/ Rom: 5.

Sammeledis haffuer oc Daniel
Dan: 12. spaad i det tolfte Capittel / lang tid
tilforn/ at vnder Antichristen / skulde
vere

vere en Vredens tid / oe saadan
Drøffuelse / som aldrig haffuer veret
paa Jorden. Oc S: Paulus / som 2. Thes: 2.
tager sin Spaadom aff samme sted
vdi Daniele / siger oc saa / at Gud skal
bliffue vred / oe lade krafftig Vildfas
relse komme / for den skyld / at mand
icke haffuer / met lyst / anammet
Sandhed til Salighed.

Kiere lad oss ansee vore / det er /
Christenhedens Historier. Vnder
Constantio / Constantini Søn / vaare
Guds vrede saa stor / at de Kettere
som kaldis Arriani, indehaffde alle
Kircker i Verden / saa nar som to /
Oc samme tid vaare dog de Arrianer
selff Bisper / lærde / fromme / ærlige oc
flitige Vænd for Verden. Huorles
dis skulde det da kunde lade vnder
Paffuedømmet / huor ingen Bisp sit
Embedede enten bruger eller bruge
kand / men leffue alle som Suin / oc
paa Epicuri vijs / Der maa det dog
aldelis høre Dieffuelen til.

R v

Huor

Arriani,
de Ket-
tere.

Huor for de alendige oc forstocke
de Passue asel/ meget mindre forstaa/
huad enten Gud eller Kircken er/ end
en Ro eller it Suin sig der paa for-
staa. Kircken er en høy / dyb oc for-
borgen Ting/ at hende ingen kiende
eller see land / vden alene paa Daas-
ben/ Sacramentet/ oc Ordet / maa
mand fatte oc tro hende. Menniske
Lardom/ Ceremonier / ragede Kro-
ner/ lange Klader / Biscops Hatte/
oc det hele Passuelige Praal / spør
icke/vden langt fra Kircken / hen ind
vdi Hellsfuede/saa langt er det fra/ at
det skulde vere de Tegn / mand skulde
kunde kiende Kircken paa. Thi til
Kircken høre oc saa nøgne Børn/
Mand/ Quinde/ Bonde/ Borgere/
som dog icke haffue enten Krone/
Biscops Hat / oc ey
Messelader
paa.

Sorstal

Forstkæl paa
den ratte oc falske
Kircke.

DER maatte nu Pa-
pisterne (maa vel stee)
begære/ Ja de ville mee
maet haffue det saa / at
mand skulde lide oc holde / saadanne
deris ny Kirckis / ny Article / hoss oc
met den gamle Kirckis gamle Ar-
ticle. Ville wi icke / da ville de gipre
off til Kattere oc Lifflese. Thi det
Asen Passuen / er saadant it groffe ^{Menis}
Asen / at hand icke vil lare sig til at ^{ste lare}
gipre forskæl ^{dom gies} inellem Guds ord oc ^{der hos}
Wenniste Lardom / Men holder beg- ^{Papister}
ge lige gaat at vere. Det beuise de der ^{lige saa}
met / at de nu offte haffue taget sig fo- ^{meget}
re / at fordrage oc forlige sig met off- ^{som}
haffue stillet sig saa / som de vilde no- ^{Guds}
get efterlade / saa skulde wi oc giffue ^{ord.}
noget

noget effter / oc saaledis paa begge si-
der bliffue samdirectige. Huilcket dog
oc saa aldrig vaar deris alffuere / oc
haffue intet andet efftersøgt der met/
end at stilie off at / oc giøre splid
iblant off.

Papister, Dog kand mand der aff saa meget
see oc formercke / at de som ratte An-
tichristiske Guds bespaattere / haffue
sat oc ophøyet sig offuer Gud / oc
haffue den Tancke / at saa lenge de
ville / saa lenge skal Eardommen vere
rat / Men naar de icke lenger ville /
skal hun icke lenger vere rat. Thi de
ville io haffue maect noget at effterlade
eller icke effter at lade. Oc saa som de
mage det / saa skulle wi tage det an for
gaat. Tilbiude off saadan en lastelig
Wyskhed / oc det saa wbluelige / vden
alt Skin oc Skiul / gantske obenbare /
huor met de selff robe sig / at de icke
nu haffue nogen forslagen oc trersl
Dieffuel som dennem rider / som de
vel haffde nogle hundrede Aar siden /
Men saadan en gribelig Tølpel oc
grossoff

grossoff Die
icke lenger
Thi
de / oc er d
giffue de
Menistke
lige mege
effterlade
Gud selff
kand giøre
hans Ord
huem det
de / hand
Gud selff
icke end f
som hand
Ord / den a
saar sig oc
Christ (som
Douel sig
ophøyer / e
dømmet.
Huor
met saadan
ne grossoff

groff Dieffuel / som for Arrighed sig
icke lenger kand skiule oc dölle.

Thi i det de sig tilbiude at efterla:
de / oc ere disligeste aff oss begierendis /
giffue de tilkiende / at Guds ord oc
Menniske lardom gielder denne alle
lige meget. Kiere ia / Guds ord at ^{Guds ord}
effterlade eller omskiffte / staar icke ^{at effter}
Gud selff til at givre. Thi hand icke ^{lade eller}
kand givre sig selff til en Egnere / oc ^{foruende,}
hans Ord bliffuer euindelige. Men
huem det skal omskiffte eller efterla:
de / hand maa haffue høyre mact end
Gud selff haffuer. Thi hand haffde
icke end forandret Mose Low / der
som hand icke haffde loffuet vdi sit
Ord / den at forandre. Det vnder
staar sig oc ingē / vden den rette Anti
christ (som Daniel i det tolfte / oc 6:
Pouel siger) huilcken sig offuer Gud
ophøyer / oc er ved Nassn / Passues
dømmet.

Huor effter skal mand nu handle
met saadanne Golt / ia met saadan
ne groffue oc store Usen / som mene at
Guds

Guds ord er it Nør / som for Veyree
suinger hid oc did / oc for den ting
som de haffue maect vdooffuer. Eller
(huilcket de meget mere mene) at det
er en Regnepending / huilcken effter
deris fordrinde Moduillighed maa
gielde/effter som de hannem optage/
eller legge hannem paa Linien. Saa
rat vel forstaa de huad Kircken er.
Ja ret met dette samme beuise de/
at de høyselige foracte Gud oc hans
Ord/oc det end mere er / satte sig off-
uer Gud / oc kunde derfor icke vere
hans Kircke.

Jeg vil nu tale met vore egne/
Thi haffue de Passue Vsel / de Knubbe
oc Stene / er ingen Fornufft / ingen
Stun/oc ingen Hprelse. Den helli-
ge christelige Kircke / er icke noget
Nør eller Regnepending. Ney / hun
er icke wstadig / oc hun gissuer intet
effter / saa som den Dieffuels Brud/
den Passuelige Kircke / huilcken (lis-
geruis som den der bryder sit Ectes-
skab) mener hun haffuer icke behoff/
at

at bliffue stadig hos sin Ecte Hofbon-
de / men at hun vel maa vere noget
wftadig / efterlade / oc affgiffue / saa
som hendis Horciagere det vil haffue.
Men hun er (figer S: Pouel) en L. Tim: 3.
Sandhes Pillere oc Grunduaal/
hun ftaar fast (figer hand) oc er en
Grundfæfte oc fæfter Grund / der til
met icke en falſk eller lopyactig
Grund / men er en Sandheds grund/
liuer oc bedrager icke / gaar icke om
met Lpyen. Men alt det ſom er w-
ftadigt eller tuiffactigt / det kand in-
gen Sandhed vere.

De huor til vaare en Guds Kir-
cke nyttig eller fornøden paa Jor-
den / naar hun vilde vere wftadig el-
ler wiff i ſine Ord / oc huor dag ſkic-
ke noget nyt / nu paaliuſe it / nu aff-
liuſe it andet : Ja / huor til vaare ſaas-
dan en Gud nyttig / den off vilde læ-
re ſaadant Tuiffel oc Vancelmodig-
hed : Saa ſom Papifterne deris Papiftere
nis Theo-
logia
Theologia lærer / at mand ſkal tuiffle
paa Guds naade / huor om anden-
ſteds

steds nocksommelige er screffuet. Thi
det Papisterne skønt haaffde vundet i
alle andre Sager / saa ere de dog i
dette Hoffuetsstycke offueruundne / at
de lære / at mand skal tuißle paa
Guds naade / vden wi ere tilforn
vardige nock / formedelst vor egen
Guldgißrelse / eller Guds Helgens
fortieniste oc Forbøn. Som deris
egne Bøger giffue tilkiende / saa oc
deris Bress oc Segl / Kloster / Stift /
oc end i dag deris Kroner oc Messer.

Men effterdi de det lære / oc staa
paa deris Gierninger / oc i tuißl / som
de ey heller andet kunde : Da er det
viß / at de maa vere Dießuelens Kir-
cke. Thi der icke kand vere andre
veye end disse tuende : Den ene / som
sig forlader paa Guds naade / Den
anden / som bygger paa vore Gier-
ninger oc fortieniste. Den første er
den gamle Kirckis / oc alle Patriar-
chers oc Apostilers vey / som Scriff-
ten beuifer. Den anden er Passuens
oc hans Kirckis / det kand ingen / icke
end

Vey til
Saligh-
hed.

end H: M: eller alle Dieffle self
benecte. Der til ere vidne / som offte
sagt er / Bøgger / Buller / Segl / Bress /
Stifte / Kloster / at mand kand det
beuise for all Verden.

Nu er oc S: Peder forhaanden /
Actor: 4: Der er intet andet Naffn Actor: 4.
giffuet / ved huilket wi kunde bliffue
salige / vden Jesus Christus alene.
Der imod siger den Røttekonge i
Rom: Ney icke saa / men der ere
mange andre Naffn / ved huilcke
Mennisker skulle bliffue salige / oc
synderlige mit Naffn / oc siden alle de
ieg vil / S: Franciscus, Dominicus
oc alle egne Gierninger / som bore
mig Pendinge hiem / oc legge mig
Konger oc Kersere til mine Gødder.
Der vdi er Hellighed oc Salighed /
Christus er icke nu lenger nyttig eller
sornøden.

MEN / igien til vor Sag at Christi
komme / at Christi Kircke icke ^{kircke lig}
bliuer eller bedrager / det maa ^{der ingen}
de selff bekiende / vden all deris Tack / ^{der ingen}
L ^{ler falske} ^{Lærdom.}
huort

huort ville de ellers hen : De maa
 selff siſſe / at hun er en Klippe / Math :
 Math: 16. 16 / huor imod Hellsuedis porte ſig
 intet formaa. Eller ſom S: Paulus
 1. Tim. 3.
 det gloſerer oc forklarar / en Sands
 heds Pillerer oc Grunduaal. At de
 ſaadant (ſiger ieg) bekiende / vide wi
 dennem derfor ingen Tact. Saa ſi
 ge oc vore Trois Artickel / at der er
 en hellig chriſtelig Kircke. Oc S :
 1. Cor: 3. Pouel 1. Cor: 3. Guds Tempel er
 helligt / det ere i / Men huem ſom for
 darffuer Guds Tempel / den vil
 Gud fordarffue. Derfor land eller
 maa / den hellige Kircke ingelunde liſ
 de nogen Eghen eller falſt Lærdom /
 Men hun ſkal lare idel helligt oc ſans
 drue Ord / det er Guds ord alene.
 Oc det ſom hun lærer en eniſte Eghen /
 da er hun ſtrar affgudift oc Dieffues
 lens Horekircke.

Israels
 Kongers
 Guds tie
 niſte.

Huad hialp det Kongerne aff
 Iſrael / at de berømmede ſig / Sigen
 dis / at de tiente den Israels Gud /
 ſom haſſde ført dennem vdaſſ Egip
 ti
 land.

land. Der met naffngaffue de oc
meente den ratte Gud oc deris For-
fædris Gud / hulde oc den gantste
Mose Low. Men fordi de ocsaa der
hos ærede deris Kaffue oc Baal / el-
ler stiftede der met aff menniskelig
Gudelighed / egen ny Gudstieniste/
den ratte Gud til ære/derfor vaar det
altsammen forgaffuis. Thi Guds
forbud vaar der imod : Du skalt in-
gen anden Gud haffue / vden mig.

De Moses Deut: 4. oc 12. haffs Deut: 4.
uer hart forbødet / at de icke skulde tas oc 12.
ge sig noget nyt / ey noget andet eller
eget for Hender / De sagde: Huad ieg
biuder dig det skalt du giøre. Du skalt
intet tage der fra / oc intet legge der
til. Item / Du skalt icke vige der fra /
enten til den venstre / eller til den hø-
re Haand. Det er / giøre det huercken
varre eller badre / huercken effterlade
eller omuende. Der aff kommer / det
wi altid lase i Propheterne / at de
straffe Kongerne / Presterne oc Fols-
ket / at de altid optencke ny Deye / oc
L ij icke

icke bliffue paa denne Vey / oc eniste
Bane.

Den ems-
te Vey
til Saligi-
hed / er
Guds
ord.

Psalm: 119.

2. Pet. 1.

I hi huad som vdraader til side/
fra Guds ord / huilket alene er Vey-
en (som hand siger : Jeg er Veyen/
Sandhed oc Liffuet) det maa skinne/
oc siunis saa gaat oc skont som det
kand / saa er det dog vist Bildfarelse/
Løyen oc Døden. I hi det er vden
for Guds ord / det er / vden Vey/
Sandhed oc Liffuet. Huad haffde
wi oc Ordet behoff / naar wi selff kun-
de søge oss Veye op / det foruden :
Men Ordet er alene vore Fødders
Lius / oc vore Veyis skin / som liuser
i denne mørcke Stad / som er denne
Verden. Som S : Petrus siger :
Huemsomhelst icke stedse oc slitelige
haffuer sine Dyne paa det / huore
kand hand gaa andensteds hen / end
vdi Mørcket / effterdi wi haffue Liuset
i Mørcket / at wi der effter skulle rette
oss / i det Mørcke.

Ad der oss nu acte / alle de ny Styes
fer effter hinanden / som ere opkom-
ne i

ne i Passuens ny Kircke / da skulle wi ^{ty sty}
befinde / at de alle ere foruden Guds ^{der i}
ord / det er / vden Bey / Sandhed oc ^{Passuens}
Liff / opdictede enten aff menniskelige ^{de.}
Gudelighed oc gode tycke / eller aff
Passuens arrsige Skalkactighed.
Derfor / lige som Passuens Kircke er
fuld aff Afflad / egen Fortieniste /
Brøderskab / Helgens tieniste / Munn-
ckeri / Messer / Syllistegigrelse / oc an-
dre saadanne Stycker (som wi her
offuen haffue opregnet) som Guds
tieniste skal vere : Da er hun met det
samme fuld aff Bildfarelse / Løyen /
Affguder / Vantro / Mord / oc (i en
Sum at sige) fuld aff alle Diefflis
Kircke. Thi de kunde icke sige / at
Guds ord lærer saadanne Stycker.

Nu effterdi de maa bekiende / at ^{Kirken}
den hellige christelige Kircke maa vere ^{hans icke}
re hellig / oc Sandheds grund vden ^{sare vild.}
Løyen oc Bildfarelse / Quia Ecclesia
non potest errare : Da maa de met
det samme bekiende / at de saadan en
hellig Kircke icke ere eller vere kunde /
L iij effters

effterdi de ere fulde aff saadan grue-
lig Bildfarelse/ Løyen oc Affguderi.
Men ere den ratte forløbne / affaldis-
ge / oc skendige Dieffuels Hore/
Som hun oc hannem / i saadan
gruelig Løyen/tiener oc effterfølger.
MEN nu maatte it gaathiertige
(som mand siger) Renniske si-
ge: Kunde det da skade noget / om
mand behulde Guds ord / oc lode disse
Stykker / alle / eller de som lidis / kun-
de dog oesaa bliffue: Der til suarer
ieg: De maa vel kaldis godhiertige/
Men de ere i Hierterne vildfarendis
oc forførde. Thi du hører / at det icke
kand vere / at mand skal lare noget
andet hos Guds ord / tiene nogen an-
den end Gud / optende noget andet
Lius / hos dette som Gud i Mørket
haffuer opsat. Det er visselige intet
andet / end som en aff de Løster / mand
seer om Ratten / oc end idel Foruil-
delse / det icke end vaare vden it eniste
Stykke.

Thi

Thi Kircken huercken skal oc en
kand lare Løpen oc Bildfarelse / icke
end vdi ic eniste Stycke. Larer hun
end Løpen / saa er det altsammen
salskt / som Christus siger Luca II:
See til / at Liuset er icke Mørckhed i
dig. Naar dit Liff er nu altsammen
lius / at det icke haffuer noget stycke
aff Mørcket / saa bliffuer det lius alts
sammen. Det er io saa meget sagt :
Her maa vere lius altsammen / oc ins
tet Stycke aff Mørcket vere der hos.
Idel Guds ord oc Sandhed / oc ino
gen Bildfarelse eller Løpen maa Kirs
cken lare / Oc huorledis kand det an
det vere : effterdi Guds Mund er
Kirckens Mund. Oc atter igien :

Kand Gud io icke liue / saa
kand Kircken icke

heller.

E liij

Forstal

Forſkæl imel- lem Lærdommen oc Læffnedet.

Et er vel ſant / at den
hellige Kircke / effter Læff-
nedet at regne / icke er v-
den Synd / ſom hun i Sa-
der vor bekiender / Der hun ſiger :
1. Iohan. 1. Forlad off vor ſkyld. Oc 1. Johan : 1:
Der ſom wi ſige / wi haſſue icke
Synd / da liue wi / oc giøre Gud til
en Løgnere / ſom kalder off alle Syn-
dere / Rom : 3. Pſal : 14. oc 51. Men
Lærdommen maa ingelunde vere
Synd eller ſtraffelig. Oc hun hører
icke til Fader vor / huor wi ſige : For-
lad off vor ſkyld. Thi hun er icke aff
vore Gierninger / men Guds eget
Ord / ſom icke kand ſynde eller giøre
vrat.

Thi

Thi en Predickere/ er hand ellers
en rat Predickere/ maa icke saa pre-
dicke / at hand skal bede om / oc søge
Synds forladelse / naar hand haff-
uer vdpredicket. Men hand skal sige
met Jeremia/ oc berømme sig: *Hæc dicit* Jerem: 17.
re/ du veedst at huis aff Mund er vds-
ganget/ er rat oc dig behageligt. Ja
hand skal kunde met S: Paulo / met
alle Apostler oc Propheter traadseli-
ge sige: *Hæc dixit Dominus*, det *Hæc dixit*
haffuer Gud selff sagt. Et iterum, *Dominus.*
Jeg haffuer veret en Jesu Christi
Apostel oc Prophete i denne Predi-
cken.

Vdi Denne Part er icke forngs-
den/ Ja icke gaat at bede Synds for-
ladelse / som den der wrat haffuer
lart. Thi det er Guds oc icke mit
Ord/ saa at Gud her intet skal eller
kand forlade/ men stadfæste/ loffue oc
krone det/ Oc sige: Du haffuer rat
lart/ thi ieg haffuer tallet igiennem
dig/ oc det er mit Ord. Men huem
saadant icke kand rose om sin Predi-
cken/
L v

cken / hand maa vel lade sin Predi-
cken betemme. Thi hand liuer visseli-
ge / oc bespaatter Gud.

Skulde Ordet vere Synd eller
Wræt / huor effter skulde da Lessnes
det / eller huor effter kunde det da ræts
te sig : Da vilde visselige den ene
Blinde lede den anden / oc baade fals-
de i Grassuen. Der som en Rattes
snor / eller Vinkelmaade er kraaget /
huad kunde da Handuærcksmanden
arbeide der effter : En Bucht / vilde
da giøre mange / vden ende oc maa-
de. Derfaare siger ieg / kand vel Less-
nedet / synde oc vere wrætferdigt / som
det oc er (Gud bedre det) aliformes
get wrætferdigt. Men Lardommen
maa vere traadræt oc viss / vden all
Synd. Der for / skal vdi Kircken / in-
tet andet predickis / vden det viffe-
reene / oc eniste Guds ord. Slar det
feyl / saa er det icke lenger Kircken /
men Dieffuels Schole. Ligeruis som
en from Dannequinde (som Prophe-
terne dette Exempel idelige bruge)
maa

Kircken
lærer alle
de Guds
ord.

maa intet andet høre/ end sin Wands
ord/ i Huset oc i Sengen. Hører hun
en andens Ord/ som icke hører til hen-
dis Wands Seng/ da er hun visseli-
ge en Hore.

Dette seer nu altsammen der hen/
at Kircken skal lære Guds ord alene/
oc vere viss paa det. Thi der met ale-
ne er hun Sandheds Grund oc Pils-
lere/ bygt paa Klippen/ oc kaldis hel-
lig oc wstraffelig. Oc det er det mand
almindelige siger/ oc end rattelige oc
vel: Kircken kand icke fare vild. Thi Kircken
Guds ord som hun lærer/ kand icke
fare vild. Men huad anderledis læ-
ris/ oc haffuer noget twissl met sig/
om det er Guds ord/ det kand icke ve-
re Kirckens/ men maa endelige vere
Dieffuels Lardom/ Løyn oc Affgus-
deri. Thi Dieffuelen/ effterdi hand
er en Løynere oc Løynens Fader/ da
kand hand icke sige: Det siger Gud.
Men som Christus siger/ Johannis
8: Ex proprijs, Aff sig selff maa hand
tale/ det er/ linge. Saa maa oc alle
hans

Kircken
kand icke
fare vild.

lohan: 8.

hans Børn tale vdaß sig selff / vden
Guds ord/ det er liuge.

SE nu her / kiere Ven / huad det
maa vere en vnderlig Ting / wi
som visselige lære Guds ord / ere saa
blødhierlige / oc aff stor ydmynghed
ere wi saa bluffardige/ at wi icke giers
ne berømme oss / at wi ere Guds Kir
cke/ Guds vidne / Tienere / oc hans
Predickere/ oc at Gud taler igiennem
oss/ dog wi det visselige ere/ effterdi wi
foruist haffue Guds ord / oc lære det.
Denne Bluffardighed kommer der
aff/ at wi aluerlige tro / at Guds ord
er saadan en herlig Maestatis ting/
at wi bekiende oss gantste wuærdige/
at saadan stor Ting skal bliffue taleet
oc giort formedelst oss / som endnu
leffue i Riigd oc Blod.

Men voris Bederpart/ Dieffue
len / Papisterne / Suermere oc all
Verden/ de ere frimodige oc wforfar
dede/ taare dristelige sige fra sig aff
stor Hellighed : Her er Gud / wi ere
Guds Kircke/ Tienere/ Propheten oc
Guds

falske
prophet
ters art.

Guds Ape
Prophet
ydmynghed
haffue altid
i den rette
sikkerhed i
haffue alti
Tegen oc
Passuens D
der paa.

Dette er
juilken skal
som kaldes d
miste Guds
formengelse
daglige effter
u/reense oc h
uagantiske re
denne Mad
leffuer. Do
sæls oc h
Sierning/ c
lege / aff de
ide videre fo
lighed io me

Guds Apostler / som oc alle falske
Propheter altid hassue giort. Men
Ydmyghed oc Fryet / met Guds ord/
hassuer altid veret det rette Tegen/
til den rette Kircke. Dierffhed / Bals
styrighed i Menniske gudelighed/
hassuer altid veret Diefflenis rette
Tegen oc Mercke. Som mand oc i
Passuens Drecket / maa tage oc føle
der paa.

Dette er sagt om Lærdommen/
hvilken skal oc maa vere reen oc pur/
som kaldis det gode / salige / hellige oc
eniste Guds ord / foruden all tilsat oc
formengelse. Men Læffnedet / som
daglige effter Lærdommen skulde rets
te / reense oc helliggigre sig / er icke end
nu gantse reent oc helligt / saa lenge
denne Madickesack / Risd oc Blod
leffuer. Dog effterdi hand er i reens
selsens oc helliggigrelsens Værck oc
Gierning / oc lader sig stedse hielpe oc
læge / aff den rette Samaritan / oc
icke videre fordærffuer sig vdi Bræns
lighed io meer oc meer : Da bliffuer
det

Samaritan,
Lucæ io.

det naadelige for Ordens skyld / ved
huilket hand lader sig lage oc reense/
huldet hannem til gode / skenkt oc til-
giffuet / at hand skal oc maa kaldis
reen at vere. Thi den hellige christes
lige Kircke / bliffuer for sit Rige oc
Blods skyld/ icke kaldet nogen Hore/
effterdi hun holder sig reenlige oc fast
ved Ordet / som er hendis Helligdom /
oc bliffuer hart der ved. Christus sis
Iohan: 15. ger Johan: 17: Vere reene / icke for
eders egen skyld / men for det Ords
skyld / som ieg haaffuer talet til eder.

Ordens
hellighed
oc Lær-
dommens
reenhed.

Lærdoms
mens w
reenhed.

Thi Ordens hellighed oc Lærdom-
mens reenhed / er saa mechtig oc viss / at
det end Judas / Caiphas / Pilatus /
Passuen oc Dieffuelen selff / det pres-
dickede / eller rattelige døbte (foruden
tilsat / reent oc rat) da bleffue dog det
ratte reene Ord / oc den ratte hellige
Daab / hørt oc anammet. Der skal
dog altid vere Hycklere / oc falske
Christne vdi Kircken / oc en Judas
iblant Apostlene. Tuert imod er
Lærdommens wreenhed / som icke er
Guds

Guds ord /
saadan en
det end E
Himmelen
dog forhand
Der for k
lere / eller
ike vere el
den fyrste
ike alene in
Kircken maa
om det er hin
Lærdommen
luse oc stin
leffnedet de
Saadan
begyndelsen
De ere aff os
skab. De /
oc Ecclesia
merito, oc a
aff mand h
ike alle ere
for Christen
sua langt /

Guds ord / eller er vden Guds ord/
saadan en forgifftig ond Ting / at
det end S: Petrus / ia en Engel aff
Himmelen den predickede/saa er hun
dog forbandet. Galat: 1.

Der for kunde falske Lærere oc Dø-
bere/ eller falske Sacramentmestere/
icke vere eller bliffue vdi Kircken/ som
den første Psalme siger. Thi de gire
icke alene imod. Leffnedet (huilcket
Kircken maa lade skee / besynderlige
om det er himmeligt) men oc saa imod
Lærdommen/ huilcken obenbare skal
liuse oc skinne / at mand kand rette
Leffnedet der efter.

Saadant haffuer mand lært fra 1. Iohann: 2:
begyndelsen/ Som S: Hans siger:
De ere aff oss/ dog icke aff vort Sel-
skab. Oc / In Ecclesia sunt, sed non
de Ecclesia. Item/ numero sed non
merito, oc andet saadant mere. Huor
aff mand haffuer dette Forskal/ at de
icke alle ere Christne / som holde sig
for Christne. Men naar det kommer
saa langt/ at mand bliffuer wens om
Lær-
De ere
icke alle
Christne/
som haff-
ue Lær-
net,

Lærdömen/da gaa de i to hobe. Veda
finder det sig/huilde de ratte Christo
ne ere/Som ere de/som hæffue Guds
ord reent oc fine. Det maa dens
ne gang vere sagt/om
den ratte Kircke,

Om Kircker= nis Gods tilbage at giffue.

DER som Papisterne
nu ville eller kunde beuis
se/ at de ere den ratte hel
lige Kircke / oc at de icke
hæffue oc holde/eller hæffue lært/nog
le aff den ny Horekirckis her offuen
fortalde Artickler eller Fund: Eller
at vore Artickler / icke ere den ratte
gamle Kirckis Artickler / oc wi huer
cken

Den haffue paa fundet eller opdicet:
Da maa wi vel bekiende / at wi ere
Kattere oc affaldige. Der som de det
oc icke beuise / da maa de tuert om
igien oesaa bekiende / at de ere den
ratte Dieffuels Horekircke / som er
forløben fra Christo sin Herre / oc
haffuer ladet Dieffuelen gicre skam
aff sig / formedelst anden ny Lardom.
Dette / acter ieg / skulde vere vist oc
fast / der som Iyder eller Hedninge /
eller ihuad det er / som haffuer men-
niskelig Fornufft / skulde dømme off
imellem.

Ere de icke Kircken / men Dieff-
uelens Hore / som icke er bleffuen hos
Christum : Da er det grundelige oc
veldelige besluttet / at de icke skulle in-
dehaffue oc besidde Kirckegodset / mes-
get mindre bør dennem at oprøre
denne Trætte (huor met de her til
dags haffue bemødet Kysere oc Kon-
geriger) at mand skulde indsatte den-
nem i vore Landskab igien / oc giffue
dennem Kirckegodset igien. Thidde
M er li

er lige saadant / som Diefflene / om de
vilde begiere aff Englene / at de skulde
satte dennem ind i Himmelen igien /
dog de vide oc bekiende / at de ere icke
bleffne Guds Engle / men bleffne til
Guds Ziender / som høre hen i Helff-
uedis Jld. Eller oc (om Menniske
at tale) er det at ligne ved en Tyff
eller Røffuere / som vilde kreffue paa
de Vendinge eller det Guds / som hand
haffde stollet oc røffuet / oc hannem
vaar igien affiaget / oc nu i Rätte
lagt / eller de rette Arffuinge igien
giffuet / De lade sig høre / at der som
det icke skede / da vilde hand H. M.
aff sig.

Men effterdi de / som tilforn haff-
de giort sig til øffuerste Dommere vdi
Sagen / nu ere bleffne til den ene
Part som gaar i Rätte / oc der for des
ris Dom / i alle Rätte intet gielder / ey
mere end vor Dom / som ere den an-
den Part / gielder hos dennem. Der
for / oc effterdi ingen anden Domme-
re paa Jorden er i den Sag / da maa
wi

vi saa lade det bliffue / oc forbie den
rette Dommere. Men ellers/der som
nogen Dommere vaare paa Jorden
at finde i denne Sag / da vilde der
paa saadan en Dom/ at de (hin an-
den part) icke alene ingen Restitu-
tion oc Igiengiffte met Rette haaffde
paa at esse/ men vaare varde/at mäd
skulde fordriffue dennem aff Verden/
oc ved dennem skulde mand gigre som
Kong Jehu gjorde ved de Baaliter/
oc som Kong Josias gjorde ved Pres-
sterne vdi Samaria/oc Bethel. Thi
de ere (som her offuen er beuist) for
Gud / oc effter den hellige Scrifftis
Dom / den rette mordere Kule oc
Dieffuels Hore. Der følger da eff-
ter/at de Kirckenis Guds/det er/Den
arme Christenheds Guds til sig haaf-
ue reffuet/ som de allerstørste Kircke-
reffuere oc Guds Tjuffue/oc dennem
endnu met traaghighed indehaaffue/ oc
end ydermere offuer all sin Skade/
hende forfølge paa Liff oc Pre/hende
timelige oc euiglige at fordarffue.

M ij

Thi

4. Reg. 10.
Item 23.

Thi det kand it Barn paa sin Nar/
ia vel en groff Nar forstaa / oc telle
det paa sine Fingre (enddog det Esel
Passuen/ oc hans fordognde Hob in-
tet ville forstaa) at de lofflige frem-
sarne Keyserer / Fyrster / Herrer / oc
gaar Folt / vden alt tviissl / icke saa
haffue meent / oc ey veret deris vilie /
at de skulde haffue hengissuet deris
Guds/der met at gigre idel Dieffuels
Horer / oc idelt Affguderer der met at
stiffte / smykke oc are. Meget mindre
at de der met vilde opelske eller oppes-
holde Sialemordere Kirckebrydere
eller Guds Tysfue / men at oppeholde
Kircker oc Scholer / det er / Guds hellig-
ge Ord / Previcke Embedet / oc anden
Gudstieniste / Theologos / Sogne-
prester / Predickere / oc der hos sat-
tigt Folt / Encker / Faderlige Børn
oc sinde Folt / Gud til loff oc are.

Kircke/
gods.

Fordi det er icke Morderegods / Ho-
regods / Gudsbespaatteris gods /
H: M: Gods eller Diefflegods / men
kaldis oc er Kirckegods. Huilcket dog
paa

paa sin Aar/
skaa / oc tille
ddog det Egl
inde Hobm
lofflige frem
/ Herer / oc
tuiff / icke saa
eret deris vilie/
engiffuet deris
idel Dieffuels
wari det met at
Mogt mindet
opplet eller opp
re Kirckens
ten at oppgode
det er Guds hel
mbet / oc and
elagos / Ege
/ oc det hos sin
Faderlige Guds
al leff oc are
ordet gods / Ho
atteris gods / men
Hulckedag
paa

paa denne Dag / icke alene aff de
aandelige Dieffuels Horer / i den
Passuelige mordere Kule / paa det
skendeligste / formedelst Simoni oc
allehaande Woyd figbis / selgis / stas
lis / roffuis oc fortaris : men ocsaa aff
legemlige Horer oc Skatke / paa det
allervblueligste forpralis oc forslams
pampis / meget stemmeligere end det
skede vdi Sodoma oc Gomorrha.
Saa at de icke giffue en fattig Pres
stemand / Pebling eller it arme Mens
nisse / en Pending til hielp oc bistand.
Gordi de ere oc icke varde / at de skulde
giore saadan en god Gierning / ihuor
ringe hun fand vere. Men i den sted /
som rette forbistrede Epicurer / bes
spaatte de / oc belec Gud selff / hans
Ord oc hans Kircke. Ja / det er den
skone hellige Kircke / som end torde be
romme sig / at de ere hellige / oc atte
Kirckens Gods at vere deris eget / oc
este paa igiengiffuelse. Men hand
skal icke lenge bliffue borte / som skal
giffue saadanne fortuiffede / moduils

M iij lige

lige Bespaattere/oc rasendis Morde-
re/deris rette Restitution oc Igiens-
giffuelse.

I.
Papister/
nis vido/
nesbyro/
off til vi-
lie oc den-
nem unod.

MEN i midler Tid/Effterdi wi
vingen Dommere haffue paa
Jorden/ vden Gud selff i sin
hellige Scrifte / som er pffuerste
Dommere i alle Sager: Da ville wi
dissimellem bruge Papisternis egen
Dom oc Beuifning imod denneim
selff/oc off til baste.

Hertug Jergen (met vsalig hu-
kommelse) Sagde / at hannem
vaar vel vitterligt/at der vaare man-
gehaande Misbrug i Kircken indfor-
de. Men at en enstig Munc / skulde
komme her for aff it Hul / oc tage sig
en Reformation fore/ det vaare icke
at lide. Nu vel / den bekiender (vden
tuiffel icke alene) at eders Kircke er
fuld aff Misbrug/ Det er saa meget
sagt/ at det icke er den rette reene Kir-
cke. Thi den skal vere hellig oc reen/
vden alt Mang oc Beblandelse / end
at sige/ vden all Misbrug. Thi saa
figer

figer vor Tro: Jeg troer en hellig
christelig Kircke.

Der foruden/haffue oc i paa eders
Side/allesammen/paa Nigsdagen til
Augsburg/ bedet Kerseren / at hand
vilde bestille hos Passuen/at hand in-
tet Afflad mere skulde sende i Tydsk Afflad.
land/ effterdi det vaar nu kommet i
foracting. Her bekiende i selff/at Aff-
ladet er en foractig Ting / det er en
Misbrug / oc it Affguderi. Thi der
som i det hulde for ret oc gaat / oc en
reen Gudstieniste/kunde i met en god
Samuittighed det icke foracte / eller
begære/at det maatte nedleggis. Her
beuise eders Samuittighed ved
eders egne Ord / at eders Kircke er it
Affgudehus/ oc at hun er wreen / oc
met sit falske bedragelige Afflad/som
intet er vart/haffuer tient/icke Gud/
men Dieffuelen.

For det tredie / sagde sammesteds
Cardinalen aff Wrens / Huad ville
wi meget disputere / de haffue en Ar-
tikel / huilcken wi vide oc kunde icke

M iiii

benees

Preſte
geſſer
maal.

benecte/ at hand io er ret / ſom er om
Ectekab / kunde wi hannem dog icke
vedtage. Oc det hand aff Menz det
end aldrig haſſde ſagt/ da ere i ſelf nu
met tiden ſaa offueruundne/ at man
ge aff eder/ ſom de baſte ville være/ det
obenbarlige bekiende. Sig mig nu/
ment du at det er en ringe Dieffuels
Hore/ ſom ſaadan en forſkræckelig
Artickel (det er ſaadan en Affgud)
ſat/ ſtiſſet/ lært/ æret oc affhuldet haſſe
uer/ i ſin Kircke: at mand Guds gier
ning/ Ordning oc Beſignelle ſkulde
fordømme/ forbande/ oc holde det for
en allerſørſte Synd / Skulde vel
Dieffuelen/ ſom er Guds Fiende/ kun
de ſtiſſte noget der kunde vere verre/
naar hand noget vilde ſtiſſte / ſom
Gud ſkulde vere imod :

Huorledis kunde eders Kircke vere
hellig/ met ſaadan en Bederſtygges
lighed/ der ſom i ſkønt alle haſſde leſſe
uet ſom kyske Zomfruer / oc dog der
hos tient ſaadanne Affguder. Thi
Gud haſſde eder det forbødet/ ſom en
Dieff

Dieffuelen
Oc ſelf nu
oc Hellig
i eders Kir
i denne S
Rom / D
aandelige
haſſet op
Skam oc
ders hellige
lin / met ha
hed/ ſaa gru
Oc huad
dem ha
begierendis
uet at it ſkul
halet oc op
der/ ad det
ders Kircke
for it Conc
Concilium
ris: Huor
haſſet i G
oc reforme

Dieffuels lærdom / 1. Timothy : 4.
De selff maa i beklage / Huad Fruet
oc Hellighed / denne Affgudstieniste
i eders Kircke haffuer beskaffet. Thi
i denne Sag ere disse Vidnesbyrd :
Rom / Domkirckerne / oc den hele
aandelige Stat / Ja deris Synd
haffuer opsolet Himmell oc Jord met
Skam oc Blodskrig. Huor er her
eders hellige Kircke / som ved Dieffues
len / met saadanne Vederstyggeligh
hed / saa gruelige er giort til en Hore :
Hvud haffue i selff giort : Stundem *Concilium.*
dem haffue i veret it Concilium
begierendis / Stundem haffue i loff
uet at it skulde holdis / Stundem for
halet oc opsat det / Stundem vegret
eder / at det icke maatte holdis. Er
ders Kircke hellig / hui frycter hun da
for it Concilium : Huad haffuer hun
Concilium behoff / eller at reforme
ris : Huorledis er hun hellig / om hun
haffuer it Concilium behoff : Ville i
oc reformere eders Hellighed.

W

Wi for vor skyld haffue aldrig ve-
ret noget Concilium begierendis/ vor
Kircke at reformere. Thi Gud den
hellig Aand haffuer / lang tid siden/
helliggiort vor Kircke ved sit hellige
Ord/ oc vdrenset aff hende alt Pass-
uens Horeri oc Affguderi/ at wi haff-
ue alting helligt/ Gud ske loff. Or-
det reent/ Daaben reen/ Sacramen-
tet reent/ Neglene oc Affløsnungen
reen/ oc alt det som hører til den ratte
Kircke/ det haffue wi helligt oc reent/
vden all Menniske Lardom / Mang
oc Beblandelse / oc all Breenlighed.
Lefnedet (som offuen er sagt) gaar
icke fuldkommelige der effter/ som wi
gjerne saae oc vilde. Huor offuer
Propheter oc Apostler oesaa selff klas-
ge. Thi det hører der hen / som wi
skulle vere de hellige Engle lige.

Men it Concilium begiere wi for
denne Sags skyld / at vor Kircke
skand bliffue forhørt/ oc at vor Lardom
maatte frit komme i Dagen/ paa det/
at eders Horeri i Passuedømmee
maats

maatte
huor m
maatte
ratte hell
Men he
Dieffuel
bakter/ D
Natræffn
kunde lide
imod met a
hed/ at det
Sandhed
oc handlis
Dog fa
sin Siern
mere at sta
i paa det sid
lide det/ me
huor mege
off/ eller g
modige/ a
met saada
Det maa
eders eget

maatte bliffue kynt oc fordømt / oc at
huer mand som er der met forført /
maatte bliffue met off omuent / oc den
rette hellige Kircke der met formeret.
Men her haffue i / oc eders Gud
Dieffuelen icke Snue / i rette Afften-
bæcker / Mulduorper / Bølebonder /
Natrafne / oc Stenugler / som icke
kunde lide Dagen. Men i ere der
imod met all mact / oc met alt Skælf-
hed / at det icke skal komme der til / at
Sandhed maatte vdi Liuset forhøris
oc handlis.

Dog farer oc Gud stedse frem met
sin Gierning / oc kommer Liuset is-
mere at staa imod / io lenger frem / at
i paa det sidste dog skulle nedis til at
lide det / met all Skam oc Skade. Oc
huor meget det kand / enten forstræcke
off / eller giøre eder traadsige oc frimodige /
at i saa feltflyetige sky Liuset
met saadan beneetelse oc fortuilelse :
Det maa eders Samuittighed / oc
eders eget Hierte sige eder.

Effter.

Effterdi nu (siger ieg) at i bekiens
de / som i det oc maa bekiende / huor
dan en wreen Kircke i haffue (ieg tas
ler icke om Lessnedet / men om Lær
dommen) oc i maa bekiende / at i haff
ue saa megen Eghen oc falsk Lærdom /
huilcken i dog icke ville offuergiffue :
Da maa i fremdelis oc saa bekiende /
at i icke ere den hellige / men Dieff
uelens Kircke. De iblant eder ere det
besynderlige de / som saadan Eghen
forsuare / oc ville tuinge Folk at tage
ved den. Fordi de samme vitterlige til
bede Dieffuelen i sine Eghner / effterdi
de bekiende / at de ere vrang oc wre
te Artickler. De det gigre / det ere i oc
eders Selstab / offuen fra Passuen
at begynde / och saa neder at / alles
mand / indtil den naderste Prest oc
Munc. Det er at sige / den rette
Kierne / oc den beste Hob / huilcken i
besynderlige kalde eders Kircke at ves
te / oc der til oc saa de verdslige Stæ
ter / ihuem de oc ere / som ere eders
Anhang / oc holde met eder. Thi de
iblant

iblant eder / som saadant fortryder oe
gior ont / de høre icke til eders Dieff-
uels Lorekircke: Men til vor / det er /
til den gamle / rette oe hellige Kircke.

Ydermere / effterdi wi haffue saa-
dant eders eget Vidnesbyrd oe Dom:
Da kunde i icke skalde oss for Kattere
oe affaldige. Men effterdi wi forlas-
de oe traade saadanne eders bekante
Bederstyggeligheder oe falske Artic-
ler: Maa i giffue oss effter / at wi
haffue ret met at fare / som de der ere
den rette Kircke. De tuert imod / maa
i bekiende / som den rette Dieffuels
Kircke (effterdi at i forsuare den Be-
derstyggelighed / som i selff kiei de
saadant at vere / holde paa den / oe
ville tuinge Jolck der til) at i icke haff-
ue ret til Kirckegodset / det paa at esse /
at mand det som it Spolium oe Kioff
skulde giffue eder det igien. Men at i
som hine rette Gudstyffue oe Kirckes
roffuere ere skyldige / det i endnu haff-
ue at slippe / oe den rette Kircke det at
restituere oe oplade. De det i end vaas-
te dobs

re dobbelt saa wblue som i ere/oc haff-
de dobbelt saa wforffammet en Hos-
restierne oc Dynelad (som Prophe-
terne sige) som sig icke kand skamme:
Da maa i dog selff sige her vdi / at
denne Dom er rat. Fordisaa baade
Tra/Sten/Starn oc Møg vil oms-
sier raabe oc strige imod eder. Thi det
kand dog ingelunde anderledis vere/
end at en fortuifflet Hore/io icke kand
vere nogen ærlig oc tuctig Jomfru.
Der for skal hun oc icke vere nogen
Kircke/ icke haffue offuer nogen Kir-
cke at regiere/oc intet Kirckegods
haffue/ Det er Summen
der paa.

Hvad Gud til-
hører / maa mand ey
giffue Mennisten.

At de videre skalde off alle
for wlydige oc oprørcke/ for den
styld/

skyld / at vore Fyrster icke lyde de
Kensertlige Befalninger oc Bud / vdi
huilcke vore Kircker oc Lardöme for-
dømmis : Vdi den sted berömmis wi
off/ oc tacke Gud/ at hand off naades-
lige haffuer beuaret/ at wi icke ere mee-
der / i saadan en fordömt Lydighed
befundne. Thi det er Gud som off det
forbiuder/ oc siger: Giffuer Kerseren
huad Kerserens er/ oc Gud det Guds
er. Psal: 115: Herren haffuer hand
giffuet Himmelen/ men Jorden Men-
niskens Børn. Himmelen/ eller Him-
merige tagis icke i Forlæning aff Kers-
seren/ oc Gud kand kand icke sigis at
haffue Forlæning aff Kerseren. Men
Kerseren skal oc maa kaldis Guds
Tensmand at vere. Som oc Syrach
siger: Gud haffuer forordineret Her-
skab i alle Land/ Men i Israel er hand
selff Herre. Gud vil selff / oc alene i
Kircken lare oc regere. Dette Regi-
mente haffuer hand aldrig affhendet/
eller fra sig bortgiffuet/ Som den 60.
Psalme siger: Gud taler i sin Helligs-
dom.

Der

Der for i Papister / haffue i vdi
dette stycke om Endighed / icke met oss
at trätte / men met Gud self. De
først maa i foruare oc foruiffe oss / at
wi (som i giøre) maa giffue Keyse-
ren det Gud tilhører. Ellers giøre wi
det ingelunde / men eders Eghen oc
Lasten / tage wi an / met stor Glæde.
Thi der met giffue i oss Vidnesbyrd /
oc bekiende / at wi icke tage fra Gud
det hans er / oc giffue det Keyseren.
Oc saa atboret hielpe i / oss met eders
forgiffelige Eghen vdi Sandhed at be-
rømme / at wi icke leffue vdi eders for-
bandede Endighed.

Thi Gud haffuer forbødet Keyse-
ren / ia alle Engle oc Creatur / at de i
hans Himmerige / det er / vdi hans
Kircke / icke skulle lære noget andet
end hans eget Ord / Som oc S:
Paulus Galat: 1. giør it forfærdeligt
Tordenslag / oc siger: Der som en
Engel aff Himmelen lærde noget
andet / end det som i haffue anammet /
hand vere forbandet. Nu haffue wi
her

her offuer
off den
den er / d
det) Anach
delser / for
ser / met h
oc Dieffue
land huer
Creatur /
bandet / vdi
sig self oc
met S: Pou
gen / oc fo
grund.

Gud ha
ren / oc mere
te / som er J
Guds. Der
ende. Griben
Tige / da re
hans er. I
Guds stold /
det Philip: 2
naar nogen
hand dog i

her offuen opregnet nogle Stycker
aff den wtallige ny Lardom/som an-
den er/ det er (som Paulus her kalder
det) Anathemata, eders ny Forbans-
dels/ Fordømmelser/ Formaledidel-
ser/ met huilcke eders ny Horekirke
oc Dieffuelkirke er opfyldt. Der for
kand huereken Keyser eller noget
Creatur/ tuinge off til saadan en for-
bandet Endighed. Ja/hand skal holde
sig selff oc off der fra / vden hand vil
met S: Pouels Tordensten vere slas-
gen / oc fordømte i Heiffuedis aff-
grund.

Gud haffuer nock befalet Keyse-
ren/oc mere end hand vel kand vdræ-
te/som er Jorderige / det er / Liff oc
Guds. Der met er hans Embede at
ende. Gribet hand videre/ind i Guds
Rige/ da røffuer hand fra Gud huad
hans er. Det kaldis Sacrilegium,
Guds styld/ eller som Paulus kalder
det Philip: 2: Rapinam diuinitatis,
naar nogen vil vere Gud lig/huileket
hand dog icke kand vere / vden hand
N vil

vil røffue sig det til / Thi det land icke
vere giffuet hannem. Til det er icke
vden en eniste Arffuing / hand haffuer
det icke røffuet / eller vilde røffue som
Dieffuelen vilde i Hiimelen / eller som
Adam i Paradis. Men det er hanem
giffuet i Euighed aff Faderen / oc aff
Naturen er det hannem metfædt oc
giffuet.

Thuem de nu ere / som styrcke den
fromme Keyfer Carl her til / eller gige
re det vnder hans Secret / de ere io
faa fromme Diur / som Slangen i
Paradis. Keyseren skal bliffue vnder
Gud / oc tage vare den Deel hannem
er befalet / lige som oc alle Creatur.
Thi Gud vil her / det er / i Kircken /
tale / hand alene / oc ingen anden lide.

Ligeruis som (paa det ieg land
ydermere forklare det) den Ecte Mand
eller Brudgom / land vel mangeslags
Embeder bestille vdi Huset / land kala
de den ene Suend / Keyfere / den an
den Konning / oc land befale dennem
alt sit Guds / den ene Agerlandet / den
anden Vinbierget / oc lige saa met
Fætt /

Fætt /
Behaffue
sig finde
gen / hand
eller Konning
ga Salome
dene Brud
skal Brude
aff noget or
dene. Som
iger : Huen
v Brudgom
Gud / vil oc
ig i Kircken
mdet hge / e
Ord / eller hu
de hans Br
Her vda
n / i Passu
n vdbrette / n
et vere / for
solige Edicte
n. Det gige
lare Christu
Brudfeng
underdanni

det land icke
il det er icke
hand haffuer
re pffue som
len/ eller som
det er hantem
hadren/ oc aff
m meiset oc
om sigede den
ger vil/ eller gige
Secret/ de er in
som Elangm i
skal bliffue vnder
en Deil hannem
de alle Erant.
er er/ i Kintem/
ngen anden lide.
aa det lig land
den Ende Mand
mel mangellags
lolet/ land skal
lere/ den ans
fale dennem
erlandet/ den
lige saa me
Jact/

Jact / Tifferi / Klader / Penbinger oc
Bohaffue. Men ingen Suend lader
sig finde i Kammeret eller Brudescens
gen / huad heller hand heder Keyser
eller Konning. Thi det er Dgden / si
ger Salomon / Prouer: 5. Der bpr
alene Brudgommen at vere. Oc her
skal Bruden icke hpre / eller vide
aff noget ord / vden Brudgommen
alene. Som oc S: Hans Dpberen
siger: Huem Bruden haffuer/ hand
er Brudgommen: Lige saa land icke
Gud/ vil oc ey lide nogen anden hos
sig i Kircken. Der skal mand iniet
andet hpre/ end hannem selff oc hans
Ord/ eller hun skal vere en Hore / oc
icke hans Brud.

Her vdaff land mand nu vel vis
de/ i Passuens Esel/ huad i gigre oc
oc vdrette / naar i skalde off oprerke
at vere/ for den skyid/ at wi de Key
serlige Edicter/ met eder icke ville hol
de. Det gigre i/ at i bekiende / at wi
lade Christum beholde sin Brud oc
Brudesceng reen / som nogle tro oc
vnderdannige Josepher/ oc eller tiene
N ij vde

ude i Huset oc i Gaarden/vdi de En-
beder off ere befalne. De tuere imod
bekende i / at i ere som hine brendens
dis Horesfrere / oc Horkarle / som
synde imod Ecteskab/det er / fordøm-
de Guds røffuere / oc oprørste imod
Himmelen/wille bryde ind i Herrens
Brudekammer / oc giøre hannem
hans Brud til en Hore. Men hand
slar eder met Blindhed/ som dennem
i Sodoma/ at i icke kunde finde Dø-
ren/oc lader eder i den sted finde/ Ho-
rer oc Horkarle / eders lige / de som
eder haffue brut / oc dresseuet Wdyd
met eder / oc fare til Dieffuelen met
eder.

Summa/ fecter oc kiffuer denne
Sag til ende/ Først met Gud / at wi
maa høre oc lære noget andet i Kir-
cken end Guds ord. Item / at eders
opregnede ny Stycker ere Guds ord/
oc at i ere den hellige Kircke / Saa
skulle i haffue rat / oc wi ville gierne
vere lydige. Huor til er det gaat/ at i
lade staa Antecedens, oc skrige saa
hært

fort paa Co
clesia cert
necessario
Ecclesia, nul
ex natura re
n nogen E
der. Dette
sagt om S
stern
oc

hart paa Consequens. Ponatur Ecclesia
certò, & obedientia sequetur
necessariò. E contra, non posita
Ecclesia, nulla sequitur obedientia,
ex natura relatiuorum, om der ellers
er nogen Gnist aff Dialectica vdi
eder. Dette maa paa denne tid vere
sagt om Kircken/imod Papis
sterne deris Lasten/
oc imod deris
Munde.

N iij

De

De Trende
SYMBOLA, Eller
Christi Treis Bekiendelser/
som endrectelige brugis
vdi Kircken.

Apostlernis Symbolum.

Det første Symbolum/som
er Apostlernis Bekiendelse / er det
allerstøniste oc bedste/ som kaarteli-
ge oc sticfelige indeholder Treens
Artickle / Er Børn oc det groffue
Folk lat at lære/ oc liuder det saas-
ledis:

Eſ troer paa
Gud Fader / Almec-
tigſte Himmels oc
Jordens Skabere.

De

De paa Jesum Christum/
hans eniste Søn/vor Her-
re/ Som er vndfangen aff
den hellig Aand / Fød aff Jom-
fru Maria/ Pint vnder Pontio
Pilato / Kaarsfast/ død oc be-
graffuen/ Nedersøer til Helffue-
de/ Opstod tredie dag fra de døde/
Opføer til Himmels / sidder
hos Gud Faders Allmechtigis
høyre Haand/ Deden hand skal
igienkomme/ oc dømme Leffuen-
dis oc Døde.

De troer paa den hellig
Aand / En hellig christelig
Kircke / Som er Helgens
samsfund / Syndernis forladelse/
Oc det euige Liff/ Amen.

N iiii

Sym-

Symbolum Athanasij.

Det andet Symbolum, som
kaldis Athanasij, er lengre oc rige-
ligere forklaret/for de Arrianer des-
ris skyld/Den ene Artickel/ at Je-
sus Christus er Guds eneste Søn/
oc vor Herre/paa huilken wi tro/
lige met samme Tro/ met huilken
wi tro paa Faderen / som Texten
figer/ vdi det første Symbolo: Jeg
troer paa Gud/etc. Oc paa Jesum
etc. Thi der som hand icke vaare ret
Gud/kunde hand icke æris lige ved
Faderen/met lige Tro. Der paa
driffuer S: Athanasius, oc det for-
fecter hand vdi sit Symbolo. Oc
maa det vel vere it Symbolum, som
tien til det første oc forskreffne
Symbolum at forsuare.

Hvem som vil vorde salig/
Hand skal for alle ting haff-
ue den rette christelige Tro.
Huem

Huem den icke holder/gantſke
oc reen/den bliffuer/vden tuiſſl/
euindelige forðømt.

Ette er da den rette chriſtelige
Tro / at wi ære en eniſte Gud
i trende Perſoner/oc tre Perſoner
i en eniſte Guddom.

De at wi icke forblande Per-
ſonerne i hinanden/ oc en atſkilie
den Guddommelige Nature.

En Perſon er Faderen / en
anden er Sønnen / en anden er
den helligAand.

Men Faderen oc Sønnen/
oc den helligAand / er en eniſte
Gud/lig vdi Herlighed/lig i euig
Maieſtat.

Saadan ſom Faderen er/
ſaadan er oc Sønnen/ſaadan er
oc den helligAand.

N o

Fader

Faderen er icke skabt / Søn-
nen er icke skabt / den hellig Aand
er icke skabt.

Faderen er ubegribelig / Søn-
nen er ubegribelig / den hellig
Aand er ubegribelig.

Faderen er euig / Sønner er
euig / den hellig Aand er euig.

Dog ere de icke tre euige / men
der er en euig.

Ligeruis som de icke tre wfskab-
te / eller tre ubegribelige / men der
er en wfskabt / oc en ubegribelig.

Lige saa er de Faderen almee-
tig / almectig er Sønner / almee-
tig er den hellig Aand.

De ere dog icke tre almectige /
men der er en almectig.

Lige saa er de Faderen Gud /
Sønner er Gud / oc den hellig
Aand er Gud.

De

De ere dog icke trende Guder/
men der er en Gud.

Lige oc saa er Faderen Her-
re/ Sønnen er Herre/ oc den hel-
lig Aand er Herre.

De ere dog icke trende Her-
rer/ men der er en Herre.

Ehi lige som den christelige
Sandhed tvinger oss at bekiende
huer Person Gud oc Herre at
vere.

Saa kunde wi dog i den
christelige Tro/ icke nessne tre Gu-
der eller tre Herrer.

Faderen er aff ingen/ enten
giort/ eller skabt/ eller født.

Sønnen er/ alene aff Fader-
ren / icke giort eller skabt/ men
født.

Den hellig Aand er aff Fa-
deren

deren oc Sønner icke giort eller
stabt/eller født/men vdgaaendis.

Saa er der nu en Fader/icke
tre Fadre/en Søn/ oc icke tre
Sønner/en hellig Aand/ oc icke
tre hellig Aande.

De iblant disse tre Personer/
er ingen den første/ingen den sid-
ste/ingen den største/ingen den
mindste.

Men alle tre Personerne/ere
met hinanden lige euige/ oc lige
store.

Paa det at saaledis (som sagt
er) trende Personer skulle æris i
en Guddom/ oc en Gud i trende
Personer.

Huem som nu vil bliffue sa-
lig/ hand skal saa holde/ om de
tre Personer vdi Gud.

Men

MEn det er ocsaa nødterfftig
til euig Salighed / at mand
tryggelige troer / at Jesus Chri-
stus vor HErre/er it sant Men-
niske.

Saa er nu dette den rette
Tro/ oc wi tro oc bekiende/at vor
HErre Jesus Christus Guds
Søn/er Gud oc Menniske.

Gud er hand/ født for Ver-
den/aff sin Faders natur. Men-
niske er hand/ født i Verden aff
Moderens natur.

En fuldkommen Gud / it
fuldkommet Menniske / met for-
nuftig Siæl / oc Menniske Le-
geme.

Lig er hand Faderen effter
Guddommen / mindre er hand
end Faderen effter Mandom-
men.

De

De endog hand er Gud oc
Menniske / saa er hand dog icke
tuende / men en Christus.

En icke saa at Guddommen
er omuent til Mandom / Men
at Guddommen haffuer taget
paa sig Mandommen.

Za en er hand / icke at de tuen
de Naturer ere forblandede / men
saa at hand er en eniste Person.

Thi ligeruis som Liff oc Siæl
er it Menniske / Saa er Gud oc
Mand en Christus.

Hvilcken haffuer lid for vor
Saligheds skyld / er faren til
Helffuede / oc paa tredie Dag op
standen fra de døde.

Er opfaren til Himmelen /
oc sidder hos Guds den almætti
ge Faders høyre Haand.

Hueden

Hueden hand er igienkom-
mendis / at domme Leffuendis oc
Døde.

De i hans Tilkommelse skul-
le alle Menneſke opſtaa / met de-
ris egne Legemne.

De ſkulle giøre Regenſkab /
for huad de haſſue giort.

De de ſom haſſue giort gaat /
ſkulle indgaa i det euige Liſſ: men
de ſom haſſue giort ont / i den eu-
ge Ild.

Dette er den rette chriſtelige
Tro. Huem den icke troer / faſt oc
tryggelige / den fand icke bliſſue
ſalig.

Sym

*Symbolum Ambrosij oc Au-
gustini.*

Det tredie Symbolum, holder
mand S: Augustini oc Ambrosij
at vere / oc at det haffuer veret
siunget effter S: Augustini Daab.
Om mand det troer saa at vere el-
ler icke / kand det ingen Skade gips
re. Saa er det dog alligeuel icke skene
oc gaar Symbolum, eller Bekien-
delse (ihuem Westeren haffuer ver-
ret) giort i Sangsuiſe / Icke alene
den rette Tro der met at bekiende:
men ocſaa Gud der vdi at loffue oc
tacke. Oc er det ſaa liudendis:

Gud wi loffue dig / Wi be-
kiende dig en Herre.

Dig en euig Fader / pri-
ſer den gantſke Verden.

Alle Engle / Himlene / oc alle
de Veldige.

Eheru

Hielp O HErre dit Godel/
oc velsigne din Arffuedel.

Ledsage dennem / oc ophøn
dennem euindelige.

Værdis til i denne Dag / O
HErre / naadelige fra Synden
at beuare.

Forbarme dig offuer oss O
HErre / offuer oss forbarme dig.

Din Miskundhed bliffue off-
uer oss / saa som wi forlade oss til
dig.

Wi haabis til dig / HErre/
lad oss aldrig bliffue til skamme.

D ij

De

Det Nickeniske Symbolum.

Eg troer paa en almættig
Gud / Faderen / Himme-
lens oc Jordens Skaber
mand / oc altings / som er / baade
siunligt oc wijsunligt.

Opaa en eniste Herre Jesum
Christum / Guds eniste Søn /
som fød er aff Faderen for den
gantste Verden / Gud aff Gud /
Lius aff Liuset / sand Gud aff
sand Gud / fød / oc icke skabt / en
natur aff Faderen / ved huilcken
alting er skabt.

Huilcken for oss Menniske /
oc for vor Saligheds skyld er
kommen aff Himmelen / oc er
bleffuen Riid / ved den hellig
Aand / aff Jomfru Maria / oc er
bleffuen Menniske / Desaa for oss
saars

en almechtig
n/ Himme
ns Skaber
om er/ baade
igt.
Herre Jesum
ds eniste Søn
faderen for den
Gud aff Gud/
/ sand Gud aff
/ oc icke skabt / en
en / ved hvidten

er oss Menneske
gheds skyld oc
umden / oc er
den hellig
Maria / oc er
desaa for oss
saar

saarsfaest/ vnder Pontio Pilato/
haffuer lidt/ oc er begraffuen.

De er opstanden paa tredie
Dag effter Scrifften / oc er op
faren til Himmels/ oc sidder hos
Faderens høyre Haand / oc skal
igientkomme met Herlighed / at
domme Leffuendis oc Døde.

Huis Rige icke skal haffue ende.

OG paa HERren den hellig

And / som gior leffuendis/
som vdgaar aff Faderen oc Søn
nen/ Som tilbedis oc æris ieffne
ved Faderen oc Sønne/ Som
haffuer talet ved Propheterne.

De en eniste hellig christelig
oc Apostoliske Kircke.

Zeg bekiender en eniste Daab/
til Syndernis forladelse / oc for
uenter de Dødis opstandelse/ De
den tilkommendis Verdens lif/
A M E N. O i h M anasse

MANASSE
Den Kongis
aff Juda/Bøn/ der
hand vaar fangen i
Babilon.

HERRE/ du al
mectige/ vore Fædris/
Abrahams / Isaacs
oc Jacobs Gud / oc deris retfær-
dige Gæds Gud/ Du som hæf-
ter giort Himel oc Jord / oc alt
huis i dennem er / oc hæffuer for-
seiglet Hæffuet met dit Bud / oc
hæffuer tilluet oc forseiglet Dyd-
heden / dit forfærlige oc hellige
Naffn til ære / at alle Mand
maa forstræckis for dig / oc sig
frycte for din store mact.

Førde

For di din Brede känd ingen
taale / som du truer Syndere
met. Men din Barmhertighed
som du tilfiger / er ubegribelig oc
vrandfagelig. Thi du est HEr-
ren / den allerhøieste offuer gant-
ste Jordertge / aff stor Taalmo-
dighed / oc saare naadig / oc icke
gjerne straffer Menniken / oc
haffuer effter din Godhed / loff-
uet Penitenke til Syndernis
forladelse.

Men fordi du est de Retfær-
digs Gud / Haffuer du icke giff-
uet Penitenken de Retfærdige /
Abraham / Isaac oc Jacob / som
icke syndede imod dig. Men ieg
haffuer syndet / oc min Synd er
mangfaaldeligere end Sand-
hed Haffuet. Oc ieg er sammen-
D illij bøn

bøyt i suare Zernbaand / oc haff-
uer ingen huile / Det volder ieg
haffuer opuact din Brede / oc
giort meget ont for dig / i det at
ieg saadan Bederslyggelighed oc
saa megen Forargelse haffuer
oprettet.

Derfaare bøyer ieg nu mit
Hiertis Kna / oc beder for dig/
H E R R E / om Naade. Ah
H E R R e / ieg haffuer syndet / oc
kiender min Misgierning. Jeg
beder oc bynder / forlad mig det.
O H E R R e / forlad mig det / oc lad
mig icke fordærffuis i mine Syn-
der / oc lad icke Straffen bliffue
liggendis paa mig euindelige.
Men vardi mig vuærdige at
hielpe / effter din store Barmhær-
tighed. Saa vil ieg loffue dig
all

all min Liffs tid. Thi all Him-
melens Hær loffuer dig / Oc dig
skal mand prise / stedse oc til
euig tig / Amen.

En Bøn imod Tørcken/
Christi/oc hans Kirckis
Arffuesiende.

Himmelske Fader / Wi haff-
ue io vel fortient/at du straf-
fer oss / Men straff du oss
selff effter din Naade/oc icke eff-
ter din Hastighed. Det er bedre/
vi giffue oss i dine Hender at
hudstrynge/end i Menniskens eller
i Sienders hender (som David
ocsa bad) fordi din Barmhjer-
tighed er stor. Wi haffue syndet
imod dig/oc icke huldet dine Bud.
D o Men

Men du veedst almectige Gud
Fader / at wi intet hassue syndet
imod Dieffuelen / Passuen oc
Tørcken / De at de hassue huer
cken ræt eller mact / at straffe oss.
Men du kint / 'oc formaar at
bruge dennem som dine grumme
Ris imod oss / som imod dig hassue
syndet / oc der met fortient all
Wlycke.

Ja / kiere Gud / himmelske
Fader / wi hassue ingen Synd
giort imod dennem / huor for de
kunde hassueræt til / at straffe oss.
Men meget heller vilde de / at wi
met dennem skulde synde paa det
allergrueligste imod dig. Thi det
vorder dennem intet / om wi bleffue
dig wlydige / at wi bespaatte
dig / oc driffue allehaande Affguder /

deri/ som de giøre? or at wi om-
ginge met falsk Lærdom / falsk
Tro / oc met Løgn / oc bedressue
imod din vilie/ Horeri/ Skerlæff-
net / Mord / Tyfferi / Roff oc
Traaldom/ oc alt andet ont.

Men det er vor Synd imod
dennem / at wi predick / tro paa
dig / oc bekiende dig Gud Fader/
oc din Søn vor Hærrer Jesum
Christum/oc den helligAand/en
eniste sand Gud at vere. Ja det
er Synden som wi giøre imod
dennem. Men der som wi foræ-
tede dig / skulde vel Dieffuelen/
Verden/Paffuen/oc Tørcken/la-
de oss bliffue met fred. Som din
kiere Søn siger: Vaare i aff Ver-
den/da elskte vel Verden det hende
tilhørde/etc.

Der

Derfor see nu i Sagen/du som
est offuer oss en barmhiertig
Fader / oc en streng Dommere
offuer vore Siender. Thi de ere
mere dine end vore Siender. Der
for/naar de forfølge oc sla oss/da
sla de oc forfølge dig self. For
di det Ord som vi predicke/tro/
oc bekiende/ er icke vort / men dit
Ord / oc er alt tilhobe din hellig
Alands Gierning.

Det vil Dieffuelen icke lide/
men i din sted vere vor Gud / oc i
dit Ords sted / stiffe Egn i oss.
Tørcken vil satte sin Mahomet/
i din fiere Søn Jesu Christi
sted. Thi hand spaatter han
nem / oc siger / at hand er ingen
ræt Gud / oc at hans Mahomet
er høyre oc bedre end hand.

Er

Er det nu Synd/ at wi holde
dig Gud Fader/ Søn oc den hel-
lig Aand/ for den sande oc eniste
Gud / Da est du selff den som
synder / du som saadant i oss vdr
rætter / befaler oc vilt haffue.
Derfor hade de/ straffe de oc sla
dig selff / naarsomheldst de for
saadan Sags skyld/ hade/ sla oc
straffe oss.

DERfaare kiere Herre oc Gud/
vogne op / oc helligtgjør dit
Raffin/ som de bespaatte/ bestyr-
cke dit Rige/ som de i oss ville for-
styrre/ oc vdræt din vilie/ som de
i oss ville vndertrycke. De lad dig
icke saa tradis met Føder/ for vo-
re Synders skyld / aff denneim/
som icke sig haffue foretaget at
straffe vor Synd paa oss/ men
ville

villē vdslette dit Ord / Nassn' oc
Gierning vdi oss / at du skulde ve-
re ingen Gud / oc haffue intet
Solek / som dig skulde forkynde /
tro eller bekiende. Værdis til / den-
ne Bøn / naadelige at høre / oc at
giøre / som vi tro dig til / oc for-
haabis. Ved din kiære Søn / vor
Herre Jesum Christum / som met
dig oc den hellig Aand / leff

uer oc regnerer i

Euighed /

A M E N.

Prentet i Kjøbenhaffn / aff

Andreas Gutterwitz.

Paa Balser Raufis / Borgeris oc

Bogsejers sammesteds /

Bekaaftning /

Oc findes hos hamnem til Kjøbs /

te dit Ord / Nafte
di off / at du funder
ad / or haffue m
ig funder funder
de. Vardis til den
lige at hore / or at
ro dig til / or for
fiere Son / vor
rifum / hem met
ig David / leff
gneret i
ghed /
E N.

benhaffn / off
Borgeris de
al Riche

1060

B. DALL 1983

